Evangélikus Élet

EVANGÉLIKUS HETILAP • *www.evangelikuselet.hu* *77. évfolyam, 37. szám* ■ *2012. szeptember 16.* ■ *Szentháromság ünnepe után 15. vasárnap* Ára: 250 Ft

„Ilyen hitvallók hatására a lutheránus hit gyorsan terjedt, és reménység volt arra, hogy az angol nép vallásává lesz.”
Adalékok az angliai evangélikusság történetéhez ▶ *5. oldal*

„Az egyik legyen búcsúcsók szeretett egyházam számára, a másik az utolsó pillanatokban velem lévő lelkészem számára.”
Bajcsy-Zsilinszky Endre emlékezete ▶ *7. oldal*

„Általában soha nem voltam jó időben jó helyen, mindig a magam magányos ösvényét tapostam, ahol olykor rám is tapostak. (…) A lemezbemutatóknál a legbefogadóbb, legsegítőbb kezeket, a legkulturáltabb nyitottságot az evangélikus egyháztól kaptam. (…) Talán az sem véletlen, hogy számos hívő és hitetlen barátom-ismerősöm lelke legmélyén »átkeresztelődne« lutheránussá.”
A magyar dal napja – Beszélgetés Szvorák Katalin népdalénekessel ▶ *10. oldal*

Falumissziós nap ▶ *3. oldal*
Genfest 2012, Budapest ▶ *4. oldal*
Van-e élet a reklámon túl? ▶ *6. oldal*
A cölibátus kritizálója ▶ *7. oldal*
Nyárvégi hálaadásszeletek ▶ *8. oldal*
Térfélcsere ▶ *9. oldal*

FOTÓ: ADÁMI MÁRIA

Templom lett az iskolából

Templomszentelés ritka eseményének lehettek tanúi mindazok, akik szeptember 8-án, szombaton Mezőlakra látogattak. Ünnepi istentisztelet keretében most vált templommá az a hetvenéves iskolaépület, amelyben eddig is alkalmait tartotta a gyülekezet. Az igehirdetés szolgálatát *Szemerei János,* a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke végezte.

Mi a templom igazi feladata? Miért és mitől templom a templom? – tette fel a kérdést prédikációjában a püspök. Majd *Ezékiel könyve* 47. fejezetének 1–12. verseit magyarázva hangsúlyozta: a templom egyrészt az a hely, ahol forrás van, amely az élet alapföltételét adó élő vizet kínálja föl. Másrészt a templom közfeladatot lát el. „A templom ajtaján ki kell jutnia az éltető forrás vizének, amely minket és másokat is éltet és gazdagít” – fogalmazott Szemerei János.

A békási énekkar szolgálatát követő közgyűlésen *Máthé Csaba* helyi lelkész ismertette a gyülekezet történetét, majd beszámolt az egykori oktatási intézmény felújításának eseményeiről. Elmondta, hogy a régi evangélikus templomot sajnos el kellett adniuk, mert nem volt megoldható a szigetelése. A 2004-ben visszakapott iskolában 2006-ban kezdhették el a munkálatokat: az épület többek között új vizesblokkot kapott, és toronnyal bővült, ahová a harangokat is átköltöztették. Az önkormányzat pedig a környezet rendezésével járult hozzá az istentiszteleti tér kialakításához.

Az ünnepségen ezután köszöntőt mondott *Polgárdi Sándor* Veszprém megyei esperes, valamint *Horváth József* mezőlaki római katolikus plébános is.

A hívek a kívül-belül megújult és immár felszentelt templomból kilépve a gyülekezet által szervezett szeretetvendégségen adhattak hálát Isten megtartó kegyelméért.

■ A. M.

Gyermekek és idősek közös ünnepe Lajoskomáromban

Az egyházunk által frissen átvett oktatási intézmények közül egyetlenegy található a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület területén. A lajoskomáromi Kerekerdő Evangélikus Óvoda megáldása és vezetőjének beiktatása szeptember 9-én, vasárnap délelőtt zajlott. Ez a nap ugyanakkor kettős okot adott a hálaadásra: az Agape Evangélikus Szeretetszolgálat húszéves működését is ünnepelte a gyülekezet a helyi evangélikus templomban tartott istentiszteleten.

Az igehirdetés szolgálatát *Szemerei János* püspök végezte, a liturgiában *Decmann Tibor* és *dr. Labossáné Sánta Anikó* lelkészek működtek közre. Az esemény zenei keretét a lajoskomáromi fúvószenekar biztosította. Emellett műsort adtak az óvodások, és énekeltek a szeretetszolgálat dolgozói is.

„Jézus a verebeken keresztül az isteni gondviselésre hívja fel a figyelmünket, és Istennek az ember iránt érzett felelősségét mutatja be” – mondta Mt 10,29–31 alapján tartott prédikációjában a püspök. Majd arról beszélt, hogy a mai kor az ember értékét abban látja, hogy mit ér a munkaereje, milyenek a szellemi képességei. Istennek viszont a semmibe vett veréb is értékes – hát még az ember! Becsüljük meg mi is azokat, akik elesettek, gyengék, akik – mint a gyerekek és az idősek – rászorulnak a segítségünkre.

Az ünnepi istentiszteletet követően a résztvevők átvonultak az újonnan átvett létesítményhez, ahol *Pirtyák Zsolt* polgármester nyújtotta át az óvoda kulcsát Szemerei János püspöknek, aki *Szarka István* fejér-komáromi esperesnek adta tovább. A szalagok átvágása után a jelen lévő egyházi vezetők megtekintették a helyiségeket. A köszöntésekre azonban már a helyi iskola tornatermében tartott szeretetvendégségen került sor.

A Magyarországi Evangélikus Egyház képviseletében *Kákay István* országos irodaigazgató beszélt, megköszönve a bizalmat, amelyet az önkormányzat tanúsított azzal, hogy a jelenleg mintegy nyolcvan gyermeket befogadó óvoda további fenntartását az egyházra bízta.

▶▶ *Folytatás a 3. oldalon*

Nyitva

Ars Sacra fesztivál nyitott templomokkal

■ ZÁSZKALICZKY ZSUZSANNA

Budavár, Fasor, Fót, Kelenföld, Kőbánya, Maglód, Nagytarcsa, Óbuda, Telekgerendás. Van-e közös pont ezekben a gyülekezetekben, azon túl persze, hogy evangélikusok? Ők azok, akik a *szakrális művészetek hetéhez* csatlakoztak egy-egy rendezvénnyel, vagy a *templomok éjszakáján,* szeptember 15-én a késő esti órákban nyitott templomajtókkal és gazdag lelki ajándékokkal várják a betérőket.

A legenda szerint a művészet születése az a mozzanat, amelyet *Ferenczy István* pásztorlánykája örökít meg: „egy pásztorleány, midőn a szeretője el akarván utazni, az árnyékját a homokba bekarczolta, hogy e szerint a szeretőjének ábrázatja örökös emlékezetben nála maradna”. Vajon mikor és hogyan történt, hogy az ember először istent ábrázolt? Vagy istenével kapcsolatos érzéseit szavakba, dallamokba, ritmusba öntötte? Tetten érhető-e – akár csak egy hasonló legenda szintjén – az a pillanat, amikor az istennel, Istennel történő kommunikáció művészetté lesz, mert másoknak is mond valamit, mert egy egész közösségnek van kódja hozzá.

„Ancilla theologiae” – tartották a filozófiáról a skolasztikusok. A korai középkor óta a művészet is a teológia szolgálóleánya volt évszázadokon keresztül. Tanított egyfelől a *Biblia pauperum* vagy a festett karzatképek eszközeivel, dicsőített bizánci mozaikokban és hatalmas akkordokban, prédikált rejtett szimbólumokkal, megrázó erejű naturalizmussal vagy kortárs áthallásokkal.

Civil kezdeményezés van a hátterében annak az egyre nagyobb szabású rendezvénysorozatnak, amely szeptember harmadik hetében zajlik országszerte. Az Ars Sacra fesztivál (a templomok éjszakája és a szakrális művészetek hete) csöndes fesztivál: nincs nyilvános visszaszámlálás sem valódi, sem virtuális köztéren, nem áll a hátterében egyetlen állami szervezet sem. Van viszont jól működő honlapja, remek, áttekinthető programfüzete, és számtalan elkötelezett önkéntes dolgozik érte, akik kicsiny templomokban és gyülekezetekben, városi múzeumokban és püspöki székesegyházakban találják ki, szervezik meg, rendezik és felügyelik az – ingyenesen látogatható – eseményeket.

Ars sacra – szent művészet. Küldetése szerint az alapítvány ezt szeretné középpontba helyezni, népszerűsíteni és terjeszteni minden évben, szeptember harmadik hetében. A szent művészet nem mint az egyházak kezében lévő eszköz, nem mint a vallás terjesztésének, a tanításnak lehetséges módja kerül a figyelem fókuszába. Az előttünk álló héten a hit által ihletett alkotásokhoz léphetnek közelebb a koncert- és kiállításlátogatók. Éjszakára is megnyílnak a templomkapuk, hogy a betérők megérintessenek a szent művészet hangjai, fényei, színei által.

„Az emberi szó gyönge. Ahhoz, hogy mindazt kifejezzük, amit az ember alkotóként megtapasztal a világmindenségről, és ami azon túl van, kevésnek bizonyul a beszéd – fogalmaz *Erdő Péter* esztergom–budapesti érsek, a fesztivál fővédnöke. – De létezik a művészet, amelynek ezer nyelve van…”

> **Az előttünk álló héten a hit által ihletett alkotásokhoz léphetnek közelebb a koncert- és kiállításlátogatók. Éjszakára is megnyílnak a templomkapuk…**

A szervezők a hét mottójául Jézus szavait választották: *„az igazság szabaddá tesz”* (Jn 8,32b). Az igazság megismeréséhez pedig az jut el, aki megtartja az ő igéit. Ugye nem kérdés, hogy mi köze van mindehhez a művészetnek?

József Attila így üdvözli *Thomas Mannt:* „Te jól tudod, a költő sose lódit: / az igazat mondd, ne csak a valódit, / a fényt, amelytől világlik agyunk, / hisz egymás nélkül sötétben vagyunk.”

Az *ars sacra,* a szent művészet – igaz művészet. Ha nem igaz, nem lehet szent sem, persze művészet sem. A töredékes közvetíti a tökéletest. Az emberi az istenit. A személyes a közösségit. A látható a láthatatlant.

Az *ars sacra* „ex invisibilius visibilia” – láthatatlant láthatóvá – tévő, fölséges folyamat. Az *ars sacra* segít az Isten és ember közti kapcsolat építésében, Isten-arcúságunk felfedezésében, abban a felismerésben, hogy a teremtéssel és teremtettségünkkel kapott „teológiai szépség” létezik, felelősek vagyunk érte, mert valaki már megváltotta.

A legszentebb művészethez, az *ars liturgicához* hasonlóan az *ars sacra* válasz Isten szeretetére. Illő és üdvös. Mélységes és magasságos. Erős és felemelő. Szembesítő és megnyugtató. Bátorító és áldást hozó. Felszabadító. Megszabadító. Az *ars sacra* megmutatja, hová tartozunk.

A fesztivál programfüzetén ez áll: „A művészet nem indokol, nem érvel, nem meggyőzni akar, hanem megérint. Ez több mint érvelés! Hiszen a misztérium nem legyőzni, nem megsemmisíteni akar, hanem éltetni.”

Nincs szükség magyarázatra: hagyjuk magunkat megérinteni a szent művészet által, mert ez nem öncél, nem a művészetért való művészet, hanem segít felemelni és előkészíteni lelkünket az Istennel való találkozásra.

A szerző művészettörténész, a Credo evangélikus folyóirat főszerkesztője

Oratio œcumenica

Megtartó Urunk! Köszönjük szavadat, mellyel közeledbe hívogatsz minket. Olyan jó, hogy nálad mindig van „azután", hogy hozzád bármikor visszatérhetünk, eléd bármikor leborulhatunk, te szeretettel fogadsz minket. Figyelmezz most is így könyörgésünkre, kegyelmes Isten!

Ma félelmeinket és örökös aggodalmunkat tartod elénk. Szeretnénk becsukni a szemünket, befogni a fülünket, előlük legszívesebben elmenekülnénk. De minden hiába, azok úgyis velünk jönnek. Add, hogy most egy pillanatig szemébe merjünk nézni annak, ami leginkább aggaszt, amitől legjobban félünk. Jó lenne, ha a te szemed nézne vissza ránk abban, gondviselő Isten!

Könyörgünk hozzád azokért, akik nincsenek tudatában annak, hogy magukon viselik alkotó kezed nyomát. Könyörülj azokon, akik naponta rongálják a maguk vagy a körülöttük élők egészségét, vagy bármily módon veszélyeztetik saját maguk, esetleg családjuk boldogságát.

Könyörgünk azokért, akik elveszítették józan tájékozódóképességüket, s nélküled kóborolnak ebben a világban. Hajolj hozzájuk atyai szeretteddel, és újítsd meg rajtuk tieiddel kötött szövetségedet.

Atyánk, könyörülj rajtunk, hogy ki tudjuk mondani hittel a nevedet, mert akkor megtelünk vigasztalással. És ez a vigasztalás kell a rászorulóknak, mert ez nem tőlünk jön, hanem tőled.

Köszönjük, hogy Jézus Krisztusban mindenben gazdaggá tettél minket! Hadd álljunk meg a héten is ezzel a gazdagsággal, a te Lelked erejével és bölcsességével a rászorulók mellett. Betegágynál, csüggedt, fáradt, kiábrándult, útra készülő testvéreink mellett, amikor látjuk és érezzük, hogy fogy az élet. Kedves Atyánk! Köszönjük, hogy egyetlen szón keresztül is tudsz üzenni nekünk.

Könyörgünk hozzád azokért, akik másokat tartanak hatalmukban. Vess véget a számtalan elnyomásnak itt a földön! Taníts minket a te hatalmadból élni, oda visszatérni, hozzád hűnek lenni. Tedd meg és vidd véghez rajtunk mindazt, amit elterveztél, hisz te Úr vagy távol és közel.

Engedd, hogy hűséges szolgáid maradhassunk mindvégig neked, aki gyermekednek nevezel minden embert a világon. Neki, aki gyermekként jött a világra, és a Megszentelőnek, aki a fiúság lelkét adja övéinek. Ámen.

SEMPER REFORMANDA

„Pál azt mondja: »Minden rossz gyökere a kapzsiság.« (1Tim 6,10) Ennek igazságát olyan erőteljesen tapasztaljuk meg gyalázatos és gonosz korunkban, hogy talán egyetlen krónikában sem találni hasonlót. Mert tekints csupán arra az iszonyú, szörnyű gaztettre, amit a kapzsiság a kártékony uzsora révén művel. Arra, hogy néhány finom, értelmes és derék embert is annyira megszállott a kapzsiság ördöge és az uzsora démonja, hogy tudatosan és ép ésszel űzik a nyilvános uzsorát, és így szándékosan és színjózanul imádják a mammon bálványát, szemtelenül fittyet hányva az isteni kegyelemre és haragra."

▶| *Luther Márton:* Előszók az ószövetségi Szentírás könyveihez *(Csepregi Zoltán fordítása)*

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 15. VASÁRNAP – PÉLD 16,1–9

Életközösségben Istennel

Lelki tételek, melyek a hívő, Isten rendje szerint élni, gondolkodni és érezni akaró emberek mindennapi játékszabályai. Érdemes minden egyes aforizmán elgondolkodni. Minőségi életet szeretnél élni? Leld meg azt a lelki forrást, amely megszentelő módon gazdagítja az életedet! Ennek egyik csodálatos lehetősége Salamon bölcs kijelentéseinek ez a könyve, miközben nem szabad elfelejtenünk, hogy Salamon csak áldott eszköz, Isten szócsöve számunkra.

Az ótestamentumi bölcsességirodalom a Krisztust követni akaró ember számára olyan szent lelki kalauz, amely nagyon nagy segítséget jelenthet az élhető emberi élet mindennapi valósága számára. Olyan alapvető, szent igazságokat tartalmaz *A példabeszédek könyve,* amelyek megtanulása és begyakorlása a hétköznapi életünk minőségének javítását nagyszerűen segítheti elő a Lélek vezetése által. Minden egyes kijelentés olyan mély szellemi igazságokat tartalmaz, amelyek nélkülözhetetlenek a keresztyén életben.

Nem pusztán szellemes aforizmák ezek a mondatok, vagy bölcs tanácsok, hanem Istennek olyan igéi, amelyek a kinyilatkoztatás részei, tudatosítandók a minőségi keresztyén életvitel számára. Ezek a kijelentések nem függetleníthetők Isten szent szándékától, hogy felismerhessük megváltottságunkat és az örök életre való meghívottságunkat. Csak ebben az esetben az élő Istennel való szoros kapcsolatunkról van szó, az Istenhez tartozásunk megélése a feladat, az Istennel való életközösség a tudatosítandó. S ebben az életközösségben primátusa az élő Istennek van, aki szánkba adhatja a mondanivalót, vizsgálja az életünket, akinek a szeretete és a hűsége létünk megtartója, alakítója, formálója, üdvözítője.

Ha egyetlen tétel köré szeretnénk kikristályosítani ennek az igeszakasznak az üzenetét ezen a vasárnapon, hangozhatna így: életközösség az Istennel a saját érdekünkben. Mert a kijelölt igeszakasz minden egyes tétele ezt célozza meg: az ember, különösen, ha Krisztust szeretné követni, értse meg, hogy életünk minden része Istennel függ össze! Sőt teljes egészében tőle függünk, mert ha – látszólag sikeresen – függetlenítjük is magunkat tőle, paradox módon akkor sem tudunk tőle függetlenek maradni.

Ugyanis az Isten teremtői bölcsességénél fogva úgy szerkesztette meg ezt a világot (ilyen a lét szerkezete), hogy kivétel nélkül minden az általa kitűzött célt szolgája, még a szent rend ellen lázadó bűnös ember is (Péld 16,4). *Luther* híres tanítása szerint még az ördög is az Isten eszköze, ami feltétlenül azt jelenti, hogy a Krisztushoz tartozók életében még ez a sötét hatalom sem mehet tovább annál, mint amennyit az Isten engedélyez neki.

Érdemes itt felidézni Pál apostol híres, Lélek ihlette kijelentését Róm 8,28-ból, hogy akik az Istent szeretik, azoknak minden a javukra van. Kicsit rugalmasan ezt úgy is értelmezhetjük, hogy azoknak, akik az Istent szeretik, minden az üdvösségüket szolgálja, még az életben sajnálatos módon felbukkanó rossz is: betegség vagy bármilyen negatív esemény. Az Istent szeretőknek minden a javukra van, minden az örök célt szolgálja, mert az Istennel való életközösségnek mindez a velejárója.

Így kell olvasnunk és hallgatnunk Salamon bölcsességeit, *A példabeszédek könyvét,* hogy annak a kijelentései kinyilatkoztatásértékű lelki útmutatások a hívő ember számára. Pál apostol után szabadon mondható, hogy többé nem én élek (Gal 2,20), hanem hordoz engem a szent istenközösség a gyakorlati útmutatók segítségével. Ha ezekre az igékre hallgatunk, és a lelki tanácsokat Isten Lelke segítségével követjük, akkor megtapasztaljuk a megtartó istenközösséget, és könnyebben harcolhatjuk meg a „hit nemes harcát" (1Tim 1,18 és 2Tim 4,7).

Első és az egész igeszakaszt átfogó tételünk annak felismerése, hogy az Isten teljes fennhatóságát fel- és elismerjük. Tervezhet az emberi értelem bármit, kimondandó szót vagy utat, mondhatja magáról, hogy helyesen, igazul jár az életben, de mindezek felett ragyog az Isten fennhatósága, a nagy átvilágító, mert a világ világossága a mi nagy átvilágítónk, és ebben a fényben minden meglátszik titkolhatatlanul (1–2. és 8–9. v.).

Ha felismertük Istennek ezt a szent fennhatóságát, ezt a szent törvényszerűséget, hogy minden az ő szent kezében van, akkor a második tételünk az kell legyen, hogy tanulni akarom a teljes ráhagyatkozást, mert *„akkor teljesülnek szándékaid"* (3. v.). Ez a ráhagyatkozás nehéz művészet, mert akarnokok vagyunk, s abban a téves hitben élünk, hogy mi

A VASÁRNAP IGÉJE

magunk tudjuk a legjobban, mi lenne nekünk jó. Ennek a ráhagyatkozásnak fontos mozzanata, hogy akarnok énemet a Lélek segítségével igyekszem Istennek alárendelni ama szilárd meggyőződés alapján, hogy ő tudja legjobban, mi az, ami igazán az életem értelmét szolgálja.

Ebben az alárendelési folyamatban jelentős segítséget kapunk az által a felismerés által, hogy kiktől viszolyog még az Isten is. Ha túlságosan büszke és gőgös akaratunk miatt felfuvalkodottakká válunk Isten igéjével szemben, akkor megutál minket az Isten, és ez a veszély rettenetesen fenyeget bennünket. Jézust rendkívül irritálták azok a farizeusok, akik mindenkit megvetettek, de önmagukra büszkén mutogattak (farizeus és vámszedő, Lk 18,11; *„nem vagyok olyan…"* – és jön egy ellenszenves felsorolás).

Ez a lelkület lehetetlenné teszi az Istenre hagyatkozás fontos lelki döntését (5. v.). A legnagyobb lelki segítségünk az istenfélelem (6b v.). Nem Istentől félünk, hanem *őt* féljük, tiszteljük, azaz tudjuk, mindent értünk és a javunkra tesz (első tétel). Ez nem „félelem", hanem hálával bélelt, meghatott lelkiállapot.

Felragyog az evangélium, mert íme, a megváltás: *„Szeretettel és hűséggel jóvá lehet tenni a bűnt…"* (6a v.)

Mi már tudjuk – tapasztalatból is, az ige tanításából is –, hogy erre a jóvátételi akcióra ember nem képes, csak egyedül az Úr Jézus Krisztus! Ő a teljes, páratlan szeretet (agapészeretet), és ő a hűség Istenhez, az Atyához és hozzánk, az ő követőihez.

■ Ribár János

„…Jézus Krisztus által, aki veled és a Szentlélekkel Isten!"

Megszokott imádságformula, avagy biztos hitvallás?

RÉGI-ÚJ LITURGIKUS SAROK

Ez a fontos mondat a liturgiában a kollekta imádság végén csendül fel. Sokak számára unalomig ismételve, sokak számára pedig már előre várt, biztos pontként, amely a változó részek között az állandóságot, az ismertséget, az otthonosságot jelenti. Az egész kollekta (= gyűjtő) imádság nélkülözhetetlen része a liturgia szent dramaturgiájának. Egyfajta összegzés és programbejelentés, fordulópont és tartópillér.

Most azonban koncentráljunk csupán erre a záradékként használt mondatra. Már ez is annyi kincset rejt magában, hogy megismerése e cikk kereteit messze meghaladja. Ezt a mondatot is érdemes kóstolgatni, ízlelgetni, elsajátítani, ismételten mondogatni. S akkor reménységünk szerint feltárul a gazdagsága. „Imádkozunk, kérünk, könyörgünk Jézus Krisztus által, aki veled és a Szentlélekkel Isten!"

Gyermekként mindig mérgelődtem: miért nem tudnak valami újat mondani, miért hangzik mindig ugyanaz a zárómondat hétről hétre, istentiszteletről istentiszteletre? Ma már szinte fizikai fájdalmat érzek, amikor olyan istentiszteleten vagyok, ahol a feszes szerkezetű kollekta imádság helyett valami könnyedebb hangvételű, oda nem illő műfajú, az istentisztelet felépítésétől idegen imádságot mondanak, s elmarad az „elmaradhatatlan" kollektazáradék. Rájöttem ugyanis, hogy micsoda erő rejlik ebben a mondatban, s micsoda áldássá válik, ha szívből és hittel imádkozza az ember.

Az istentisztelet folyamán különböző műfajok fonódnak egymásba. Az éneklés nem csupán ének, hanem igehirdetés, hitvallás vagy éppen imádság is egyben. A hitvallás nem csupán hitünk megvallása, de igét is hordoz, és imádságkaraktere is van. Így mondom, vagy így hangzik számomra a kollekta imádság bizonyságtevő mondata: Jézus Krisztus által, aki veled – tudniillik az Atyával – és a Szentlélekkel Isten, él és uralkodik mindörökkön örökké.

A kollekta imádság amellett, hogy könyörgés és istendicséret, egyben hitvallás is. Hitvallás elsősorban arról, hogy a Szentháromság egy Isten él és uralkodik mindörökké. Nem a múlt emléke, nem a képzelet szüleménye, nem az emberi elme vagy vágy alkotása. Élő. Övé a hatalom. Ő uralkodik. Nem a politikusok, nem a média, nem a pénz, nem a természet erői. Ő, az élő Isten uralkodik.

Az az Isten, akit az ember názáreti Jézusban ismerhettünk meg. Sokan tisztelik a Betlehemben született tanítót, orvost, csodatévő rabbit. Tisztelik tanításáért, életpéldájáért, erkölcsi magaslataiért – s még sorolhatnánk. Keresztények és kereszténységen kívüliek becsülik őt mint az emberiség legnagyobbjainak egyikét. Ő azonban sokkal több az imént felsoroltaknál. Ő Isten! Az Atyával és a Szentlélekkel együtt Isten.

Ezért volt különösen is hangsúlyos, hogy az *Új liturgikus könyv* a kollekta imádság eddig megszokott záradékát ezzel a krisztológiai hitvallással egészítette ki. A korábbi *Ágendában* ez állt: „Veled és a Szentlélekkel él és uralkodik." Most azonban így szerepel: „Veled és a Szentlélekkel *Isten,* él és uralkodik."

A názáreti Jézus, az egyház Ura nemcsak valóságos ember volt, de valóságos Isten is. Ezért nem csupán emlékezünk rá mint az emberi nem kiválóságára. Nem egyszerűen az emberiség nagy tanítója, akinek szavai, bölcs mondatai ma is aktuálisak. Nem is csupán példaképünk, akire felnézünk, és akit megpróbálunk követni. Ő Istenünk. Így is fordulunk hozzá, benne lett számunkra, emberek számára közeli az Isten: felfogható, megismerhető, megérthető, hiszen emberi nyelven szólt, emberi gesztusokkal mozdult, emberként viselkedett. De benne az Isten jelent meg. Ahogy az Atya és a Szentlélek Isten, úgy Jézus is velük együtt. A Szentháromság tagjaként.

Amikor vasárnapról vasárnapra – a gyülekezettel együtt – kimondom a jól ismert, begyakorlott, megszokott záradék végén az ámen, akkor megvallom hitemet abban a Jézusban, aki Isten, méghozzá az én Istenem. Egyben térdet is hajtok – a *János evangéliumából* megismert Tamás apostollal együtt, és vele mondom: *„Én Uram, és én Istenem!"* (Jn 20,28)

Az imádság-hitvallás erőnek erejével Jézusról tanúskodik, de ez a nagy egészbe tagolódva a teljes Szentháromságot vallja meg és dicséri. Azt a titkot, amelyet eszünkkel felfogni nem tudunk, de hitünkkel megsejthetünk. A Szentháromságról vallani saját erőnkből bizonyára nem tudunk. Kevesek vagyunk ahhoz, hogy befogadjuk a legnagyobb misztériumot. Ezért ha értelmünk nem segít, hát ott vannak, akik előttünk és utánunk, körülöttünk és velünk mondják: Veled és a Szentlélekkel együtt Isten…

A liturgia egyik – nem titkolt – célja éppen ez: segítse kimondani azt, amit mi magunktól alig tudunk, segítsen begyakorolni és így „elsajátítani" azt, amit az értelmünk csak nehezen vagy egyáltalán nem ragad meg.

■ Dr. Hafenscher Károly (ifj.)

EVANGELIKUSELET.HU

Gyermekek és idősek közös ünnepe Lajoskomáromban

A SZERZŐ FELVÉTELE

Folytatás az 1. oldalról

Pirtyák Zsolt polgármester a döntés hátterével kapcsolatban elmondta, hogy az Agape szeretetszolgálat révén a falu már megtapasztalta egy egyházi kézben lévő intézmény áldásos tevékenységét.

Buda Annamária, a diakóniai osztály vezetője méltatta az Agape – amely az idősek gondozása mellett családsegítést és gyermekjóléti alapszolgáltatást is végez – húszéves munkáját. Köszöntőt mondott *Mészáros Tamás* kerületi felügyelő is.

Decmann Tibor helyi lelkész az óvoda küldetéséről szólva így fogalmazott: „Szeretnénk megmutatni a gyerekek számára, hogyan lehet keresztyén módon látni és értelmezni a világot."

■ ADÁMI MÁRIA

Falumissziós nap

A mórichidai futballpályára az elmúlt hét szombatján nem a helyi futballcsapat szurkolói látogattak ki, hogy kedvenceiknek szurkoljanak, hanem a Győr-Mosoni Egyházmegyéhez tartozó mórichida–árpási gyülekezet tagjai. Első alkalommal szerveztek ugyanis falumissziós napot az egyházközségben.

FOTÓ: SZABÓ SZILVIA

Bakay Beatrix lelkésznő, aki néhány hónapja került a gyülekezetbe, elmondta, korábbi szolgálati helyén, Ősagárdon többször is szervezett hasonló lelki alkalmakat.

– Nagy sikerük volt ezeknek a missziós programoknak, úgy gondoltam, megpróbálkozom valami hasonlóval Mórichidán is. Az Evangélikus Missziói Központnál pályáztam és nyertem, így anyagi akadálya sem volt a missziói nap megrendezésének. A program összeállításánál az vezetett, hogy megtaláljam és szolgálatra kérjem azokat a lelkészeket, zenészeket, akik a közelben élnek és dolgoznak. A gyülekezet nagyon nyitottan fogadta tervemet, a felkért előadók is azonnal igent mondtak. Az ökumenikus együttműködés is adva volt, hiszen részt vettek és szolgáltak ezen a rendezvényen katolikusok, pünkösdisták, baptisták egyaránt.

Az egész napos programsorozat valóban színvonalas volt. Gyermekeknek bábelőadást és bibliai vetélkedőt szerveztek. Bizonyságtételek hangzottak el lelkészek és gyülekezeti tagok részéről. Koncertet adott a *Szélrózsa Band* és a répcelaki *Vekker Plussz* zenekar. Igehirdetéssel szolgált *Smidéliusz András* kajárpéci parókus és *Menyes Gyula* lelkész. Úti áldást Bakay Beatrix mondott.

Ihász Károly, a gyülekezet felügyelője, aki nagyszerű pincepörkölttöt is főzött az eseményen részt vevőknek, elégedett volt.

– A gyülekezetben jól fogadták ezt a kezdeményezést. Ilyen rendezvény még nem volt nálunk, ezért nagyon várta mindenki a missziós napot. Az önkormányzat partner volt a szervezésben. Sok önzetlen felajánlást is kaptunk, és nem csak evangélikusoktól. Az erdészet székeket és asztalokat adott. Ingyenes fuvarokat vállaltak. A sátrat is ellenszolgáltatás nélkül ajánlották fel. Igazán lehet mondani, hogy a község egy emberként állt a rendezvény mögé – mondta el Ihász Károly.

Az előkészületekben komoly részt vállalt *Vidáné Tóth Renáta* gondnok, aki délután már az addig történtek tükrében értékelésre is vállalkozott:

– A missziói nap valóban tartalmas lelki programokat kínált a futballpályára kilátogatóknak. A rendezvényen ugyan kicsit többen is lehettek volna, hiszen minden házba, sőt a környező településekre is küldtünk meghívót, de az elmúlt napokban több ilyen, az egész falut megmozgató esemény – sportnap, falunap – volt a községben, és ez talán többeket otthon tartott. Aki itt volt, az viszont nem csalódott, mert komoly, hitébresztő bizonyságtételeket hallhatott, nívós keresztyén zenekarokkal találkozhatott, és fehér asztal mellett testvéri, baráti beszélgetésekkel tölthette el ezt a napot – hangzott az értékelés.

■ KISS MIKLÓS

Idén is elindult a hatodéves képzés

Egy évtizede, amióta elindult a hatodéves – egy teljes gyakorlati tanulmányi évvel kibővített – képzés a Hittudományi Egyetemen, varázsa van az első, az évet indító konzultációnak. Kik indulnak el a lelkészi szolgálat felé, és kik vállalják a kísérésüket mentorként? Nyolc lelkészjelölt és nyolc mentor kezdi el ezekben a napokban a gyülekezetekben megvalósuló munkát.

Szeptember 2–5. között tartottuk az idei első konzultációt, a középpontban most is a hitoktatás, a katechetika volt. A konkrét gyülekezeti élet felé vezető úton hasznos útravalót kaptunk a hitoktatással kapcsolatos legaktuálisabb témákról a meghívott előadók lelkes, inspiratív szolgálatán keresztül is. Közoktatási kérdésekben *Varga Márta* oktatási osztályvezető, az iskolai lelki nevelés témájában *Csorbáné Farkas Zsófia* győri iskolalelkész szolgált friss információkkal, *Kodácsy Simon Eszter* pedig beszámolt az új köznevelési törvény kapcsán átalakuló hittanoktatásról és a készülő hitoktatási tantervről.

Bízunk benne, hogy a lelkészjelöltek és mentoraik úgy találnak egymásra az előttünk álló tanévben, hogy hitben és hivatástudatban is megerősödött lelkészek indulhatnak majd jövőre az egyházi szolgálatba. Gondoljunk felelősséggel és szeretettel erre a nagyon fontos területre! Imádkozzunk a fogadó gyülekezetekért külön is, amikor egyházunk jövőjét visszük Isten színe elé.

■ DR. SZABÓ LAJOS *rektor*

Hármas startvonalon

Aki válaszol: Szemerei János, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke

ÉGTÁJOLÓ

– Püspök Úr, mire kell készülnünk a most kezdődő munkaévben?

– Úgy is elképzelhetjük a mostani napokat, hogy hármas startvonalon állunk. Egyfelől rövid távon a munkaévet kezdjük, amely egybevág az iskolai tanévek indulásával, a hittanos oktatással. Lassan az egyházi esztendő is újra elkezdődik annak rendje és körforgása szerint az adventi időben. Ez mindig az éves ciklusokat jelzi.

Van egy másik fontos startvonalunk is: evangélikus egyházunk újabb hatéves ciklusának indulása. A gyülekezetekben és az egyházmegyékben megtörténtek már a választások, a kerületek és az országos egyház választásai viszont az előttünk lévő hetekben zajlanak. Ennek apropóján a középtávú tervekről, célokról gondolkodunk, hiszen hat év már mindenképpen hosszabb idő, és előre kell látnunk, hogy a különböző egyházkormányzati szinteken milyen feladatok, teendők várnak ránk.

A harmadik startvonalat az igazi hosszú távra szóló indulás jelenti. Hiszen ezekben a napokban új intézmények kerültek egyházi kezelésbe, amelyekben reménységünk szerint nemzedékeken át fogunk szolgálatot végezni, ha Isten is úgy akarja. A most induló szolgálat idejét még nem ismerjük, de az egyház mindig az örökkévalóság távlatában végzi a feladatát.

– A kerületi munkaévkezdő lelkészkonferencia mottója az erőtlenségben rejlő erő volt. Miért fontos ez a téma az Ön számára?

– Az erőtlenség a legegyszerűbb emberi megközelítésben olyan állapot, amelyet sajnálni szoktak, amely a reménytelenséget mutatja az ember számára. Általában a magunk szemszögéből azt tartjuk építőnek, előrevivőnek, hogyha az ember aktív állapotban van, noha az életúton is azzal találkozunk, hogy Isten teremtési rendjében vannak inaktív időszakok. Isten úgy teremtett meg bennünket, hogy mindannyian életünk bizonyos szakaszában gondviselésre szorulunk. Föl se tudnánk nőni, ha nem lenne ilyen erőtlen állapotunk – mondjuk a gyermekkorunkban. És ott van az úgynevezett nemszeretem-idő, amely az időskor, a leszálló ágban megélt évek időszaka, amikor már nem úgy működik az emberi szervezet, ahogy addig megszoktuk, mert megkopott, megbetegedett, elerőtlenedett. Sajnos vannak ilyen időszakok az aktívnak nevezett korban is, hiszen akkor is lehet valaki beteg, vagy hordozhat olyanfajta fogyatékosságot, amely korlátozza a munkavégzésben.

Nekünk, keresztyéneknek azonban ennél sokkal izgalmasabb üzenetünk van, hiszen maga az Isten tanít bennünket arra, hogy az erőtlenségben is hihetetlen erők rejlenek. Vehetjük akár azokat a történeteket, amelyekben Jézus az emberek által inaktívnak nevezett személyeket példaként állítja elénk. Ahogy a gyermekeket, akiknek a ragaszkodása, kötődése, hite megszégyeníti a bölcseket, a hit útján esetleg profikat – Jézus korában a farizeusokat –, de nyugodtan gondolhatunk a hivatásos egyházi személyekre is. Mert a gyermek hite természetes, és ő megtanulja, megszokja, hogy rászorul mások gondoskodására, törődésére. Így jobban érti azt is, hogy Istenre is rászorul.

A legkülönlegesebb tanítás pedig, amelyet megtapasztalunk, hogy Isten Krisztusban éppen az erőtlenségen keresztül hozta el a szabadítást. Hogy maga az Örökkévaló, a mindennél hatalmasabb Isten törékeny emberi testbe öltözve lépett a történelembe, és saját magát kiszolgáltatta a földi viszonyoknak, hatalmaknak, fizikai törvényeknek. Nemcsak alávetette magát ezeknek, és végigélte emberi testben a földi életet, hanem a maga útját járva tulajdonképpen engedte, hogy őt legyőzzék, a keresztfára szegezzék. Hogy aztán ezáltal egyfajta rést nyisson, amelyen keresztül fölsejlik a sokkal nagyobb távlat. Ő az ő erőtlenségén keresztül hordozza a gyengéket, de az erőseket is. Hiszen éppen Jézus Krisztusnak az áldozatában, értünk odaadott életében és aztán húsvéti győzelmében nyílik ki az örökkévalóság kapuja. Vagyis az erőtlenség sokkal nagyobb távlatokat jelent, mint a felületes ember gondolná. Nekünk, egyházi szolgálatban állóknak, lelkészeknek erőforrás az, hogy látjuk az értünk erőtlenné lett Krisztust, akiből reménységünk és erőnk fakad.

■ *Lejegyezte:* ADÁMI MÁRIA

Szemerei János püspök
Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület

Köszönetet küldött II. Karekin örmény pátriárka a magyar protestáns egyházvezetőknek

II. Karekin pátriárka, az örmény ortodox egyház katolikosza levélben fejezte ki köszönetét *Bölcskei Gusztávnak,* a Magyarországi Református Egyház lelkészi elnökének és *Gáncs Péternek,* a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspökének azért a levélért, amelyben a püspökök közösen fejezték ki együttérzésüket az örmény néppel.

Ramil Sahib Safarov kiadatását lelkiismeretlen és hallatlan tettként minősítve az ortodox egyházvezető annak a meggyőződésének adott hangot, hogy a magyar hatóságok tettével szemben „az igazság és béke ügye iránt elkötelezett nemzetek és országok nem maradhatnak közömbösek". II. Karekin levelében ismételten felhívja a püspökök figyelmét arra, hogy ez az elítélendő döntés feszültségekhez, etnikai és vallási konfliktusokhoz vezethet a régióban. A katolikosz zárósoraiban sikert és a Mindenható áldását kéri az egyház Istennek tetsző missziójához.

Mint emlékezetes, Bölcskei Gusztáv püspök, a Magyarországi Református Egyház Zsinatának lelkészi elnöke és Gáncs Péter, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke levélben fordult II. Karekin pátriárkához, az örmény ortodox egyház katolikoszához. A levélben együttérzésükről biztosították az egyházi vezetőt amiatt, hogy az azeri elnök kegyelemben részesítette és szabadon bocsátotta a Magyarországon törvényesen börtönbüntetésre ítélt azeri gyilkost, akit néhány nappal azelőtt adtak ki hazájának. *(A levél teljes szövegét az Evangélikus Élet múlt heti számában közöltük.– A szerk.)*

▶ *Forrás: Reformatus.hu*

Bővült a MEDiT, a Magyar Evangélikus Digitális Tár

A reformáció 500. évfordulójára készülve a Reformációi Emlékbizottság megbízásából folyamatosan zajlik a magyarországi evangélikus anyagok digitalizálása és közzététele az interneten. Immáron ötvenezer oldalnyi anyag olvasható a világhálón.

A Reformációi Emlékbizottság által válogatott és az Arcanum Adatbázis Kft. által digitalizált dokumentumok a Magyarországi Evangélikus Egyház (MEE) Internetes Munkacsoportjának vezetője, *Bogdányi Gábor* jóvoltából strukturált formában váltak mindenki számára hozzáférhetővé a világhálón, a *http://medit.lutheran.hu/* oldalon. *(Terjedelmesebb művek esetében előfordulhat, hogy a találatok előhívása lassú.)*

▶ *Forrás: Fraternet*

LET'S BRIDGE!

Építsünk hidakat, váljunk híddá!

Genfest 2012, Budapest – egy evangélikus szervező szemével

▶ Elképzelhető-e, hogy egy egyszerű külvárosi gimnáziumban a tanárok nagy része kereszténnyé válik, és számtalan diák is a krisztusi utat választja? Miért történne ilyesmi? Budapest egyik gimnáziumában ez történt – és történik. Tizenöt évvel ezelőtt néhány diák – akik egy ifjúsági csoportba jártak – elkezdett Jézusra figyelni. Minden reggel elolvastak a Bibliából egy igét, elmélkedtek rajta, és napközben megpróbálták aprópénzre váltani, konkrétan megélni. A szünetekben összejöttek, hogy megbeszéljék a tapasztalataikat. Az eredmény az lett, hogy az osztálytársaik és a tanáraik felfigyeltek a köztük levő szeretetre és arra a fényre, amely belőlük áradt. Sokan azt mondták: Én is szeretnék így élni, tanítsatok meg rá! Így ismerkedtek meg Jézus Krisztussal és az evangéliummal. Egyik tanáruk a helyi templomi közösség aktív tagja lett a családjával együtt. Az osztálytársak között volt nehéz körülmények közt élő fiú, aki felnőttként családot alapított, és rendezett, szép életet élt, másvalaki pedig papi hivatást választott. Ezek a fiatalok – mint később kiderült – az Olaszországból indult Fokoláre mozgalom tagjai voltak. Lelkiségük máig virágzik, és szerte a világon megszólít embereket – nemcsak a római katolikus egyház körében, ahonnan indult, hanem más felekezetekből is, sőt a nem hívők köréből egyre többeket vezet el Istenhez. *„…ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben: ott vagyok közöttük"*– mondja Jézus (Mt 18,20). És jelenléte 1943 óta sok-sok embert és sok-sok fiatalt vonz világszerte. Ők az új nemzedék (olaszul: *generazione nuova*) tagjai, röviden a „gen"-ek, akik nem nagy szavakkal, hanem szeretetükkel hirdetik az evangéliumot. Augusztus 30. és szeptember 2. között Budapesten találkoztak a Genfesten, a fiatalok ünnepén.

A Genfest programja az egyesült világról szól. A fiatalok arra akarják felhívni a figyelmet, hogy lehetséges a megbékélés a különböző felekezetek, vallások, kultúrák között. Ennek látható jelét adja, hogy a budapesti Erzsébet téren, a polgármesteri hivatallal szemközt egy úgynevezett ETAP-ot (Egyetemes Testvériség és Aranyszabály Placc) építettek, amelynek „alapköve" a nagy világvallásokban különböző változatokban fellelhető jézusi aranyszabály: *„Amit… szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük…"* (Mt 7,12)

A *Gen Rosso* együttes *Streetlight* című musicalje amerikai utcagyerekek valós történetével szintén egymás feltétel nélküli elfogadására hívta fel a figyelmet a Petőfi Csarnokban.

Pénteken a fiatalok az Aréna előtti téren megismerhették egymás kultúráját – személyes hidakat építhettek.

* * *

A szombati program felváltva adott helyet zenés-táncos koreográfiáknak és a fiatalok megszólalásainak, akik sokszor saját hazájuk problémái közepette tettek tanúságot a szakadékokat átívelő szeretetről.

Egy mexikói fiú bátyja bandaháború áldozata lett. Gyilkosaival később szintén egy drogbanda végzett, s a fiú családja megelégedettséget érzett a „bűnhődés" láttán, ám ő maga tudta, hogy az erőszakra nem lehet gyűlölettel válaszolni, és ezt el is mondta egy családi találkozón.

Izraelben egy zsidó család az egyik legfontosabb ünnepre, a hanukára egy arab keresztény fiút és egy muszlim lányt hívott vendégségbe. A lány – látva, hogy a hitbeli hovatartozás erőssége nem akadálya, ellenkezőleg, elősegítője lehet a vallások, kultúrák közötti hídépítésnek – elkezdte felfedezni saját vallását, és rájött, hogy a mélyben összeér a környező, egymással háborúskodó népek értékeivel.

Olaszországi *gen* fiatalokat az a gondolat mozgatott meg, hogy jóléti környezetükben mit tehetnének azokért, akiknek nincs részük kényelemben. Hajléktalanokhoz kezdtek járni, és barátságot kötöttek velük. Amikor egyik felkaroltjukat baleset érte, és a kórházban nem akarták ellátni, visszamentek vele az ambulanciára, és addig nem hagyták el a kórházat, amíg megfelelő ellátást nem kapott. Azóta a sérült fiúnak az élethelyzete is sokat javult.

Egy egyiptomi huszonéves fiú elvesztette édesanyját, aki hosszan szenvedett szklerózisos betegségben. Később a nővére rákos lett, s akkor elgondolkozott, mi értelme így az életnek. Azt kívánta, bárcsak szenvedhetne a testvére helyett. Nemrég kiderült, hogy ugyanolyan betegsége van, mint az édesanyjának volt. Sok imádság és vívódás után a szenvedésben felfedezte a megfeszített Jézust, és ez értelmet ad életének. Azóta egy szerető társra is talált, aki kész elfogadni őt betegségében is.

* * *

BELLA CECILIA FELVÉTELE

Protestáns fiatalok a fasori evangélikus templom melletti Reformációi emlékparkban

A *gen* (ejtsd: dzsen) az olasz *generazione nuova* (= új nemzedék) szókapcsolatból származó rövidítés. A *genek* olyan fiatalok, sőt gyerekek, akik naponta valóra váltják Jézus tanítását, az evangéliumot. Mindennapjaik fő kérdése: Itt és most mi az a szeretetlépés, amit a másik felé megtehetek?

Chiara Lubich és társai az észak-olaszországi Trentóban a második világháború pusztításai közepette felfedezték, hogy Isten az egyetlen ideál, amely megmarad, ő a szeretet. Életcéljukat Jézus végrendeletének megvalósításában látták meg: *„hogy mindnyájan egyek legyenek"* (Jn 17,21).

A Fokoláre mozgalom átfogó „szeretetprogramot" nyújt az élet minden területére: közösségi, gazdasági, kulturális, politikai hídépítés, családi élet, szociális tevékenység stb. (Az olasz *focolare* szó tűzhelyet jelent, ami jól kifejezi a mozgalom lelkiségének igére figyelő, közösségi jellegét.)

A *fokolarinók* és *fokolarinák* teljesen Istennek szentelt életet élő férfiak és nők. Szerzetesek uniformis nélkül. Egyetlen ismertetőjelük, amit Jézus mond: *„Arról fogja megtudni mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretitek egymást."* (Jn 13,35) Civil hivatásukban a jézusi szeretet konkrét tetteit élik meg.

A nyolcvanöt országból érkezett tizenkétezer fiatal vasárnap hovatartozásának megfelelő szentmisén, istentiszteleten, szent liturgián, vallások közti találkozón vehetett részt. Így kértek fel engem is, hogy segítsek a református–evangélikus közös záró istentisztelet szervezésében. A több hónapnyi előkészület során azt gondoltam, én vagyok segítségére a szervezőknek. A végére megértettem, ők mekkora szolgálatot tettek értünk azzal, hogy fontosnak tartották, hogy mindenki a saját hite szerint adhasson szívből hálát az elmúlt napokért – mi így ökumenikusan.

Az istentisztelet előtt leültünk beszélgetni *Mariával* és *Severinnel,* akik Rómában, a Fokoláre központjában az ökumenéért felelősek. A lelkészekkel – *Aradi Györggyel* és *Tarr Zoltánnal* – már előzetesen megbeszéltük, hogy nálunk is ugyanazok az olvasmányok és könyörgések hangzanak majd el, mint a Szent István-bazilikában tartandó zárómisén, többek között *Jakab levelének* egy szakasza. Maria aggódva kérdezte, nem probléma-e ez, hiszen *Luther* nem igazán lelkesedett ezért a levélért… Egészen meghatódtam, hogy ennyire tájékozott a teológiában, és ennyire szívén viseli az érzéseinket.

* * *

Maga az istentisztelet sokkal színesebb részvétellel zajlott, mint azt gondoltuk volna. A fasori evangélikus templomban német, lengyel, svájci, szerb, svéd, norvég, litván, amerikai, brazil, maláj és indonéz fiatalok vettek együtt úrvacsorát. A közös imádság felolvasásában a nyírteleki evangélikus cigánymisszió tagjai is részt vállaltak.

A bonyhádi *Gábriel* zenekarral igazi hídépítés volt a közös munka. Az együttes tagjai a közelmúltban honlapot indítottak *(http://evangelikus-ifi.blogspot.hu)* az evangélikus ifjúsági csoportok közötti kapcsolatteremtés céljával. Mottójuk – *„Építsünk hidakat!"* – rögtön arra engedett következtetni, hogy ha a Genfestnek ugyanez a jelszava, akkor biztos, hogy munkatársakra találunk egymásban. Nagyon hamar kiderült, hogy néhányan már jelentkeztek is a találkozóra, így valóban rá tudtak hangolódni annak lelkiségére. A személyes találkozásunk alkalmával nyilvánvalóvá vált, hogy zenéjükkel is hídépítésre vállalkoznak: hidat építenek a világi és a spirituális, a hittől még távol állók és a hívő keresztények között. Végighallgatva egyik próbájukat, az egyik fiatal Genfest-szervező megjegyezte: „Többet kaptam itt, mint egy lelkigyakorlaton."

A hídépítésnek aktív részesei voltak a Fokoláre németországi evangélikus tagjai is. Egyikük, *Christina* elmondta, náluk sokféle hitbeli megújulási mozgalom létezik, amelyek tagjai Ottmaringban – egy a Fokoláre mozgalom alapította városkában – rendszeresen találkoznak, hogy megoszthassák egymással ökumenikus tapasztalataikat. Így már sokféle istentiszteleten vett részt, nem volt hát számára nehéz tanácsot adni egy ilyen sokszínű munkában.

* * *

FOTÓ: GENFEST.ORG

A protestáns egyházak részéről külön köszönet illeti *Fialovszky Dóra* fokolarinát, aki több hónapnyi szervezéssel, biztatással segítette nemcsak az istentisztelet létrejöttét, hanem az ökumenikus hídépítést is.

Aradi György evangélikus és Tarr Zoltán református lelkészek nemcsak helyet és méltó ünneplést biztosítottak a sokféle nemzetiségű és felekezetű fiatalnak, hanem szárnyaik alá vették a Fokoláre mozgalom értékeit: a szívből fakadó jézusi szeretet ideálját és a szeretet hídjainak építését éppen azzal, akivel együtt megyünk az úton.

* * *

A Genfest utolsó napjaiban kezdődött Kairóban a Fokoláre mozgalom „püspök barátainak" nemzetközi találkozója, amelyen részt vett *D. Szebik Imre* nyugalmazott evangélikus püspökünk is. Szeretettel gondolunk erre a találkozóra is!

■ Farkas Enikő

További információk: www.genfest.org, illetve www.fokolare.hu. – A személyes tapasztalatok és információk forrása a Káposztásmegyeri Szentháromság Plébánia befogadó és szerető közössége volt.

Life together

Szolgálatunk a ma és a holnap embere felé

Szeptember első hetében az angliai Mirfieldben rendezték meg az Anglikán-Lutheránus Társaság (ALS) éves konferenciáját *Együttélés – Keresztény szolgálat a holnap világában* címmel. A helyszín a Feltámadás Anglikán Teológiai Főiskola volt, amelyhez egy szerzetesközösség is tartozik (Community of the Resurrection)...

A hatvanfős mirfieldi konferenciára tizenhat országból érkeztek résztvevők – Grönlandtól Németországon át Magyarországig, Tanzániától Kínán át Japánig anglikánok, evangélikusok, episzkopálisok, metodisták, ortodoxok és római katolikusok. Az ötnapos tanácskozáson öt előadás hangzott el.

A Feltámadás Anglikán Teológiai Főiskolán korábban ösztöndíjasként tanult szerző a konferencia két főszervezőjével, Rupert Hoare-ral (balra) és Roy Longgal (jobbra)

Monica Schofield, a Hamburgi Egyetem mérnöke szemléletváltozást sürgetett. Ismertette a *Vision 2050 – az üzleti világ új programját,* amely 2050-re már a fenntarthatóság ösvényén kibontakozó jövőképet prognosztizál. A projekt legfontosabb kérdése: hogyan valósítható meg a fenntartható világ, s ehhez szorosan kapcsolódik, hogy ebben tud-e szerepet vállalni az egyház.

Dr. Christina Baxter, az anglikán egyház zsinatának nem lelkészi elnöke azt hangsúlyozta, hogy az egyházban (is) élethosszig tartó tanulásra van szükség. Szolgálatunkat nehezíti, hogy a ma és a holnap embere egyre messzebb kerül a Biblia világától, és egyre nehezebb közös pontokat találni. A misszió ugyanakkor nem egyszemélyes feladat, hanem csapatmunka, hiszen Jézus is kettesével küldte el a tanítványokat.

Dr. Fabiny Tamás, az Északi Egyházkerület püspöke *Lelkészi szolgálat a rendszerváltás előtt és után Magyarországon* címmel tartott előadást, s a társadalmi-politikai helyzet felvázolása után arról beszélt, hogyan lehetett és lehet lelkésznek lenni (ezzel az új egyházi stratégia is foglalkozik), és külön kiemelte a hivatásgondozás fontosságát. Bármely korban is Isten munkása az ember, a lelkész „lelki pásztor" legyen – mondta –, ne pozíciónak vagy rangnak tekintse hivatását, hanem szolgálatnak!

Dr. Martin Lind nyugalmazott svéd püspök *Dietrich Bonhoefferről,* a mártírhalált halt német lelkészről tartott előadást, és – kapcsolódási pontokat keresve közte és a mai szolgálattevők között – azt tanácsolta, szakítsunk időt arra, hogy a csendben együtt legyünk Istennel, és közelebb kerüljünk őhozzá. Végül a vértanút idézte: „Nem akarok különleges egyházi vezető lenni, nagyon jó lelkész, akiről mindenki beszél. Egyvalami akarok lenni: ember, egy igazi ember *(being human)*."

Az utolsó előadás a hallottak összegzése volt. *Michael Jackson* dublini érsek szerint a kapott impulzusokat, ötleteket beépítve folytathatjuk munkánkat a gyülekezetben. A vendéglátók nevében ezt egészítette ki *Alexander Faludy* anglikán lelkész (a fasori evangélikus gimnáziumban tanult neves költő, *Faludy György* fia) azzal, hogy az egyháznak közérthetőnek kell lennie, hogy közel tudja hozni Isten igéjét és Krisztus megváltó tettét korunk emberéhez.

A napi bibliatanulmányok végső következtetése: ahhoz, hogy jól végezzük a szolgálatot, elengedhetetlen, hogy ismerjük a bibliai emberképet, Ádám szerepét és jelentőségét az *Ó- és Újszövetség* összefüggésében, s megértsük, hogy üdvösségünk kulcsa a Krisztusban való örök szövetség.

A reggeli áhítatok evangélikus rend szerint folytak. A déli úrvacsorás alkalmakon anglikán liturgia volt, de ez nem okozott problémát, mert a két felekezet közötti egyezmény lehetővé teszi az úrvacsorai közösséget. A vesperán a szerzetesekkel voltunk együtt. A napot pedig rövid elcsendesedéssel zártuk, amelyet mindig a tizenkét kiscsoport egyike tartott. A záró úrvacsorás istentisztelet szintén evangélikus liturgia szerint folyt, és az „Erős vár a mi Istenünk…" kezdetű énekkel fejeződött be.

Hálás vagyok azért, hogy részt vehettem ezen a konferencián. Átélhettem, hogy valódi közösség jött létre; érezhettem, hogy a nyelvi korlátok nem jelentenek akadályt Isten igéje és a Szentlélek számára, és hogy Krisztusban egyek lehetünk.

Dr. Alexander Faludy és dr. Fabiny Tamás

Rupert Hoare, a konferencia vezetője is pozitívan értékelte a közösen töltött napokat. Örömmel látta a résztvevők nyitottságát és együtt munkálkodásra való készségét, valamint hálás volt Istennek, hogy megáldotta az emberi próbálkozást, és termékeny beszélgetéseket, érdekes előadásokat és gyönyörű időt ajándékozott nekünk.

A SZERZŐ FELVÉTELEI

A Bolton-kolostor romjai

Fabiny püspök urat is megkértem, értékelje a hetet az *Evangélikus Élet* olvasói számára: „Teológusaink szívesen jönnek Mirfieldbe ösztöndíjasként, most már értem, miért. A hely szépsége és spirituális adottságai lehetővé teszik a lelki elmélyülést. Örömmel láttam továbbá az anglikán–evangélikus dialógust, az együttműködést és a két felekezet tanításában, liturgiájában megfigyelhető közös vonásokat. Nem titok, hogy két év múlva nálunk lesz a következő ALS-konferencia, ezért a szervezés szempontjából is hasznos volt a részvétel. S jó volt találkozni olyan harmadik generációs magyarokkal, akik keresik a kapcsolatot a magyarsággal, és életüket szintén az egyházon belül képzelik el. Összességében nagyon áldott hét van mögöttünk."

■ Hulej Klaudia

A konferenciáról angol nyelvű videók is készültek, melyek – és más információk a társaságról – megtalálhatók az ALS honlapján: http://www.anglican-lutheran-society.org.

Adalékok az angliai evangélikusság történetéhez

■ Pátkai Róbert

„A BBC általános gyakorlata az, hogy csak olyan egyházak szertartásait közvetíti, melyek a keresztyén tradíció fő vonalába tartoznak" – volt a meglepő válasz úgy negyven évvel ezelőtt arra a megkeresésre, amely egy esetleges angol nyelvű evangélikus rádió-istentisztelet gondolatát vetette fel. Nem természetes, de tipikus.

A legtöbb angol ajkán még ma is nehezen formálódik a lutheránus (evangélikus) kifejezés. Kevés az olyan nyugat-európai ország, ahol az evangélikus egyház – a protestáns egyházak legnagyobbika és a reformáció tulajdonképpeni „okozója" – olyan kevéssé lenne ismert, mint Angliában. Ez annál is inkább meglepő, mert közel ötszáz évvel ezelőtt a lutheránus szó általánosan ismert és használt angol fogalom volt nemcsak egyházi körökben, hanem a nép körében is.

A következő négy és fél évszázad a ködben el-elvesző, majd újra előbukkanó evangélikus egyház története. Volt idő, amikor politikai érdek majdnem az angol nép hivatalos felekezetévé tette, majd később a királyi udvar harmadik hivatalos vallásává lett. Mégis a mögöttünk lévő századok legnagyobb részében szolgálata szerény keretek között maradt, de sohasem szűnt meg.

Luther Angliában

Az evangélikusság története *Luther Mártonnal* kezdődött. Kevesebb mint négy héttel a kilencvenöt tétel kiszögezése után (1517. október 31.) Luther nézetei beszédtémái lettek Oxford és Cambridge papjainak, diákjainak és a vallási kérdések iránt érdeklődőknek. Csodáló szemek figyeltek fel a vakmerő szerzetesre, aki ki merte hívni a pápai hatalom haragját. Kereskedőhajók kenderbálái alatt csempészték Luther könyveit a németalföldi kikötőkből Angliába. Mohón olvasták, másolták, adták tovább. „A gondolatok előtt nincsenek határok" – ez a japán közmondás vált itt is valóvá.

VIII. Henrik király és püspökei hatalommal próbáltak gátat emelni a lutheri tanok terjedésének. A tizennyolc éves korában (1509) trónra került királyt bosszantotta, hogy a wittenbergi hittudós tanai külön komplikációt jelentettek a régen esedékessé vált egyházi reform dolgában. Egy meglepő teológiai ismereteket és egyházi nevelését eláruló könyvben ítélte el a „wittenbergi kis barátocskát, aki veszélyesebb, mint a szaracénok és a törökök együttvéve", és védte meg a római egyház hét szentségről szóló tanítását.

A hálás *X. Leó* pápától a *Fidei defensor* – a hit védője – címet kapta, amely azóta is az angol, illetve ma már a brit uralkodók minden váltópénzen is látható jogcíme. De Luther tanainak terjedését már nem tudta meggátolni e könyv, valamint királyi szerzőjének hatalma.

Cambridge-ben a Királyi Kollégium szomszédságában lévő Fehér Ló fogadóban jöttek össze az egyetem tanárai és hallgatói, hogy az új tanokat megvitassák. Ez az ősi egyetemi város lett a lutheránus reformáció melegágya.

VIII. Henrik és az angol lutheránusok

Az angliai evangélikus egyháztörténet megkülönböztetett tisztelettel tartja számon egyfelől *Robert Barnest,* aki szintén Ágoston-rendi szerzetes volt, és a lutheránus hitvallás első mártírja, másfelől pedig *William Tyndale-t,* a Szentírás angol nyelvre fordítóját. Mindkettő Luther közeli barátja volt, mindketten hallgatói voltak Wittenbergben. Az egyetem anyakönyvébe Tyndale-t mint *Gulielmus Daltici* (1524), Barnest pedig mint *Antonius Anglus* (1553) jegyezték be. Amikor a király haragja elűzte őket hazájukból, Luther otthonában találtak menedéket.

Barnes evangéliumot hirdető szónoklatai nemcsak cambridge-i templomát töltötték meg zsúfolásig, hanem lelkes tanítványokat is verbuváltak, akik az ingyen kegyelem hit által való nyereségét adták tovább városok és falvak népeinek. Tyndale bibliafordítása annyi hasonlóságot árult el a Lutheréval – hiszen a reformátor új német nyelvű Bibliáját használta forrásként –, hogy *Cochlaeus,* a király katolikus tanácsadója ezt írta uralkodójának: „Felség, ez az útja annak, hogy birodalmát lutheránusokkal töltse be." Ilyen hitvallók hatására – és az olyanokéra, mint például a skóciai *Patrick Hamilton* – a lutheránus hit gyorsan terjedt, és reménység volt arra, hogy az angol nép vallásává lesz.

Ekkor meglepő fordulat következett. A király váratlanul – modern szóval élve – dialógust ajánlott fel a lutheránusoknak. *Aragóniai Katalintól* való válása miatt ugyanis súlyos ellentétbe került a pápával, és ezért komolyan tartott a francia–spanyol koalíciótól. Robert Barnest visszahívta, és káplánjává tette. Tárgyalások kezdődtek a lutheránus schmalkaldeni szövetséggel.

Barnes 1555-ben az angol teológiai bizottság vezetőjeként tért vissza Wittenbergbe. Lutherrel és *Melanchthonnal* tárgyalták meg tételről tételre az *Ágostai hitvallást.* Az eredmény bámulatosan ígéretes volt. Londonban a canterburyi érsek elnöklete alatt ült össze a teológiai tanács, hogy megfogalmazza a független angol egyház hittételeit. Így jött létre az úgynevezett *Tizenhárom tétel,* amely ugyan soha nem nyert elfogadást, de indirekt módon alapjává vált a későbbi *Harminckilenc tételnek,* amelynek elfogadása – mint az evangélikusoknál az *Ágostai hitvallásé* – az anglikán klérus avatási fogadalmának máig is része.

Ám a kocka újra fordult. Az Angliát fenyegető politikai veszély elmúlt, a király szakítása Rómával veszélytelenné vált. Kegyvesztett lett az érsek, *Thomas Cranmer,* „Szent Robert" pedig – ahogy Luther nevezte Barnest – 1540-ben máglyahalált szenvedett Londonban, míg Tyndale-t Brüsszel mellett égették meg 1536-ban.

Ecclesia Anglicana

VIII. Henrik 1547-ben halt meg. A trónon *VI. Edward* néven kilencéves fia követte. Ötéves uralkodása alatt az egyház erős protestáns színezetet nyert. Törést csak *I. Mária* (1553–1558) – akit a véres jelzővel illet a történelem – katolikus restaurációt segítő uralkodása jelentett. Terrorja alatt sokan haltak mártírhalált, többek között Thomas Cranmer (1489–1556), az anglikán egyház első érseke, *Hugh Latimer* (1485–1555), Worcester püspöke, *Nicholas Ridley* (1500–1555) rochesteri püspök.

Stabilizálódást *I. Erzsébet* trónra jutása jelentett (1558–1603). Uralkodása első évében lett érsek *Matthew Parker,* aki korábban mint papnövendék volt résztvevője a cambridge-i disputáknak. Érseki szolgálata döntő nyomot hagyott az anglikán egyházon. Bár a *via mediát* választotta Róma, Luther és *Kálvin* között, mégis az 1559-ben megjelent *Imádságos könyv,* de még inkább a már említett *Harminckilenc tétel* (1563) erős evangélikus hatást mutat. A tételek közül öt teljesen, tizenegy pedig tartalmilag azonos a lutheri kilencvenöt tétel egyes pontjaival.

Az anglikán szertartáskönyv, valamint a keresztelési, konfirmációi, eskete-si és temetési rendek korai lutheránus befolyásról tanúskodnak. Az erős evangélikus hatást azonban csak napjainkban fedezi fel az anglikán egyház.

A szerző az Angliai Evangélikus Egyház nyugalmazott püspöke

Egy „művészmagánbolygó” alkotásai a Bélyegmúzeumban

Kedves baráttól, távol élő ismerőstől levelet kapni mindig nagyon jó dolog. Egyre kevesebbszer vehetünk a kezünkbe klasszikus, postai úton érkezett üzenetet, amikor is kíváncsian nyitjuk a borítékot, majd izgatottan húzzuk ki belőle a levelet – vajon mi állhat benne?

A múlt század hatvanas éveiben kezdett kialakulni egy új művészeti irányzat, az úgynevezett *mail art.* Ez nem is annyira az írott tartalomra helyezte a hangsúlyt, mint inkább – ahogy a neve is mutatja – művészetté fejlesztette a külcsínt. Kötetlen technika- és anyaghasználat mellett szabadjára engedte a készítő és egyben levélfeladó fantáziáját a legkülönfélébb témákban. A második világháború után az elzártságban élő keleti blokk modern művészeinek sokszor ez volt az egyetlen lehetőségük a széles világgal megismertetni nevüket, a nyugati alkotótársakkal művészetről, politikai és társadalmi kérdésekről a maguk nyelvén véleményt cserélni.

A SZERZŐ FELVÉTELE

Baloldalt Nikodém Gabriella múzeumigazgató és Zsubori Ervin, a kiállítás megnyitója, a kép jobb szélén a kiállító művész, Susanna Lakner

A *mailartisták* nemzetközi címlistán keresztül vehetik fel egymással a kapcsolatot. Azonban nemcsak hagyományos vagy épp drótpostán küldik egymásnak az egyedi tervezésű és saját készítésű lapokat, borítékokat vagy kártyákat, hanem rendszeresen találkoznak személyesen is a világ különböző pontjain. Ezek az alkalmak számos esetben kiállításhoz is kapcsolódnak.

A budapesti Bélyegmúzeum vezetője, *Nikodém Gabriella* és lelkes munkatársai – élükön *Csete Mónika,* a kiállítás kurátora – a világ egyik legnagyobb bélyegmúzeumának gyűjteményét jelentős mértékben gyarapították, amikor idén tavasszal egy felhívást tettek közzé a *mail art* hívei között. *Ember és természet, ember és technika* témában és címmel invitálták alkotásra a vállalkozó kedvű tagokat. A beérkezett művekből nyáron nyílt meg az azonos című kiállítás a Bélyegmúzeum kiállítóhelyiségében. Ezzel egy időben a legismertebb magyar mailartista, *Torma Cauli László* is kiállított itt.

Augusztus 31-e óta ez utóbbi kamarakiállítás helyén *Susannia a múzeumba megy* címmel *Susanna Lakner* munkáiból és gyűjteményeiből tekinthető meg egy válogatás. A Németországban élő mailartista, pecsétmetsző – eredetileg tipográfus – művész kollázsol, művészkönyveket készít, ezenkívül a 22 című nemzetközi kollektív magazin alapító szerkesztője. Mindezt az alkotói magánbolygóján, az úgynevezett *Planet Susannián* teszi. Innen küldött szét például egy általa készített alaplapot, amely a tengerparton két fürdőruhás hölgyet ábrázol, és a következő üzenet áll rajta: *Egészítsd ki, és küldd vissza!*

S hogy miként sikerült az akció? A VII. kerületi Hársfa utca 47. szám alatti Bélyegmúzeumban ez is megtekinthető.

Aki szereti a játékos, de ugyanakkor elgondolkodtató művészeti alkotásokat, feltétlen látogasson el az október végéig nyitva tartó két kiállításra.

■ Boda Zsuzsa

Az Ember és természet, ember és technika és a Susannia a múzeumba megy című kiállítások a Bélyegmúzeumban láthatók október 16-ig. Cím: Budapest VII. ker., Hársfa u. 47. Nyitva tartás: hétfő kivételével mindennap 10–18 óra között.

A Bélyegmúzeum evangélikus vezetőjével, Nikodém Gabriellával készített interjúnk az Evangélikus Élet 2011. július 31-i lapszámában olvasható a www.evangelikuselet.hu honlap archívumában.

»TÖLTSE BE DICSŐSÉGE AZ EGÉSZ FÖLDET!« (ZSOLT 72,19)

Ez itt a megismerés helye… avagy van-e élet a reklámon túl?

▶ Ahhoz, hogy egy szakma törvényszerűségeit laikusként is átlássuk, hogy ne az legyen az érzésünk, hogy kiszolgáltatottjai, akár bábjai vagyunk egy kaotikus létezésnek, igen hasznos, ha az adott szakma – jelen esetben a reklám vagy marketingkommunikáció – mestereitől kérünk útmutatást. *Braun Róbert,* a Braun & Partners marketingstratégiai tanácsadó ügynökség vezetője budai irodájában fogad. Noha elmondása szerint: *A marketingkommunikáció alapkontextusa a zaj,* interjúnkat – kérésemre – néhány perces csendmeditációval kezdjük. A némaság percei alatt – szorongásomat legyőzni kívánva – felajánlom a készülő interjút Istennek, az ő dicsőségére.

Braun Róbert: *A marketing az úgynevezett fogyasztói kultúra terméke. A marketingkommunikáció üzenete, hogy mindenkinek lehetősége van részt venni a fogyasztás örömében és persze bánatában…*

Hívőként viszont tudjuk, hogy az embert megillető tudás – mely isteni kegyelem – és ennek fejlesztése, valamint a megkülönböztetés képessége minden ember saját, egyéni felelőssége.

Mint ahogyan meg tudjuk különböztetni az egyház hibáit a Forrás tisztaságától, éppúgy különbséget kell tennünk az anyagvilágba merült tudat kifejeződési eszközének működése és a fogyasztói „szabad” akarat között. Az ember személyes felelőssége minden élethelyzetében vitathatatlan tény!

„Tudnunk kell, hogy aki egészen belemerül napjaink külsőségessé vált civilizációjába, az csak nagyon nehezen és csak akkor juthat előre a magasabb világok megismerésében, ha energikusan munkálkodik önmagán. Tisztelet, megbecsülés és alázat, ezek azok a gondolatok, amelyek felemelkedésünket szolgálják.” *(R. S.)*

Könnyű azt mondani, hogy elvetem a fogyasztói társadalom hívságait, miközben feltehetően mindnyájan fogyasztunk. A vallásos ember is fogyasztó, ha csak az éves bibliai útmutatót vásárolja is meg, netán egy híres zarándokhelyet kíván felkeresni.

Braun Róbert: *A marketingkommunikáció olyan, mint az élet. Nem maga az élet, de olyan… ahhoz hasonló, a mai úgynevezett fogyasztói társadalom tagjainak értékrendjét tükrözi. Mindenki befolyásolni akar, minden márkának az a célja, hogy győzelmet arasson a többi márka fölött.*

A hívő embernek viszont az a célja, hogy élénk belső életet éljen. Joggal tehetjük fel tehát a kérdést, hogy milyen belső, lelki életet él az átlag magyar tévénéző, aki napi öt óra tizenöt percet ül a készüléke előtt. Vajon ki a felelős lelki életünkért? A műsor készítője vagy az, aki nem tudja lekapcsolni kedvenc sorozatát, és a családi vacsorát is ehhez igazítja?

Az istenséget először saját lelkünkben kell átélni: ez az ember egyéni felelőssége, ebből a nézőpontból figyelve tehát nem a reklámok világát kellene okolnunk…

Braun Róbert: *A reklám – a marketing egyik eszköze – nem más, mint a szunnyadó márka aktiválásának, vagyis a fogyasztó vásárlásra ösztönzésének az eszköze. Az üzenet befogadására képessé kell válnunk, illetve személyesen kell hozzájárulnunk ahhoz, hogy az üzenet eljusson hozzánk. A marketingkommunikáció természetesen minden eszközt megragad ahhoz, hogy befolyásolja a fogyasztót. A huszonegyedik században – mely a gyorsuló huszadik századdal szemben a lassulást, a globalizációval szemben a lokalizációt hozza – ugyanakkor azok a sikeres márkák és az a sikeres üzenet, mely a társadalmi értékteremtés hármas rendjét képviseli: egyszerre felel meg az anyagi, társadalmi és környezeti értékteremtés szempontjainak.*

A marketingkommunikáció célja, hogy a fogyasztói döntéseket befolyásolja. Mégpedig úgy, hogy nem elsősorban a tudatos tartományokra hat, hanem gyakran a tudattalant célozza. Ennek érdekében a legerősebb érzelmi impulzusokat tekinti eszközének. Ne lepődjünk meg tehát a szex és az evés párhuzamán… Az ösztönvilág impulzusai mellett éppúgy eszközei lehetnek a marketingkommunikációnak a lelki szükségletek, így a közösségteremtés vagy a közösséghez való tartozás igénye.

A hűség például az egyik legfontosabb marketingkommunikációs tényező, ez már egyfajta közösséghez tartozást hordoz magában, mely hosszú távú kapcsolatot indukál. A hűséges fogyasztó a leghasznosabb…

Gondoljunk csak a különböző közösségi portálokhoz való tartozás igényére, de gondolhatunk a különböző tárgyakra is, melyek birtoklása státusszimbólum, azaz szintén a közösséghez való tartozás igényét elégítik ki. E mögött természetesen lehet álságos szándék is, például a hamisított órák vagy táskák viselése, mely hamis identitást eredményez. A lényeg itt is az a késztetés, illetve annak az igénynek a kihasználása, hogy egy bizonyos árucikk birtoklása szimbolikusan már odaköt egy közösséghez, közösségi érzést okoz.

Braun Róbert elmondja: *A marketingkommunikáció alapkontextusa a zaj. A hatások kívülről érkeznek befelé, mindenki mindenkit befolyásolni akar. Az adott üzenet célja, hogy egyre szélesebb rétegeken tudjon uralkodni az adott márka. A márkák ma már nem csupán identitásokat, hanem közösségeket építenek: használóik, fogyasztóik nem csupán nemzetek, de más, úgynevezett „elképzelt közösségek” – a márkák teremtette közösségek – tagjaivá is válhatnak.*

A nyitott társadalom lehetőséget teremt, hogy identitásunk végtelenül bővíthető legyen, végtelen mennyiségű – részben márkák kínálta – identitást birtokolva… A marketingkommunikáció tehát kiteljesedést kínál, nem korlátozást.

Tudnunk kell azonban, hogy a sok, a végtelen lehetőségek tárházának tudata – hogy akár mindent birtokolhatunk, mindenhol ott lehetünk – zavarodottságot, az itt és most érzés elvesztését okozhatja. Kiutat jelenthet a csend, mely a befelé fordulás elengedhetetlen eszköze.

„A csendből nézve” tehát a marketing kommunikációs szemlélet a mélyen az anyagvilágba merült tudat megnyilvánulása. A lényeg az, hogy a nyereségoptimalizálás érdekében feltárják a fogyasztó tudatos és tudattalan motivációit.

Braun Róbert: *A hit kérdéskörénél külön kell megvizsgálnunk a marketingkommunikációt és a marketingkommunikátort, azaz a személyiséget, aki a folyamat mögött áll, aki irányít. A kommunikátor akkor hiteles, ha az általa útjára engedett üzenetet személyes életével példázza, illetve a szándéka szerint jó…*

De mit jelent ez a jó szándék?

Braun Róbert: *A marketingkommunikációt, mely a fogyasztó befolyásolásának rendkívül erős eszköze, csak és kizárólag jó célra szabad felhasználni. Ehhez pedig szükséges a kommunikátor őszinte hite és személyes meggyőződése. Hiteles személyiség nélkül ugyanis hiteltelenné válik az üzenet.*

Ezért is hívja fel a figyelmet interjúnk végén arra a nagyon fontos tényre, hogy a modern világban utat kereső ember személyes felelőssége nemcsak abban áll, hogy este, lefekvéskor úgy érezze, „szabad akaratából” vásárolt, hanem, hogy a hétköznapi életben, a „zajban” felvértekezzék. Meg kell teremteni magunknak azokat a helyeket, tereket, azt a kulturális közeget, ahol meg tudunk pihenni, ahol önmagunk lehetünk, ahol identitásunk erősödhet, ahol útmutatót találunk. Legyen az a templom, a család, a munka… vagy bármilyen más, pozitív töltetű, fókuszált tevékenység.

Beszélgetésünk alatt Braun Róbert azt is elárulja, hogy két kisgyermeke van, és így a telefonja – ha gyermekei nincsenek vele – mindig be van kapcsolva, hogy a család számára elérhető legyen.

Zsidó származású, s noha nem tartja magát vallásosnak – éppúgy, mint sok keresztény – jár templomba is. Hisz a közösségben és a hagyományban. Itt erősödhet az identitás – mondja Braun Róbert.

Ennek az identitásnak súlyos és fájdalmas része, hogy a magyarországi zsidóüldözés a Braun családot sem kímélte. Apai nagyapjának öt testvére és azok családjai váltak a koncentrációs táborok áldozataivá. Súlyos örökség Braun Róbert számára az azonos nevet viselő, tízévesen Auschwitzban meghalt unokabátyjára való emlékezés is. Mégis – vagy talán éppen ezért – kiemelkedően fontos számára az a hittel telített meggyőződés, hogy bármilyen pozíciót is tölt be az ember az anyagvilágban, elsődleges feladata – a folyamatos önegyeztetésen és önvizsgálaton túl – az embertársai iránt érzett felelősség.

■ Büky Anna

REFORMÁCIÓ ÉS NŐK

A cölibátus kritizálója

Katharina Zell (1497/98–1562)

A reformáció nőalakjai közül Strassburg reformátorának, Katharina asszonynak a neve közel sem ismert annyira, mint mondjuk *Bóra Kataliné, Elisabeth Crucigeré* vagy éppen *Wibrandis Rosenblatté.* Halálának 450. évfordulója (szeptember 5.) alkalmat ad arra, hogy néhány gondolat erejéig felidézzük példaértékű alakját.

Egy strassburgi asztalosmester lánya, *Katharina Schütz* alapos vallásos nevelésben részesülvén már fiatalon nagy érdeklődéssel hallgatta a nagyváros új hitű prédikátorait. Különös hatást gyakorolt rá a székesegyház igehirdetője, *Matthäus Zell* (1477–1548), aki 1521-től kezdve már tudatos reformátori szellemben beszélt és tanított.

1523 végén – hetedik lelkészként – Zell is megnősült, feleségül vette a szép és művelt Katharinát. Az eskettési szertartást a város leghíresebb reformátora, *Martin Bucer* (1491–1551) végezte. A lelkészesküvők nem maradhattak szó nélkül. A reformációt mindvégig ellenző helybéli püspök, *III. (Hohnstein) Vilmos* (1470–1541) mind a hetüket exkommunikálta.

A reformáció és Zell ellenségei városszerte rágalomhadjáratba kezdtek, hogy mielőbb beszennyezzék és lejárassák a prédikátor nevét. Azt kezdték híresztelni, hogy Katharina asszony egy ízben rajtakapta férjét egy szolgálólánnyal, s mivel képtelen volt ezt türelemmel elviselni, férje megpofozta, majd szélnek eresztette. Több se kellett Katharinának, tollat ragadott, és *Mentségül* (Strassburg, 1524) címmel megírta vitairatát, melyben bibliai alapon kritizálta a cölibátust, és védelmébe vette a lelkészházasságot.

Zell Katharinában igazi segítőtársra talált, aki a háztartás vezetése mellett aktívan részt vett a szegények, betegek és szenvedők ápolásában. Parókiájuk nyitva állt mindenki előtt.

Gyakran szállásoltak el védelemre szorulókat és ínséges helyzetbe kerülteket. A parasztháború idején volt, hogy száz ember talált menedéket náluk. A Vilmos-intézetnek köszönhetően egészen 1543-ig foglalkoztak szegény diákok felkarolásával.

Zell asszony egyéb iratai-írásai is – köztük például a kenzingeni gyülekezet szenvedő keresztyén asszonyaihoz írt lelkigondozói műve vagy a csehmorva testvér, *Michael Weisse* (1488–1534) énekeskönyvének sajtó alá rendezése és az abba írt előszava – szellemi nagyságáról tanúskodnak. Kiterjedt levelezést folytatott kora tudósaival, hírességeivel, köztük magával *Lutherrel* is.

A marburgi kollokviumra (1529) igyekvő svájci teológusok többek között náluk is megszálltak, akiket Katharina kitüntetett vendégszeretettel vett körül. A fokozódó úrvacsoravitában – ugyancsak Luther neki szóló intelmét komolyan véve – vitairataiban azon fáradozott, hogy megpróbálja a lutheránusok és a délnémet-svájci reformátorok véleményét egy mederbe terelni.

1538-ban férjével együtt meglátogatták Luthert Wittenbergben, ahol a két évvel korábban megkötött wittenbergi konkordia kérdéseiről tárgyaltak. Katharina Zell lelki nyitottságáról mi sem tanúskodik jobban, mint hogy az anabaptisták vezetője, *Kaspar von Schwenckfeld* (1489–1561) is megértésre talált nála.

Nem kis meglepetésre férje temetésén maga tartotta a búcsúbeszédet, akit tizennégy évvel élt túl. Zell okkal nevezte őt „dupla oldalbordának", aki mindvégig lelki és igazi segítőtársként állt mellette.

■ BLÁZY ÁRPÁD

Kilencven éve hunyt el Pecz Samu

A 19. századi magyar protestáns templomépítészet kiemelkedő alkotója

***Pecz Samu* 1854. március 1-jén született Pesten, evangélikus családban. Építészeti tanulmányait előbb a pesti, majd 1873-tól a stuttgarti, illetve a bécsi műegyetemen folytatta. Miután visszatért a magyar fővárosba, a budavári Nagyboldogasszony-plébániatemplom (Mátyás-templom) felújítását tervező *Schulek Frigyes* építészirodájában kapott állást. Az 1880-as évek első felében egy másik jelentős építésszel, *Hauszmann Alajossal* dolgozott együtt. Első ismert munkája 1884-ben a nádasdladányi plébániatemplom tervezése volt. 1882-től a budapesti műegyetem középítéstani és középkori tanszékein oktatott.**

Tanári munkásságának részeként jelent meg két tanulmánya 1886-ban *A görög kőszerkezetek ismertetése, különös tekintettel a görög dór szentély szerkezetére,* illetve *Az ókeresztény templomépítészet fejlődése* címmel.

A budapesti unitárius egyházközség bérházát és templomát 1885-ben kezdte el tervezni, építésük 1890-ben fejeződött be. Ezután Pecz Samu építészirodája hosszú éveken keresztül az unitáriusok bérházában kapott helyet.

A centralizáló alaprajzi elrendezése miatt figyelemre méltó debreceni, Kossuth utcai református templom az 1880-as évek közepén épült. Ennek a szakrális épületnek a megtervezése idején Pecz Samut egyre jobban foglalkoztatta az „ideális protestáns templom" megalkotásának kérdése. A témával kapcsolatos nézeteit *A protestáns templomok építéséről, kapcsolatban a debreceni kálvinista új templom részletes ismertetésével* címmel foglalta össze a *Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönyében* megjelent tanulmányában, amelyben többek között ezeket a gondolatait olvashatjuk:

„A kálvinista templomépület legcélszerűbb alakját a sokszög adja meg, melynek középpontjában tehát az Úr asztala és egyik sarokpillére mellett a szószék foglal helyet. A centrális elrendezésnek mintegy magját képező sokszögnek nagysága bizonyos határok közé van szorítva; függ az egyfelől a külső és belső aesthetikai kiképzés végrehajtásától; függ továbbá az elrendezés természetétől és a szerkezet követelményeitől."

A budapest-erzsébetvárosi Szent Erzsébet-plébániatemplom pályázatára 1889-ben Pecz Samu egy neogótikus stílusú, centrális alaprajzú tervet készített. A bírálóbizottság a benyújtott pályázatok közül viszont *Steindl Imre* hosszházas tervét választotta. Pecz pályatervének megvalósítása esetén az erzsébetvárosi plébániatemplom nemcsak a legnagyobb, centrális elvek szerint épült, 19. századi magyar római katolikus templom lett volna, hanem Közép-Európa egyik legmonumentálisabb „centralizáló" szakrális épülete is.

Az építész legjelentősebb szakrális munkájának a budai Szilágyi Dezső téri (akkori nevén Fazekas téri) református templomot tarthatjuk. 1890-ben nyílt pályázatot írtak ki a templom tervének elkészítésére, amelyben megkövetelték az épület protestáns jellegének hangsúlyozását. 1892-ben Pecz Samu „Pentagon" jeligéjű pályatervét hirdették ki győztesnek, és rá egy évre megindulhatott az építkezés, a pályatervhez képest némileg egyszerűsített tervek alapján. A három év alatt elkészült templomban a templomszentelési istentiszteletet 1896 virágvasárnapján, március 29-én tartották, amelyen *Szász Károly,* a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke szolgált.

A neogótikus stílusban épült templom falait vörös dísztégla, míg kupoláját Zsolnay-kerámia borítja. Az épület újdonságát centrális alaprajzának újszerű kialakítása adja. A templom alapformája ötszög, négy oldalán sokszög záródású karéjokkal, az ötödik oldalán két, boltszakaszos hajóval bővítve.

A Szilágyi Dezső téri templommal közel azonos időben készült el a fővárosi Központi Vásárcsarnok épülete 1893–1897 között. A vásárcsarnok „várszerű komorságát" oldja a tetőzeten, valamint a párkányokon alkalmazott Zsolnay-kerámiadíszítés.

A 20. század hajnalán Pecz Samu több oktatási épületet tervezett, többek között a beregszászi gimnáziumot, az ungvári alreáliskolát, a fiumei tengerészeti akadémiát.1903–1905 között készült el tervei szerint a budapesti Városligeti fasorban az evangélikus gimnázium és a hozzá tartozó templom. Az utolsó protestáns munkája az 1911 és 1913 között felépült Debreceni Református Kollégium Péterfia utcai épülete.

A budai Várhegy északi részén található Magyar Országos Levéltár „palotájának" terveit is ő készítette, de az épület felépítése már csak halála után fejeződött be.

Az 1922. szeptember 1-jén elhunyt Pecz Samura mint a magyar neogótikus stílusú, protestáns templom- és iskolaépítészet legkiemelkedőbb alakjára emlékezhetünk.

■ MILLISITS MÁTÉ

Megvilágított evangélikus háttér

Létrejött és megtartotta első ülését a Bajcsy-Zsilinszky Emlékbizottság

A hazai Bajcsy-kultusz megőrzésére és továbbadására jött létre a napokban a Bajcsy-Zsilinszky Endre Emlékbizottság, amely a megszűnt Bajcsy-Zsilinszky Endre Baráti Társaság helyébe lépve kíván folytatója lenni a nagy magyar történelmi személyiség emléke fenntartásának. Az evangélikus *Bajcsy-Zsilinszky Endre* életére, nagy drámájára, a magyar nép és a haza szabadságáért, függetlenségéért folytatott harcára és vértanúságára szeretnék ráirányítani a figyelmet.

A szeptember 5-i budapesti emlékbizottsági ülésen rövid előadásokkal villantották fel a névadó életútjának fontosabb állomásait. *D. dr. Harmati Béla* nyugalmazott evangélikus püspök Bajcsy-Zsilinszky Endre életének spirituális hátteréről s az evangélikus egyházzal való kapcsolatáról beszélt a jelenlévőknek.

Mint mondta, a megszállókkal szemben tanúsított bátor magatartásáért mártírhalált szenvedett Bajcsyt az evangélikus egyház hűséges hívei között tudhatta. Familiáris múltja, lutheránus neveltetése meghatározó volt egész életében, hiszen a békéscsabai evangélikus gimnáziumban tanult, ahol tehetségével kiemelkedett; rendszeresen szerepelt az iskolai ünnepségeken, és önképzőköri elnök is volt. Figyelemre méltó dolgozatokat írt, amelyekből kitűnt a társadalmi kérdések iránti fogékonysága; több alkalommal részesült jutalomban. Minden tárgyból jelesre érettségizett, így részesült a Bányai Evangélikus Egyházkerület ösztöndíjából. Egyetemi tanulmányai alatt egy-egy szemesztert a reformáció s az európai tudomány és kultúra egyik központjaként számon tartott Heidelberg egyetemén, valamint a lipcsei egyetemen töltött.

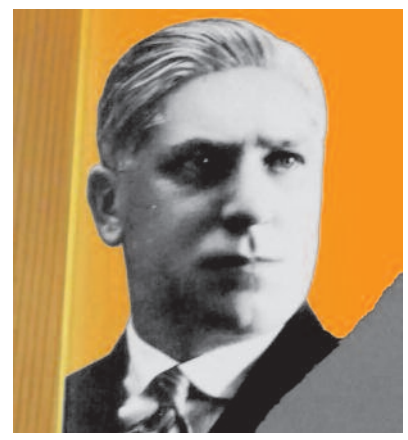

Könyvei, újságcikkei, parlamenti beszédei, az üldözötteket is felkaroló munkássága mind-mind elismerést váltottak ki. A nagy múltú evangélikus család sarja idejében felismerte a történelem parancsát és a magyarságra leselkedő veszélyt, s a polgári politikusok közül egyedül ő jutott el a fegyveres ellenállási harc vállalásáig.

Kivégzése, mártíromsága előtt, 1944 karácsonyán Sopronkőhidán *Bárdosi Jenő* evangélikus börtönlelkész állt mellette, és szolgáltatta ki neki az úrvacsorát. Bajcsy-Zsilinszky végül átölelte, jobbról-balról megcsókolta a lelkészt, és azt mondta: „Az egyik legyen búcsúcsók szeretett egyházam számára, a másik az utolsó pillanatokban velem lévő lelkészem számára."

Az emlékbizottság egyik tiszteletbeli elnöke *dr. Horváth János,* a Magyar Országgyűlés korelnöke, az egykori nemzeti ellenállás résztvevője, a háború utáni köztársaság kisgazda parlamenti képviselője; a másik *dr. Vitányi Iván* szociológus, országgyűlési képviselő, Bajcsy-Zsilinszky egykori sopronkőhidai rabtársa. Az emlékülésen Bajcsy utolsó napjait idézte:

„1944. december 10-én átvittek a Margit körúti fegyházba, majd 11-én, amikor már félni lehetett, hogy körülzárják Budapestet, autóbuszba raktak. Irány Sopronkőhida. Egy autóbuszon utaztam Bajcsy-Zsilinszky Endrével. Szemben ültem vele, megszólított, kérdezgetett. Atyai szeretettel bánt velem. Tanúja voltam annak, hogy meg akarták szöktetni egy légiriadó alatt, de nem vállalta. Azt mondta, ha meg kell halni, meg fog halni.

Kőhidán két szomszédos cellába kerültünk. Másik szomszédom megtanított, hogyan lehet a falakon keresztül kapcsolatot tartani. Előbb kopogni kell a megbeszélt módon, majd az ember a fülét a falra szorítja. Bandi bácsi is tudta ezt a regulát, de vele csak szűkszavúan lehetett érintkezni.

Egyik nap a rabkórházba vittek minket együtt. Az orvos is rab volt. Zsilinszky mögött álltam, hallottam, amint az orvossal beszélgetett. Valami gyógyszerre volt szüksége. Másnap reggel néhány szót váltottunk, amikor kitettük a küblit az ajtó elé. »Fiam, a mű most már rátok marad. Nektek kell bevégezni« – mondta, de nem egészen értettem, mit jelent. December 23-a volt.

A következő éjjel fel-alá járkált a szobájában. Kopogtattam, hogy nincs-e valami baja, de nem válaszolt. Reggel rohangálás a börtönben. Távirat! – hallottam az őrök hangját; azt jelentette, hogy elutasították Zsilinszky kegyelmi kérvényét. A mi celláink felé jöttek. Fülemmel a vasajtóra tapadtam. Hallottam, hogy Bajcsy-Zsilinszkyt elvezetik.

Este – karácsony szentestéje volt épp – bejött a fegyőr és vele *Révai Kálmán,* a katonai ellenállás egyik vezetője, aki már elítélt (halálos ítélet kegyelemmel) rabként házi szolgálatot teljesített. »Szegény Bajcsy-Zsilinszky Endrét kivégezték – mondta, s hozzáfűzte, hogy a végrendeletében rám hagyta a felesége által küldött elemózsiacsomagot. – Szükséged van egy kis erőre. Minden jót kíván neked a demokratikus Magyarországon.« Aztán kimentek, én pedig ott ültem a csomaggal, és egész este sírtam."

Az emlékülésen még *dr. Limbacher Gábor* veszprémi múzeumigazgató ismertette az ország egyetlen Bajcsy-Zsilinszky-emlékházának, a Balaton-parti, pálkövei egykori kis nyaralóháznak jelenlegi helyzetét, állapotát, azt, hogy a jövőben fel szeretnék újítani, s egy interaktív, a természet szeretetére is tanító, elsősorban fiataloknak szóló emlékhelyet kívánnának kialakítani.

Kerecsényi Zoltán, az emlékbizottság ügyvezetője szólt a pálkövei emlékhely ügyének felkarolásáról, illetve ismertette a bizottság programtervét is, melyben szerepel a budapesti, Deák téri, méltó emlékezések fenntartása, a szarvasi, sopronkőhidai, tarpai Bajcsy-Zsilinszky-emlékőrzések felkarolása és ismertető kiadványok megjelentetése is.

■ EVÉLET-INFÓ

MINŐSÉGI ÚJSÁGÍRÁS A TÖMEGMÉDIA KORÁBAN

MEGHÍVÓ MÉDIAMŰHELYRE

Protestáns MédiaMűhely – Berekfürdő

2012. szeptember 28–30.

A Protestáns Újságírók Szövetsége várja mindazon médiamunkások és leendő médiamunkások jelentkezését, akik a tömegmédia korában is szeretnének hiteles, minőségi munkát végezni akár az írott, akár az elektronikus sajtóban. A berekfürdői konferencián ehhez kívánunk segítséget nyújtani neves, tapasztalt szakemberek közreműködésével. A rádiós, televíziós, nyomtatott és/vagy on-line sajtóban dolgozó kollégák nem csupán előadóként, hanem beszélgetőtársként is vendégei lesznek közösségünknek.
(A részletes programot lapunk következő számában, illetve szeptember 15-től a szövetség honlapján – www.prusz.hu – közöljük.)

A Protestáns MédiaMűhely részvételi díja 9900 forint/fő, *Prúsz-tagoknak* 50% kedvezménnyel *5000 forint,* amely a helyszínen (Megbékélés Háza – Református Konferencia-központ, 5309 Berekfürdő, Berek tér 19.) fizetendő, és magában foglalja a szállás, valamint (péntek vacsorától a vasárnapi ebédig) az étkezés költségét is.

» **Jelentkezési határidő: szeptember 25., kedd.**
Jelentkezni *Faggyas Ilonánál* a 20/824-9657-es telefonszámon vagy e-mailben a prusz@lutheran.hu címen lehet.
(A jelentkezés elfogadását a végleges program megküldésével igazoljuk vissza. Pontos kezdés: péntek, 17 óra!)

HIRDETÉS

Meghívó – külmissziói est

Az Evangélikus Külmissziói Egyesület szeptember 17-én, hétfőn 18 órakor tartja missziói estjét. Előadó *Csépe Andrea,* aki dél-ázsiai missziói munkájáról tart beszámolót. Helyszín: MEE Országos Iroda utca felőli előadóterme (Budapest VIII. ker., Üllői út 24.). Minden érdeklődőt hívunk és várunk.

Meghívó – Asztali beszélgetések

Az Asztali Beszélgetések Kulturális Alapítvány a Petőfi Irodalmi Múzeummal együttműködve szeretettel várja az érdeklődőket a következő disputájára:

Téma: *Az európai etika lehetőségei.* Disputapartnerek: *Heller Ágnes* filozófus és *Gáncs Péter* evangélikus püspök. Időpont: szeptember 27., csütörtök, 18.00. Helyszín: Petőfi Irodalmi Múzeum (Budapest V. ker., Károlyi Mihály u. 17.) + élő internetes közvetítés a *pim.hu* oldalon. Belépőjegy: felnőtteknek 600 Ft, diákoknak és nyugdíjasoknak 300 Ft. (A belépőjeggyel a Petőfi Irodalmi Múzeumot támogatja.)

HIRDETÉS

Meghívó a Déli Egyházkerület felügyelői konferenciájára

Szeretettel és bizalommal hívjuk és várjuk a Déli Evangélikus Egyházkerület felügyelői konferenciájára, amelyet október 5–6. között tartunk Piliscsabán a mellékelt program szerint.

A találkozóra az új ciklusra megválasztott gyülekezeti felügyelők szervezésében gyülekezetenként két-három küldöttet várunk (a felügyelő mellett a másodfelügyelőt vagy/és a gondnokot).

A konferencia október 5-én 17 órakor kezdődik, és 6-án, szombaton 17 órakor vacsorával zárul. A találkozásban bízva szeretettel köszöntjük:

Radosné Lengyel Anna *egyházkerületi felügyelő*
Gáncs Péter *püspök*

„Tarts, Uram, a kezedben”

A felügyelői konferencia programja

Piliscsaba, 2012. október 5–6.

Október 5., péntek
16.00: Érkezés, regisztráció • 17.00: Megnyitó: *Radosné Lengyel Anna* kerületi felügyelő • Igei alapozás: Zsolt 32,8 – *Gáncs Péter* püspök • 18.00: Vacsora • 19.00: Bevezető előadás: *„Tarts, Uram, a kezedben” – dr. Szabó Lajos* rektor • 20.00: Szünet • 20.30: Ismerjük meg egymást! – Régiek és újak a szolgálatban… • 21.30: „Ez a nap is csendesen…” – *Szabóné Mátrai Marianna* püspökhelyettes

Október 6., szombat
7.30: Reggeli • 9.00: Áhítat: *dr. Simor Ferenc* felügyelő (Siklós) • 9.30: Előadás megbeszéléssel: *Isten hálózatai, evangélikus közösségépítésünk a 21. században – dr. Csermely Péter* professzor • 11.00: Szünet • 11.30: Felügyelői korreferátumok – moderátor: Radosné Lengyel Anna • 12.30: Ebéd • 14.00: Csoportmunka gyülekezeti típusok szerint • 14.30: Újra együtt: visszajelzés a csoportokból + fórum aktuális kérdésekről • 16.00: Zárszó: Radosné Lengyel Anna • Úti áldás: Gáncs Péter • 17.00: Vacsora

A kerület felügyelői postai úton személyre szóló meghívót kapnak.

Nyárvégi hálaadásszeletek

Elkezdődött az iskolai tanév, milyen csendes lett a ház a gyerekek nélkül! Az egyedüllét óráiban sokszor gondolok vissza a nyár áldásaira, amelyekkel Isten az idén gazdagított.

Szárszó

Ha fáradtabb vagyok egy-egy este, ingerültebben és türelmetlenebbül szólalok meg vagy teszek valamit, a legkisebbünk, hároméves Misu fiam csak csöndesen felsóhajt: „Nagy víz, Balatonszárszó…” Mármint hogy: ajaj, az kellene most nekünk. Mert talán az az egyetlen hely, ahol anya is tud pihenni, a gyönyörű környezet és a segítőkész vendéglátók jóvoltából mindannyian töltekezünk, és mintha még az ég is közelebb lenne ott. És nem csak a felhőtlen pancsolások miatt. Valahogy minden olyan nyugodt és támogató, hogy a kicsik naphosszat mosogatják a kavicsokat, dagasztják a vizes homokot, és így a felnőttek is jutnak egy lélegzetvételnyi szünethez.

Belefér az idejükbe leheveredni a mindig zöld, puha fűbe, és végigcsodálni egy felhő születését, elolvasni néhány oldalt egy jó könyvből, kiélvezni egy szelet dinnye zamatát, rácsodálkozni egy tiszta tekintetű kisgyerekre. Idén is tölthettünk ott egy békés, szép hetet. Különösen nagy áldás volt számunkra a vendéglátók hihetetlen empátiája, amely olyan védettséget biztosított, hogy valóban pihentetett bennünket.

Sokat jelentett a többi ott nyaraló megértő és szeretetteljes viselkedése, a nagy biciklizések és strandolások alatti beszélgetések meg *Pekka Simojoki* csapatának lendületes és lelkesítő koncertje. (A gyerekek azóta is próbálnak finn akcentussal énekelni…) Nem tudom, valóban voltak-e közös őseik a finneknek és a magyaroknak, de az biztos, hogy mi személy szerint velük közeli rokonok vagyunk…

Augusztusi hulló csillagok

Kisgyerekként is énekeltem már a sláger szövegét az augusztusi hulló csillagokról, nincs mentségem, hogy miért csak most csodáltam meg őket. Valahogy mindig túl fáradt, lusta vagy elfoglalt voltam hozzá. És persze volt, ahol akadályozott a nagy fényszennyezés. Nem tudtam, miből maradtam ki eddig. Azon az estén, amikor legnagyobb lányom rávett, hogy menjünk ki csillagokat nézni éjszaka, kelletlenül és reménytelenül rángattam ki a nagy plédet a kertbe, nem láttam rá semmi esélyt, hogy mi ketten egy aprócska dunántúli falu szélén *valóban* láthatunk valamit a világegyetem csodáiból.

Leheveredtünk és betakarództunk. Körülöttünk egyenletesen lüktetett a tücskök soha véget nem érő éjszakai dala. Néztük azt a darab eget, amely a kertünkből látszott, és alig telt el néhány perc, amikor döbbenten tátottam el a szám: egy fényes csík siklott el előttünk. Aztán újabb, kis idő múlva még egy és még egy.

Csöndesen figyeltük a sötét égen lejátszódó újabb és újabb csodás jeleneteket. Csak néhány szót beszéltünk suttogva, meghatottan. Amikor bejöttünk, láttam, hogy csak húsz perc volt az egész. Ünnepélyes öröm és egy kis szégyen volt a lelkemben. Vajon negyven éven át miért nem bírtam egyetlenegyszer sem húsz percet rászánni arra, hogy láthassam ezt a csodát.

És magamban hálát adtam a lányomért, aki felemelte a fejemet valami új szépség meglátására…

Az érem másik oldala

Idén másodszor volt vendégünk a *Continental Singers.* Különös kis csapat, a sok vitát kavaró, lelkesen énekelő fiataljaival, lendületes, energikus zenéjével, amelyet lehet szeretni vagy nem szeretni. Csak a színpadon látva őket, ez a kórus maga a tűzgolyó, szabad szemmel követhetetlen a tempója, egyszerre táncolnak és énekelnek, méghozzá színvonalasan. A magam részéről mindezt távolságtartó csodálattal szemléltem csupán, negyvenévesen úgy érzem, öreg csontjaimmal már úgysem fogom az ő szárnyalásukat soha utolérni.

De a Conti-jelenség közelről bizony sokkal árnyaltabb. Így – vendéglátóként – megpillanthattam a forróságban elbágyadt arcokon az izzadságcseppeket, az álmosságot reggel a szemekben, a csöppnyi törődésre meg egy kis figyelemre vágyó tekintetekben a törékenységet. Megszerettem ezt a kis csapatot, amelynek tagjai a szabadidejük és pénzük nagy részét ezekre az ingyenes koncertekre adják oda. Észrevettem, hogy nekik is elfogy egy hét alatt a tiszta ruhájuk, és éppúgy vágynak egy kis süteményes kényeztetésre, mint a kollégiumból hétvégén hazatérő saját gyerekeim. És mostam, és sütöttem. Sőt, hála Istennek, mostunk és sütöttünk többen is a gyülekezet tagjai közül.

Cam Floria, a Continental Singers alapítója

Vállvetve szolgáltunk nekik, míg ők itt szolgáltak Tengelicen nekünk. És így, kölcsönösen adva egymásnak, azt hiszem, mind gazdagabbak lettünk a találkozástól. Hála érte az egészet megtervező Istennek.

Miből lett a cserebogár?

A nyár csúcspontja kétségtelenül a gyülekezeti hittantábor hete. Sok-sok imádság, énekgyűjtés, történetekre készülődés, játékkeresgélés, konzultálás, fiatal segítők keresése. Volt, hogy színdarab formájában adtuk elő a napi bibliai történeteket, volt, hogy mesék segítségével, aranymondások-közmondások köré tekerve, máskor jelképekkel, interaktívan, megzenésítve, bábbal, kézzel-lábbal.

Őrült készülődés és szervezkedés előzi meg ezt a hetet, és hihetetlen energiaáramlást élünk át minden évben. A harci feladatoknál például, ahol különös dolgokat kell a táborozóknak szerezniük, csak csodálkozunk, mert mozogni alig képes nénik futva hozzák a gyerekeknek a legnagyobb tojást, a legtöbb színű hímzőfonaldarabot. Komoly vállalkozók kölcsönadják az alig használt szemüvegeiket, felmásznak a padlásra a legénykori gumicsizmájukért. Unott képű felnőttek a kocsma előtt megengedik, hogy a táborozók befessék a talpukat temperával, és lenyomtasák a hatalmas csomagolópapírra. Elfoglalt emberek eljönnek, hogy a lurkók frizurát készítsenek nekik a parókia udvarán, vagy éppen csárdást táncoljanak velük.

Szóval rengeteget nevetünk, jól érezzük magunkat, és csodálkozunk, hogy felélénkül a falu körülöttünk egy kis gyülekezeti tábortól. De hosszú évekig mégis mindig volt bennem egy csöppnyi csalódottság. Az ember szórja-szórja a magot, tanít, mesél, készül, belead apait-anyait, hogy átadja az Isten örömhírét, az életre szóló üzenetet, aztán a gyerekek felnőnek, kirepülnek, és néhány év után más gyerekek nőnek bele a táborozókorba, a nagyobbak meg mintha eltűnnének nyomtalanul.

Hogy van ez? Hova lesz az igemag? Az nem lehet, hogy semmi ne maradjon! De ha marad, akkor mikor látszik már meg? Honnan tudhatom, hogy nem hiába fáradunk?

Aztán idén valahogy elbambultam: teljesen kimaradt az ifis hívogatás. Megtelt a táborozók névsora, és akadt pár felnőtt segítőnk is (két szenzációs mozgáskorlátozott „tolta” például teljes mellszélességgel a „szekerünket” egész héten, reggeltől estig), de ifis egy szál se. Hirtelen még csak ötletem sem volt, hogy ki lenne méltó és alkalmas a nagyobbak közül a pozícióra, hogy példaképe és útmutatója legyen a kisebbeknek. Imádkoztam és törtem a fejem, a tábor meg közeledett.

Aztán egyik énekórán a soha még gyülekezetben nem járt tini tanítványom bejelentette, hogy önkénteskénti ő szívesen beállna segíteni hozzánk. Hazafelé meg egy izgatott nagymama állított meg könyörögni, hogy kajla középiskolás, volt táborozó unokája ifis lehessen nálunk. „Mindent megcsinál szívesen, csak jöhessen!” – mondta.

És alig volt időm becsukni a tátva maradt számat, csörgött a telefon, cirkuszosnak állt régi rosszcsont gyerkőcünk hívott, hogy ha fogadjuk, akkor a tábor hetére hazajönne segíteni. Egyértelmű volt, hogy mindhárom váratlan ajánlat fentről érkezett. Örömmel és csodálkozva bámultam magam elé.

– Istenem, hát te bárhonnan képes vagy segítőket előhívni? Hogy a csudába lehettem olyan ostoba, hogy aggódtam?

Nagy lelkesen újságoltam el nagylányaimnak, hogy mi történt. A legszókimondóbb azonnal ki is tört, mint a gejzír:

– De anya! Ők voltak a legcsibészebb táborozóid! Ha ők segítők lesznek, itt kő kövön nem marad.

Csak nevettem, mert akkor már a másik kérdésemre is megvolt lelkemben a válasz. Hát persze hogy nem hiába dolgozunk! Kezdenek csírázni a magok.

Egyébként tényleg nem kellett csalódnom. Keresve se találhattam volna náluk hűségesebb, odaadóbb munkatársakat. Együtt cipekedtünk és titkolództunk, és egymás kezéből vettük át a tennivalókat, olykor szavak nélkül is észrevettük, ha a másikat le kell kicsit váltani, vagy mellé kell állni, mert nincs több keze. Isten igazán jó csapatot rendelt ki, sokkal jobbat, mint amilyet én valaha összehoztam volna emberi logikámmal. És az idei év rosszcsontjait már különös mosollyal figyeltem: pár év, és lehet, hogy ők lesznek a legmegbízhatóbb segítőim.

■ Füller Tímea

Tanévkezdő teremavató

Örömteli gondot jelent, amikor egy iskolában a magas tanulói létszám miatt válik szükségessé egy nagyobb beruházás. Ez történt Sopronban, a Hunyadi János Evangélikus Óvoda és Általános Iskolában, ahol 1985 óta folyamatosan emelkedik a tanulói létszám. A 2012/13-as tanévet közel hétszáz tanulóval indították. Az első tanítási napon, szeptember 3-án öt új tanterem felavatására és megáldására került sor. A beruházás hetvenegymillió forintból, teljes mértékben önerőből valósult meg. A tantermeket az iskola tetőterében alakították ki.

A SZERZŐ FELVÉTELE

Balról jobbra: Hegedűs Attila, Szemerei János és Wagner Szilárd

Az ünnepséget *Szemerei János,* a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület püspöke, *Hegedűs Attila,* a Soproni Evangélikus Egyházközség igazgató lelkésze, valamint *Wagner Szilárd,* az iskola lelkésze nyitotta meg rövid áhítattal.

A termeket Szemerei János áldotta meg. A püspök beszédében felhívta a figyelmet a kapunyitás jelentőségére, a kapu mint szimbólum számtalan jelentésére. Hiszen mást jelent a katonának, aki ezen keresztül jut be a várba, a kertépítőnek, a határőrnek, a portásnak vagy éppen a fiatal szerelmeseknek.

„Menjetek be kapuin hálaénekkel, tornácaiba dicséretekkel" – hangzott a zsoltár. „A kapun való áthaladás szimbolikus jelentőségű, ünnepléshez kötődik. Az uralkodókat, győztes hadseregeket hatalmas éljenzéssel fogadták, amikor áthaladtak egy diadalív, egy kapu alatt. Ugyanakkor sokkal fontosabb az, hogy a kapun áthaladó, az érkező hálája, hálaéneke szóljon azért, hogy áthaladhat a kapun, megérkezhet, odaérhet ahhoz, aki várja őt" – magyarázta Szemerei János.

A püspök felhívta a figyelmet arra, hogy az Úr szellemisége valamennyi tantárgyban jelen van, legyen szó történelemről, matematikai szabályszerűségekről vagy éppen biológiáról, a természet, az élet csodájáról. Az pedig, hogy Isten lehetőséget adott az iskolának erre a beruházásra, a legnagyobb ajándék: „Ajándékul, Isten kezéből vesszük ezeket a termeket." A liturgikus részt követően az iskola 4/a osztályos tanulója, *Tar Blanka Múzsa* mondott verset az iskola tanulóinak nevében.

Az ünnepség zárásaként *Rajnai Károly,* az iskola igazgatója köszönetet mondott a szülőknek, akik valamennyien a Hunyadiba íratták gyermekeiket, a pedagógusoknak, valamint a kivitelezőknek, akiknek a munkája nélkül ez a beruházás nem valósulhatott volna meg.

■ Grobits Zsuzsanna

Térfélcsere

Wiszkidenszky András (1947–2012)

Éppen huszonöt évvel ezelőtt, 1987 kora tavaszán egy magas, szakállas férfi keresett fel a kőbányai lelkészi hivatalban. Elmondta, hogy ugyan meg van keresztelve, ám konfirmációban már nem részesült. Úgy tudja, hogy a nélkül nem vehet úrvacsorát, ő pedig szeretne élni vele. Természetesen örömmel vállaltam, hogy a konfirmációra felkészítem, amiből elmélyült, gyakran késő estébe nyúló beszélgetések sora nőtt ki. Egy nyári vasárnap aztán ott állt egymaga az oltárnál ez az akkor negyvenéves férfi, *Wiszkidenszky András.* Talán két héttel később került sor az én beiktatásomra, így utóbb gyakran mondtuk: mi együtt kezdtünk Kőbányán…

A folytatás is közös volt. Jóllehet vagy húsz évvel fiatalabb volt a szenioroknak nevezett kör tagjainál, hűségesen látogatta az ő alkalmaikat, és egyre több feladatot vállalt az örvendetesen gyarapodó közösségben. Hamarosan mint a gyülekezet gondnokát iktathattam be, és a szó szoros értelmében mindenben számíthattunk rá. A rendszerváltás eufóriájában egyrészt együtt mentünk számos tüntetésre, másrészt éltünk a lehetőséggel, hogy új és új kapuk nyílnak ki előttünk. Együtt készítettük a *Kőbányai Harangszó* című lapot, alakítottuk ki a templom alatti Kápolna Színpadot, vittük táborozni az ifjúságot, szerveztük meg a fiatal felnőttek úgynevezett *Emmaus-körét.*

Közben pedig beszélgettünk és beszélgettünk… Megtudtam róla, hogy katolikus édesanyja egyedül nevelte, mivel az édesapja – miután megjárta az Andrássy út 60.-at – fiatalon meghalt. Ő öt hónapos volt akkor. Anyukája varrásból próbálta őt és két idősebb testvérét eltartani. Az anyagi nehézségek miatt András 1956-tól öt éven át nevelőotthonban élt. Később Csepelen volt esztergályos, majd esti tagozaton elvégezte a gépipari technikumot. Két évtizeden keresztül gondnokságvezetőként dolgozott.

Az egyházi elköteleződés valósággal szárnyakat adott neki. Mind többet akart tudni, ezért új és új könyveket kért. Szívesen tartott bibliaórai előadásokat. Azután beiratkozott a teológia levelező tanfolyamára. Gyülekezeti munkatárs lett, és örömmel vállalt igehirdetői szolgálatokat.

Amikor később Rákoscsabára költözött, – törvénytisztelő emberként – a területileg illetékes rákoskeresztúri gyülekezetbe épült be. Megjelenésével ott is pezsgést hozott: bibliaórákat tartott, prédikált, megálmodta és vezette a középnemzedék úgynevezett *Középkörét,* szervezte a gyülekezeti Ki mit tud?-ot.

Luther írásait különösen szerette, ezért aztán nem véletlen, hogy – immár a gyülekezet határain túllépve – a Luther Szövetség világi alelnöke lett.

Amikor *Gáncs Péter* püspök munkatársat keresett, jó szívvel ajánlottam a figyelmébe Andrást. Attól kezdve éveken át kísérte püspökét az egyházkerület alkalmaira, egyúttal tudósítva is azokról az egyházi sajtót.

Pár sorral feljebb úgy fogalmaztam, hogy valósággal szárnyakat adott neki az egyházi munka. Ezek angyalszárnyak voltak. Csendes, megfontolt jelenlétével békességet és derűt sugárzott. Halk szavával mindig építeni akart. Fájt neki, ha széthúzást vagy marakodást tapasztalt az egyházban.

Nagyon szeretett pingpongozni. Ha egy-egy táborban asztalhoz álltunk, könnyedén vert mindenkit, hiszen rendszeresen játszott. Részt is vett korosztálya csapatbajnokságában.

Bő két éve az istentiszteleten lett rosszul. Tudta, hogy egy alattomos infarktus újra támadásba lendülhet. Szerettei aggódó szavait a tőle megszokott szelídséggel fogadta, egyúttal jelezve, hogy ha mennie kell, ő készen áll arra is.

Augusztus 31-én boldogan vett részt a hatvannégy év kényszerszünet után újrainduló általános iskola évnyitóján. Tréfálkozott, hogy fehér szakállát még növeszti egy kicsit, és majd ő lesz az iskolai ünnepség Mikulása. A következő napokban ott volt a gyülekezet vezetőinek munkaértekezletén. Egy szerda délután megtartotta az ősz első bibliaóráját Rákoscsabán. Aztán elment pingpongozni, hiszen várta a csapat. Társai szerint nagyon jól ment neki a játék. Közvetlenül a térfélcsere után hátrahanyatlott, és abban a pillanatban meghalt.

Mi csak itt sírdogálunk magunkban vagy egymás vállát átkarolva, de tudjuk, hogy ezt a térfélcserét az Igaz Bíró rendelte el. András tisztességgel helytállt ebben a küzdelemben. Nem egyszerűen sportszerű, hanem Krisztus-szerű volt. Most, e sajátos térfélcsere keretében átkerült a másik oldalra. Tudom, sokan vagyunk, akik könnyeinket nyelve, de hittel éneklünk, mint hajdani húsvét hajnalokon: „Hány hívő érte el az égi célt, / Hű volt, kitartott, harca véget ért. // Még mi itt küzdünk, ők ott fénylenek. / Mind egyek mégis benned és veled. // Ott zeng az ének, itt még könny pereg, / Míg Krisztus napja győz az éj felett…" (EÉ 454)

■ Fabiny Tamás

Kávai kerékpárok és kerékpárnyomok

Ismét pörögtek a biciklikerekek a Gödöllői-dombság déli lankáin és hepehupáin. Idén negyedik alkalommal rendezte meg a Bénye–Kávai Evangélikus Egyházközség a kerékpáros ifjúsági találkozót. A hagyományokhoz hűen szeptember második szombatján két keréken érkeztek a fiatalok a közeli községekből: Albertiből, Bényéről, Péteriből, Monorról, Maglódról és Tápiószentmártonról.

Kávát a Monor–Irsai-dombság legeldugottabb településeként emlegetik. Nem hiába rejtette így el a Jóisten. Kávát ugyanis – ahogy egy kincset – fel kell kutatni. Az alig több mint hatszáz fős település Pesttől délkeletre fekszik. Egy török korabeli hídja, egy klasszicista kastélya és két temploma van: egy katolikus és egy evangélikus.

E sorok írójának dédapja bizonyára többször végigment a hídon, jól ismerte a Puky-kúria és az evangélikus templom padlóréseit, hisz itt töltötte gyerekkorát, és itt is helyezték aztán örök nyugalomra. A dédapa apja levita tanító volt Káván: a templomban orgonált, az iskolában – és persze otthon – okított. Lehetséges, hogy partvisnyéllel a két keréken egyensúlyozás tudományára is…

A helyi lelkész, *Buday Zsolt* és segítőtársai szorgos előkészületeinek köszönhetően szeptember 8-án benépesült a kis térség lutheránus tekerőkkel. A játékos együttlétet követően – melynek legnépszerűbb programja a számháború volt – az ifjúsági istentiszteleten a helyi presbiterekkel együtt csaknem százan vettek részt.

A korosztály igen változatos volt, alsó tagozatosoktól egészen a végzős középiskolásokig.

Felcsendült számtalan (zarándok)ének, melyeket az Albertiből érkező, újonnan megválasztott egyházmegyei ifjúsági lelkész, *Csadó Balázs* kísért gitáron. Aki nem ismerte a dalokat, itt megtanulhatta és vihette haza őket.

Rendhagyó, mondhatjuk, „biciklis" istentisztelet volt ez a szombati, direkt a fiatalokat kívánta megszólítani, és konkrétan meg is szólította őket nekik címzett kérdésekkel. Például, hogy veszítettek-e már el valami fontosat. Jézusnak mindannyian fontosak vagyunk, zárta a lelkész mondandóját, ha csak egy is elvész közülünk, annak utánamegy…

A helyi presbitérium ismét kitett magáért, paprikás krumpli és süteményhegyek várták a kalóriaégetőket. Egyet hiányoltak csupán, a pilisi fiatalokat, akik a pilisi falunap miatt nem tudtak részt venni a jókedvű nyárzárón, jövőre azonban elvárják őket is!

A dombról legurulva hangos „EVAMI!" – vagyis Erős vár a mi Istenünk! – kiáltással búcsúztak Kávától a fiatalok, maguk mögött hagyva pár féknyomot…

■ Kinyik Anita

FOTÓK: BÉNYE-KÁVAI EVANGÉLIKUS EGYHÁZKÖZSÉG WEBOLDALA

A MAGYAR DAL NAPJA

Kobuci-kollázs

„Jönnek a lányok, jönnek a legények, a Kobuci nélkül a nyárban hol az élet?” A karszalag még nincs levágva. Kobuci-íz a szájban: olyasféle, mint a kenyérlángos, csak kolbászos. Ha magyar dal napja, akkor irány az ihlető Szentlélek tér, onnan meg a Zichy-kastély udvara, a Kobuci kert.

A Kobuciban szeptember 9-én már 10.30-tól kolompoltak a zenészek, a délelőtti fellépők – mint az autentikus népzenét játszó Kolompos együttes és ez alkalommal nem Kalákában játszó Gryllus Vilmos – leginkább a gyermekközönséget kívánták megszólítani.

A már kevésbé macifröccsös hangulatú Szalonnáék nyitották a délutánt vérpezsdítő futamokkal. Utánuk az új felállású Szabó Balázs Band lírázott (vagy veszejtett lírát).

A házigazda egy igen szerethető figura, a bús bluesos – Anti bácsira emlékeztető – osztrák Ripoff Raskolnikov volt. Az irodalmi áthallásoktól korántsem mentes előadó a nap folyamán többször maga is színpadra lépett. Például – bizonyítva a dal megunhatatlanságát – a Quimby Most múlik pontosan című számának angol átdolgozásával.

Igazi dalforradalom a Budapest Nufolk Revolution daldöntő dobbantásával kezdődött. A város és vidék hangjait, illetve zajait elegyítő banda egyedi hangulatot varázsolt a színpadra József Attila dinnyehéj után bámuló magát is megidézve. Hallgatva a lelkes, leginkább szaxofonos forradalmárokat, az ember nem biztos benne, hogy szerencsés a nagyvonalú elegyítés.

Finomabb, de szintén nehezen befogadható elegy a soron következő tekerős-tulipános Napra koncertje. A zenekar futurisztikus szólamaival, sokszor disszonáns fricskáival a népzenét egészen új tartalmakkal tölti meg. A látottságot láthatóan szerető, kurta szoknyás énekesnő sajátos mozgáskultúrájával egészen mást közvetít, mint amit a fonott hajú, bölcsészszoknyás népdalosoktól megszokhattunk. Valahogy mégis beleillik a képbe, a dalba, ebbe a pszichedelikus csuhajba.

A magával sodró Besh o droM „dilididdi” ütemei újfent nem okoztak csalódást, csapkodtak a kezek, dobogtak a lábak, hintáztak az ébenfekete hajú énekesnő vaskos fülkarikái. Az ő játékuk alatt lett közösség a közönség.

Ferenczi György és a Rackajam zárta az estét egy alapos csikóhajtással.

Petőfi autentikus sorai ellenére inkább lett a világzenéé, mint a magyar dalé a Kobuci takaros kis színpada. Persze ez nem valami magyardal-rontó szándék, csupán e kor hangfekvése.

Ki-ki folytathatta az ünneplést maga pár jó öreg bús-legényesre gyújtva vagy Cseh Tamást dúdolva, úgy boldog-szomorúan, úgy magyarosan…

■ Nyikita

A dalvándorló

Beszélgetés Szvorák Katalinnal

▶ ***Szvorák Katalin* népdalénekes, előadóművész Losonc szülötte. Tanulmányait az Eötvös Loránd Tudományegyetem magyar–könyvtár szakán végezte. Nevét a nagyközönség 1981-ben, a *Röpülj páva* népzenei versenyen elért első helyezése után ismerte meg. Életét a népzenének szenteli, három világrész harminchárom országában koncertezett. Hangját huszonhét lemez őrzi, művészetét számos elismeréssel, többek között Liszt Ferenc-díjjal és az alternatív Kossuth-díjjal ismerték el.**

– Felvidéken született, Magyarországon a Röpülj páva *népzenei versenyen elért eredményével szerzett nevet. Hogyan emlékezik vissza e sorsdöntő vetélkedőre?*

– A verseny idején már harmadéves Eötvös-kollégista voltam. Külhonból érkezett bölcsészhallgatóként a legkedvesebb városomban, Budapesten, a kissé mostoha anyaországban az akkori „legvidámabb barakk” üzeneteit próbáltam felfogni és megemészteni. Nagyon jólesett az első díj, hiszen ezáltal előtérbe került a szlovákiai magyarság is, mert addig sokak számára a határon túli magyarságot csupán az erdélyiek jelentették. Külön öröm volt a sok tízezres-százezres, javarészt a Csallóköztől a Bodrogközig élőktől érkezett szavazat.

Az egyetemen a versenyig én voltam a „cseh”, olykor „szlovák” lány, aki „jaj, de szépen beszél magyarul”. Igaz, ekkor már kezdtem levetkőzni őseim csodás palóc nyelvjárását, mert a média a buta és sületlen embert szinte kizárólag palóc nyelvjárásban karikírozta. Nehéz, de szép évek voltak. Nehéz, mert dupla kisebbségiként, palóc magyarként, falusiként Csehszlovákiából kerültem át az anyaország „vízfejébe”. Végleges áttelepülésem után egy pici faluban teremtettem otthont és családot, de mindeközben megmaradtam felvidékinek.

– Magyarországon a nyolcvanas években a táncházmozgalom gazdag énekkari kultúrával párosult. Egy népdalénekes kedvezőbb indulást nem is remélhetett volna.

– A *Röpülj páva*-elismerés után sem repült a számba a sült galamb. Ez lelkialkatomra vezethető vissza: nem vagyok mozgalmi beállítottságú, inkább csöndben értéket kereső, teremtő típusként jellemezném magamat. Minden eredményemért keményen meg kellett dolgoznom. Természetességemmel a „kultúrdiktátorok” nem tudtak mit kezdeni, ezért nem is kedveltek, így viszont senkinek se lehettem eszköze. Általában soha nem voltam jó időben jó helyen, mindig a magam magányos ösvényét tapostam, ahol olykor rám is tapostak.

Ma már örömmel látom, hogy ez az ösvény sokaknak jelentett járandó-járható utat! Az utat menedzserek és önmenedzselés nélkül, sokszor ellenszélben tettem meg, éppen ezért tudok örülni a pályámon minden apró sikernek. Valójában számomra a pályámat kísérő kisközösségek éltető ereje volt mindig az elsődleges. Most is az alulról jövő szerveződésekben, a civil szférában és elsősorban a vidékben látom a megújulás legnagyobb tartalékát.

– Első lemeze Dalvándorlás *címmel jelent meg. Ettől kezdve a zenei párhuzamok elkötelezett híveként tartják számon. A közös dallamkincs feltárásában felvidéki gyökerei motiválták?*

– Palóc magyarként cseperedtem fel, és anyanyelvemet olyannyira óvtam, hogy a többségi nyelvet csak az iskolában tanultam. Reszketve és dadogva beszéltem szlovákul, hiszen mindig rossz helyen használtam a visszaható „sa” szócskát, és olykor a nemeket is összekevertem. Később Magyarországon már más optikán keresztül használhattam a szlováktudásom: a két nép együttélésének kulturális élményéből nyolc önálló albumom született a Hungarotonnál, javarészt *Hollós Máté* igazgató jóvoltából. Ezeken a Kárpát-medence közös dallamait szólaltatom meg eredeti nyelveken.

A politika távol áll tőlem, de a szlovák nyelvtörvényre a szlovák–magyar népdalpárhuzamos *Vox Humana* albummal reagáltam. A lemez száz számozott példányban, *Rudolf Schuster* – Szlovákia volt köztársasági elnöke – ajánlásával jelent meg 2009-ben. Noha eljuttattam a legfontosabb helyekre, de az opust az általam felvállalt közép-európaisághoz hasonló csend veszi körül.

Egy másik összeállításommal sem jártam másként. A legutóbb készített, huszonhetedik albumomon hét egyház teremtést dicsérő énekei hallhatók, s noha az ökumenét szóban sokan hirdetik, de körükben e lemez sem talált visszhangra. Úgy tűnik, mindig megmaradok a „harmadik utasnak” kijáró karanténban, ahol egyébként nagyon jól érzem magam.

– Mi, magyarok nagyon büszkék vagyunk népzenekutatóinkra. A szlovák népzenekutatásról az átlagos zeneszerető embernek legfeljebb Bartók Béla Négy szlovák népdala *vagy Nyitra megyei gyűjtőútjai jutnak eszébe. Mit kell tudni a szlovák népzenei gyűjtésekről?*

– A szlovákok is büszkélkedhetnek népdalgyűjtőkkel, de mind a mai napig a magyar Bartók a legnagyobb szlováknépdal-gyűjtő. Az már más lapra tartozik, hogy úgy a román, mint a szlovák gyűjtése alig hozzáférhető, sőt tudtommal a *Slovenské spevy* (Szlovák dalok) III. kötete máig nem jelent meg. A válaszhoz tartozik, hogy a zeneszerzők közül nekem Bartók a legkedvesebb, ő számomra a „kezdet és a vég”!

– A közös kultúrák kutatását itthon nagyra becsülik. Hasonló a visszhangja a határainkon túl is?

– Külföldi fellépéseimen is a műsoromba mindig „becsempészek” egy-egy népdalpárhuzamot. Többnyelvű megszólalásaimmal általában Ausztria nyugati határáig komoly sikert aratok, hiszen hallgatóim a k. u. k. iránti nosztalgiát érzik bennük. Viszont a szlovák, a román, a szerb és a többi szomszédos országbeli közönséghez ez idáig nem sikerült eljuttatni dalvándorlásaimat, pedig üzenetem elsősorban nekik szól. Tőlünk nyugatabbra már felvilágosító munkát is kell végeznem, sokszor helyesbítenem kell: Bukarest helyére teszem Budapestet, sőt olykor javítani kell „az apró szláv állam” kitételt is.

Az Újvilágban az amerikaiaknak ez a multikulturalitás mást jelent. Sajnos ott a nagy olvasztótégelyben a nemzeti identitást romboló üzenetet is kihallják dalaimból. Nem értik, hogy magyarként hirdetem az egymás mellett élés csodás kulturális élményét úgy, hogy közben szomszédaink öntudatát, nemzeti büszkeségét sem szeretném csorbítani, sőt…

– Egy szerb–magyar kultúrát ápoló városban, Szentendrén, a Vujicsics Tihamér Zeneiskolában tanít. Ez véletlen, vagy ide is a multikultúra szeretete vonzotta?

– A véletlennek köszönhetem – noha szerintem nincsenek véletlenek –, hogy immáron tizenhat éve tanítok. Szentendre a hozzánk, az otthonomhoz, az egykori szlovák kis faluhoz legközelebbi város. Az évek távlatában is jónak tűnik a döntésem, mert az oktatás kiegészíti előadó-művészi tevékenységemet. Jó érzés látni, tapasztalni, hogy az éneklés öröme, a tudás vágya hogy működik kicsiknél és nagyobbaknál, és hogyan hat az éneklés természetessége személyiségük fejlődésére, lelkükre. Az éneklés szeretete minden tevékenységükre kihat, és külön adomány nekem, hogy rengeteget tanulhatok a növendékeimtől. Az is ajándék, hogy nekik köszönhetően örök fiatalnak érzem magam.

Jóleső érzés a *Vujicsics Tihamér* nevét viselő iskolában tanítani. A kiváló zenetudós gyűjtéseiből magam is sokat merítettem. Ezeket a népdalokat is átadom diákjaimnak, akik a magyar dallamok mellett mindig szívesen tanulják az idegen nyelvűeket is.

– Az e-generációt mennyire érdekli a népzene?

– A gyermeki lélek mindenre nyitott, ezért óriási a pedagógus felelőssége, hogyan adja át a tudást: megszeretteti-e a népdalt, vagy elriasztja a gyereket. Úgy gondolom, a szeretettel való közelítés-nevelés és a gyermeknek adott bizalom minden gátat lerombolhat, s minden területen kihatással van a tanuló teljesítményére. Szerencsésnek érzem magam, hisz nekem mind a tanítás, mind a dalolás is öröm, s igazán csodás érzés, ha ezt a derűt tudom sugározni növendékeimnek.

Munkám elismerése, hogy több mint egy tucat diákom választotta az énekesi pályát: többen konzervatóriumban tanulnak, de a Zeneakadémián is vannak növendékeim. Ez siker számomra is, de meggyőződésem, hogy nekünk nem „karrierista versenylovakat”, hanem elsősorban zeneszerető, zeneértő gyermekeket kell nevelnünk. Az érzékeny emberpalánták később az élet minden területén tudják ezt a tudást hasznosítani, tudnak vele élni, és tovább is tudják adni.

– „A rák ellen, az emberért, a holnapért!” alapítvány meghívására a közelmúltban egy sajtóreggelin vett részt. Nyilatkozatában az életörömöt tekintette a legfontosabb gyógymódnak a daganatos betegségek leküzdésére.

– Köztudott, hogy a dalolás örömforrás. Beteg, értékvesztett világunkban kellenek a kapaszkodók, és ebben az éneklés kitüntetett szerepet játszhat. Hisszük, hogy a dal kiemel a szürkeségből, és égi magasságokba röpít, fiziológiailag, lelkileg átjárja az ember testét. Énekléskor számtalan boldogsághormon termelődik, ami jobb és hasznosabb a depresszió elleni piruláknál. Hozzám is járnak olyan felnőtt magánnövendékek, akik pszichiáter-pszichológus helyett találtak meg, és rövid időn belül kiegyensúlyozott, daloló, új emberekké váltak. Az öröm, a dal le tudja győzni a betegségeket, a letargiát is. A *Dúdolós* lemezemmel több éve gyógyítanak. A beszédükben korlátozott, agyvérzésen átesett betegek ennek az albumnak a segítségével próbálnak meg újra énekelni, és csak azután beszélni. Nem véletlen, hogy a hagyományos paraszti társadalmakban az éneklés végigkísérte az ember egész életét. A hagyományápolás egyben kötelességünk. Nem a zavarosban kell halászni, hanem a tiszta forrásból kell merítenünk.

Az elmúlt évben „A rák ellen, az emberért, a holnapért” alapítvány felkért, hogy legyek a reklámarcuk. A kérésre boldogan rábólintottam, hiszen egy évtizede én is megjártam a pokol tornácát. Optimista derűmmel legyőztem a betegségem, és a két életmentő műtét utáni kobaltsugárzáskor csodás magyar népdalokat dudorásztam. Rájöttem, túl rövid az élet ahhoz, hogy pesszimisták legyünk. Azóta újjászületve, töretlen hittel élvezem a mindennapok apró örömeit, e földi utam minden rezdülését.

– Az elmondottak és lemezeinek dalválasztása is hívő emberre vall!

– Nagyon jóleső érzés a lelkemnek, hogy megszülethetett a hét történelmi egyház csodálatos, teremtésdicsérő énekeit tartalmazó albumom. Természetrajongóként rengeteg energiát merítek a teremtett világból, a már említett kis csodákból. Külön öröm és kegyelem, hogy több évszázados énekeinket megoszthatom a hallgatósággal.

A lemezbemutatóknál a legbefogadóbb, legsegítőbb kezeket, a legkulturáltabb nyitottságot az evangélikus egyháztól kaptam. Nagyon kedves emlékként él bennem *Fabiny Tamás* püspök úr frappáns-humoros koncertköszöntője a budavári evangélikus templomban, de említhetném a tavalyi bonyhádi országos lelkésztalálkozót is, ahol a jelenlévők többek között a jelen és jövő lelki válságaira kerestek válaszokat és kiutat. Talán az sem véletlen, hogy számos hívő és hitetlen barátom-ismerősöm lelke legmélyén „átkeresztelődne” lutheránussá. Megértem őket, mert az evangélikusok az egyház híveinek a számához képest lényegesen nagyobb tettekre vállalkoznak, nagyobb feladatokat látnak el!

■ Csermák Zoltán

Neked is van füzeted?

Örömmel gondolok vissza azokra az óraközi szünetekre, amikor elsőseim körülvettek a tanári asztalnál, és vártak egy kis személyes beszélgetésre. Rendezgették a naplót és a rajta levő Bibliát, mert az utolsó osztályomnak bibliaismeret tantárgyat is tanítottam. Rongyosra „olvasták" az új fordítását, a zsoltárok lapjai is kiszakadtak. Próbálták megérteni a különös jelentésű verseket.

A napló és a Biblia között tartottam egy kék borítású iskolai füzetet, amelyre ezt írtam: „Imameghallgatások". Abban az időben jegyeztem az Úrral való személyes kapcsolatom kézzelfogható bizonyságait. Sok írnivalót adott az én Uram.

Petra állt az asztalnál, várta, hogy megsimogassam vagy megszólítsam, csak egyedül őt. Rakosgatta a tárgyakat, és észrevette a füzetet. Elcsodálkozott, hogy a tanító néninek is van füzete. Meg is kérdezte: „Neked is van füzeted? Mit írsz bele?"– és kíváncsian nyitotta ki.

Odavontam a karomba, és elmondtam neki, hogy ezek az írások emlékeztetnek azokra az esetekre, amikor bajban voltam, szükségem lett volna segítségre, de magamra maradtam. A jó Istennek mondtam el a gondomat, és kértem, segítsen.

Amikor átéltem a csodát és az imameghallgatást, beírtam a füzetembe, hogy soha ne felejtsem el.

Petra csodálkozva nézett rám. Ő még akkor a hit vékony cérnaszálán libegett, nem tudta eldönteni, higgyen-e, vagy ne.

„Kérhetek tőle én is valamit?"

Hirtelen melegem lett, és már megbántam, hogy elöl volt a füzetem. Biztosan játékot, élő állatot fog kérni, és ezzel „zavarjuk" a jó Istent. De elszégyelltem magam, és bátorítottam, próbálja ki ő is, Isten szereti, ha bizalommal keressük őt.

Másnap reggel viharos jókedvvel futott az osztályba, és hangosan mesélte a gyerekeknek: „Imádkoztam a jó Istenhez, aranyhörcsögöt kértem tőle. A szüleim nem akartak venni. Tegnap, mire hazamentem, otthon várt a kis hörcsög. Olyan boldog vagyok!"

Csak néztem őt meg a szakadt szélű füzetet. Hálás voltam Istennek az újabb csodáért.

„Neked is van füzeted? Mit írsz bele?"

■ Frittmann Lászlóné

ADÁMI MÁRIA FELVÉTELE

Évnyitó a lajoskomáromi Kerekerdő Evangélikus Óvodában

HETI ÚTRAVALÓ

„Minden gondotokat őreá vessétek, mert neki gondja van rátok."
(1Pt 5,7)

Szentháromság ünnepe után a 15. héten az *Útmutató* reggeli és heti igéi figyelmeztetnek: csak egy urat lehet szolgálni! Nem szolgálhatunk egyszerre Istennek és a mammonnak; ám a benne bízók elmondhatják: „Áldott az Úr, napról napra gondoskodik rólunk szabadításunk Istene." (Zsolt 68,20; LK) Az ő gondviselő szeretetének tanúja e világban az Úr Jézus, s ezt tanácsolja: „Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát, és mind hozzáadatnak nektek ezek, alleluja!" (GyLK 731) *Luther* ezt vallja: „Gondját a keresztyén ember szívével együtt az Isten vállára veti. Néki van hozzá jó erős válla, hogy elhordozhassa. Sőt meg is parancsolta, hogy őreá vessük." *„Vesd az Úrra terhedet, és ő gondot visel rád!"* (Zsolt 55,23a) Urunk négyszer (!) is felszólít (lásd Mt 6,25–34): *„Ne aggódjatok…"* az életetekért, a ruházatért, a táplálékért s a holnapért! Kicsinyhitűség helyett alázzuk meg magunkat gondviselő Atyánk hatalmas keze alatt, aki nemcsak földi, de örök sorsunkról is gondoskodott. *„A minden kegyelem Istene… elhívott titeket Krisztusban az ő örök dicsőségére…"* (1Pt 5,10) Egyedül Istené a dicsőség! Pál hálásan köszöni a filippi gyülekezet adományát, mely hitük és szeretetük gyümölcse: *„Nagy volt az örömöm az Úrban, hogy végre felbuzdultatok a velem való törődésre. (…) jól tettétek, hogy közösséget vállaltatok velem nyomorúságomban."* (Fil 4,10.14) S óvja ifjú tanítványát a pénz imádatától: *„Mert minden rossznak gyökere a pénz szerelme, amely után sóvárogva egyesek eltévelyedtek a hittől… Te pedig, Isten embere, kerüld ezeket."* (1Tim 6,10–11a) Utolsó tengeri útján Róma felé hajótörést szenvedtek; de Pál minden gondját arra az Istenre vetette, aki ezt ígérte angyala által: *„Ne félj, Pál, neked a császár elé kell állnod, és Isten neked ajándékozta mindazokat, akik veled vannak a hajón."* S Pál így szólt: *„Ezért intelek titeket, hogy egyetek, mert az is megmenekülésetek szolgálja. (…) E szavak után vette a kenyeret, hálát adott Istennek mindnyájuk szeme láttára, megtörte, és enni kezdett."* (ApCsel 27,24.34.35) A testi kenyérnél van fontosabb; ezt az aggódó s nyugtalankodó Mártának mondta Jézus: *„…kevésre van szükség, valójában csak egyre. Mária a jó részt választotta, amelyet nem vehetnek el tőle."* (Lk 10,42) Mindnyájunknak „csak" az élő kenyérre, a testté lett Igére van szükségünk. *Solus Christus!* – Egyedül Krisztus által üdvözülhetünk! Elfogása és szenvedése előtt ő még erre emlékeztette a tanítványait: *„Amikor elküldtelek titeket erszény, tarisznya és saru nélkül, volt-e hiányotok valamiben?"* Ezt felelték: *„Semmiben."* (Lk 22,35) Ha mi hűtlenül el nem hagyjuk, s egyedül neki szolgálunk, ő gondoskodik örök boldogságunkról is, mert mezei beszédében ezt ígérte meg: *„Boldogok vagytok, amikor gyűlölnek titeket az emberek… Örüljetek azon a napon, és ujjongjatok! Íme, nagy a ti jutalmatok a mennyben…"* (Lk 6,22–23) S én „Boldog vagyok, mert Jézusom szeret, / Értem meghalt a kereszten, / Jézusom szeret!" (EÉ 557,1)

■ Garai András

Tanítványaim életútja

Fél évszázados oktató-nevelő munkámra visszatekintve elsősorban azoknak a tanítványaimnak az életútja érdekel, akikkel sok küzdelmet vívtam hátrányaik ledolgozásáért. Őket az élet hajója sok, holnapban élő tanítványommal együtt visz már magával, biztos hittel, jó felkészültséggel. Elfelejtették mindazt, ami keserű, szomorú és hátrányos volt számukra iskolai és mindennapi életükben. Azoknak az életútjára is gondolok, akik tehetséggel, kitartó szorgalommal és kiváló végeredménnyel élték meg iskolai és iskolán kívüli felkészülésüket, és jó reménységgel lépték át az érettség küszöbét. De az is érdekel, hogy azoknak hogyan folytatódott az élete, akik szerény képességekkel, de kellő szorgalommal jutottak el az eredményes érettségiig. Vajon hol kötöttek ki? A válaszokat leginkább az érettségi találkozók, az alkalmi találkozások adják meg, gyakran meglepetésekkel örvendeztetve. Különös öröm, amikor személyesen keresnek fel otthonomban meghitt, őszinte beszámolókra. Ezek az alkalmak adnak hiteles információkat a jövő útján elindult tanítványaim életének alakulásáról, amely mindig érdekelt. Az ötven év pedig már elegendő a pedagóguspálya mérlegének megvonásához.

Különösen sok örömet adnak az emberközelből megismert tanítványaim beszámolói. Ezek jobbára sikeres életutakról szólnak, de előfordulnak köztük jóra fordult életutak is. Ilyenekkel szolgál tanítványaim többsége. Boldogan hallgatom az örömteli beszámolókat.

Az őszinte számadás során bizonytalan életutakkal is találkozom azzal a reménységgel, hogy ezek az élet próbái között jó irányt vesznek, önértékeléssel, önfegyelemmel megfelelő önbizalomhoz jutnak, és megtalálják a számukra elérhetőbb, reális életcélt. Ha sikerül őket őszinte önismeretre juttatni, akkor új erőre kapnak, és élethajójuk biztosan halad tovább a helyes életcél felé.

Akik viszont erre nem képesek, azok célt tévesztetten vándorolnak egyik kikötőből a másikba. Velük is szeretek találkozni, mert tanácsaimat most már nyitottabban tudják mérlegelni és elfogadni. Különösen sok örömet adnak ezek az összetalálkozások. Gyakran új irányt vesz a célt tévesztettek életútja, és csodálatos sebességgel haladnak új kikötő felé. Ezért jó, ha kellő időben tudunk nekik Istentől kapott bölcsességgel megfelelő kormányzási tanácsot adni.

Nehezebb esetnek tekinthetők a szemünk elől elveszített vagy eltűnt életutak, amelyek nem jelentenek feltétlenül rossz irányba haladást, de a kapcsolatok meglazítása vagy megszakítása ismeretlenné teszi számunkra az életút helyes vagy helytelen voltát. Szép számmal vannak olyanok, akik nem osztják meg örömeiket egykori tanárukkal, gyakran szinte „ismeretlenül" futunk össze alkalmi találkozásaink során. Nincs kötődés, nincs szükségük örömeik, gondjaik megosztására, önző módon – néha nagyképűen – építgetik saját egyéni jövőjüket, és nem keresik fel az életre felkészítő és elindító tanárukat. Gyakran téves úton haladnak. Ezért jó, ha velük is sikerül beszélgetni az életút egyes állomásairól.

Szólnom kell az elrontott életutakról is. Néha nagyot csalódok egy-egy tanítványomban, mert nem jól mérte fel a képességeit, nem törekedett a helyes értékek megszerzésére, nem volt megfelelő önbizalma és főleg önfegyelme. Ezek a célt tévesztett és alámerült élethajók el is süllyedhetnek az élet tengerén. Gyakran a szenvedélyek rabjai lesznek, s ez a háló (testi élvezetek, romboló baráti körök) úgy összekötözi őket, hogy a kiutat nem tudják megtalálni. Róluk se mondtam le soha, nekik is igyekeztem segítő kezet nyújtani Istentől kapott bölcsességgel. Nem kevés esetben siker koronázta ezt a segítő munkámat.

Most pedig essék szó konkrétan egy-egy tanítványom életútjának alakulásáról. Az egyik, más tanárok által súlyosan megalázott tanítványomnak a krisztusi szeretettel nyújtott lelki segítség egyenesbe hozta életét. Szép érettségi után két egyetemi diplomát szerzett kitűnő eredménnyel, és az Egyesült Államokban kamatoztatja tudását. A közelmúltban pedig Svájcban védte meg doktori disszertációját. Istennek adok hálát, hogy a tőle kapott bölcsességgel sikerült a jövőbe vetett hitében lelkileg is, szakmailag is megerősítenem és a helyes életútra felkészítenem.

A négy éven át nevelhetetlennek tűnő tanítványom – meglepetésemre – így köszönt el érettségi után: „Köszönöm a nevelést." További élete, jelleme, akaratereje, célra törése pozitív irányba változott, és megalapozta szakmai és boldog családi életét. Két egyetemi diplomát szerezve kiváló szakemberként dolgozik felelősségteljes munkakörben. Nagy öröm számomra, hogy megtalálta élete párját is, akivel együtt szívesen olvassák el megjelenő bizonyságtételeimet is. Biztos vagyok abban, hogy Isten nevelőmunkája tovább formálja együttes életüket.

Sok tehetséges tanítványom végzett több egyetemet. Kiváló nemzetközi szaktekintélyekké nőtték ki magukat. Az egyik orvostanhallgató Ausztráliában tartott szakmai előadást orvoskongresszuson, a másik – ugyancsak orvostanhallgató – Akadémiai Díjban részesült. Olyan is van, aki harmincéves korára öt nyelv (német, francia, spanyol, angol, olasz) birtokában, doktori fokozattal, főiskolai docensként és rektorhelyettesként végzi munkáját a fővárosban. Ezeket a csodálatos teljesítményeket Istenbe vetett hitükkel és imádságos lélekkel érték el.

Az édesanyjukat elveszített tanítványaim valamennyien eredményes pályán indultak el. A vigasztaló lelki beszélgetések, az értük való imádkozások segítették visszanyerni az életbe vetett hitüket. Sikeres házasságuk pedig begyógyította fájó sebeiket. Istennek legyen hála, hogy az ő szeretetével tudtam segíteni őket.

Mi mindenre tanított meg ez a fél évszázad? Arra, hogy higgyek a rám bízott tanítványok nevelhetőségében; ismerjem meg gondjaikat, örömeiket; nyerjem meg bizalmukat; segítsem, biztassam őket; tegyem világossá előttük az üdvösségre és a kárhozatra vezető utat is. Megtanított rendszeres önvizsgálatra, hogy megtudjam: az eredménytelenségekben mennyi volt az én felelősségem; kellő tudásszinttel álltam-e tanítványaim előtt; megfelelő módszerrel adtam-e át az ismereteket; tudtam-e igaz szívből sugározni a krisztusi szeretetet a bennem bízó tanítványok felé? Bizony sokszor szégyenültem meg türelmetlenségem, szeretetlenségem miatt. Isten azonban ezt mindig tudomásomra hozta, és én bűnbánó lélekkel javítottam ki hibáimat.

Pályám végeztével alázatos szívvel borulok le mennyei Atyám előtt, és adok hálát a fél évszázad során nyújtott segítségéért, hogy eredményessé tette szolgálatom betöltését, amelyre vállalkoztam az Úrban. Övé legyen ezért a hála és a dicsőség!

■ Dr. Szenczi László

PALACKPOSTA

Gyökerek és szárnyak

Nem tudom, hányan irigyelnek, de ebben a hónapban már a hetedik tanévnyitóra készülhetek igeszolgálattal. A sort a most átvett, új evangélikus oktatási intézményekben kezdtem: Rákoskeresztúr, Kiskőrös, Soltvadkert, Mezőberény, Szarvas. Majd következett a Rózsák téri kollégiumunk és végül, de nem utolsósorban: szeptember 14-én az Evangélikus Hittudományi Egyetem.

Gondolom, vegyes emlékeink vannak az ilyen ünnepségekről. Az egyik helyen megkérdeztem a diákokkal zsúfolt templomban, hogy hányan várták már ezt a napot. Egy kezem is elég volt ahhoz, hogy az ujjaimon megszámláljam a „lelkes" jelentkezőket. Nincs mit csodálkozni ezen, hiszen a tanévkezdés a nyári szabadság végét jelenti. Bár már öreg diák vagyok, de jól emlékszem, hogy engem se hozott igazán tűzbe, amikor igazgatónk minden szeptember elsején a tudomány várának meghódítására próbált mozgósítani minket…

Vajon mennyivel vonzóbb, ha ez a vár ráadásul még erős is, az ősellenség pedig a csalárdság fegyverével üldöz?! Félreértés ne essék, távol áll tőlem, hogy evangélikus himnuszunk veretes szövegével élcelődjem. De elnézve az évnyitókon az új evangélikus iskoláinkba csöppent sok száz diák kissé értetlen arcát, bizony nem kis feladat előtt állnak iskolalelkészeink és hitoktatóink… Nagy szükségünk van a kommunikáció Lelkére, hogy érthetővé, vonzóvá és befogadhatóvá tegyük mindazt a kincset, amelyet szeretnénk átadni a reánk bízott fiatalok sokaságának.

Hogy valójában mit is akarunk átadni, segít megfogalmazni egy frappáns Goethe-idézet, amelyet soltvadkerti iskolánk előcsarnokában fedeztem fel: „A legtöbb, amit gyerekeinknek adhatunk: gyökerek és szárnyak." Kissé ellentmondásosnak tűnhet a két kép összekapcsolása, hiszen a gyökerek olykor akadályozhatnak is minket a szabad szárnyalásban. Maga a költő így bontja ki paradox gondolatát: „Gyökereket, amelyek tartást adnak, hogy tudják, hova tartoznak, de ugyanígy szárnyakat is, amelyek az egyiket a kényszereitől és előítéleteitől szabadítják meg, a másiknak lehetőséget adnak új utakat bejárni (vagy inkább repülni)."

Ma nagyon sok a gyökértelen, sodródó lélek, különösen a fiatalok között. Jól tükrözi ezt az életérzést néhai lelkészkollégánk, *Tekus András* őszinte vallomása: „Szél sodorja, szél zilálja a száraz avart. Nincs utam, a létem árnyék, szétfolyik hamar…" (*Zarándokének,* 33.)

Lassan beköszönt az ősz, sárgulnak, lehullanak a levelek, száraz avar lesz belőlük, amelyet széthord a szél. De mi egy másik „szélért" könyörgünk a tanév kezdetén, azért a Lélekért, aki már ott lebegett a teremtés hajnalán, és aki ma is újjá tud teremteni minket. Ő visszavezet éltető gyökereinkhez, és ha itt az ideje, szárnyakat ad… Erről a lehetőségről szól a már idézett ének zárósora: „Üres szívvel állok itt lenn, töltsön lelked el!"

■ Gáncs Péter

Névjegy a nyitások tükrében: Gáncs Péter

Életnyitás: 1951 – Budapest, Bethesda-kórház • Általános iskola: 1957 – Nyíregyháza, 4-es, ma újra evangélikus iskola • Középiskola: 1965 – Nyíregyháza, Kölcsey Ferenc Gimnázium • Egyetem: 1969 – Budapest, Evangélikus Teológiai Akadémia • Ordináció: 1974 – Budavár • Esküvő: 1975 – Márti, Deák tér • Gyermekek: Tamás (1979), Kristóf (1981), Tünde (1983) • Gyülekezeti szolgálati helyek: Budavár, MEÖT, Rákoscsaba–Pécel–Isaszeg, Nagytarcsa • Országos missziói lelkész: 1997 – Deák tér • Déli Egyházkerület püspöke: 2003 – Békéscsaba • Első unoka: Regina (2011)

OSZTOZÓ

Akik hallanak, látnak… és hisznek

Szeptember 23-áig tart a *szakrális művészetek hete* programsorozat. A szervezők célja, hogy Istent és az embereket másképpen láttassák, mint ahogy a hétköznapok során találkozunk a hit dolgaival. A hét verséül választott Sík Sándor-költemény gyönyörűen fejezi ki az Isten iránt vágyakozó ember sóhaját: „Csak a szeretet maradjon enyém / A kegyelemmel, / S minden, de minden gazdagság enyém, / Más semmi nem kell."

A budapesti Szent István-bazilikában szeptember 16-án délután három órától négy történelmi felekezet képviselői adnak közös koncertet. Katolikus részről a *Cantate* kórus, a zsidó hitközségek képviseletében *dr. Rásonyi Leila,* a reformátusoktól a fasori gyülekezet énekkara lép közönség elé, míg az evangélikus színeket a *Ferencvárosi Kántorátus* képviseli *Muntag Lőrinc* művészeti vezető irányításával.

Pomázon is találkozhatsz evangélikusokkal 16-án. A Szent István-templomban este hétkor kezdődő egyházzenei áhítaton *Johann Sebastian Bach* művei csendülnek fel, a zeneszámok között pedig igeszakaszokat és istenes verseket olvasnak. *Gombos Arikán* csellón, *Zászkaliczky Tamás* orgonán, *Papp Dániel* hegedűn játszik, az igei meditáció szolgálatát pedig *Horváth-Hegyi Olivér* vállalta.

Ha szívesen bepillantanál az *Ószövetség* nagy csatáiba, érdekelnek a korabeli harci eszközök, feltétlenül keresd fel a Honvédelmi Minisztérium tábori rabbinátusát Budapesten, a Wesselényi utca 13. szám alatt. A szeptember 27-éig megtekinthető kiállításon elsősorban a *Bírák könyvének* csatáival ismerkedhetsz meg.

Lechner Ödön (1845–1914) építész tervezte az Iparművészeti Múzeum gyönyörű szecessziós épületét. Itt kap helyet az a kiállítás, amely a művész szakrális építészetébe enged bepillantást. Többek között megismerhetjük a világörökségi jelölést élvező Szent László-templomot is, amely Kőbánya emblematikus épülete. A tárlat szeptember 23-áig várja a látogatókat.

A II. kerületi Galéria Léna termei adnak otthont annak a kiállításnak, amelyet *Assisi Szent Ferenc Naphimnusza* ihletett. Az irodalmi szempontból is értékes középkori imádság kapcsán kortárs képzőművészek vitték vászonra gondolataikat; az alkotásokkal szeptember 23-áig bárki megismerkedhet a Széher út 74. szám alatt.

■ Jenő

PÁLYÁZAT – VALLOMÁSOK A BIBLIÁRÓL

A reformáció ünnepét megelőző vasárnapot bibliavasárnapnak is nevezik egyházunkban, ezért terveink szerint az október 28-ai *Evangélikus Élet* ifjúsági oldalának is ez lesz majd az egyik témája.

Szerkeszd velünk az oldalt! Várjuk rövid írásodat, vallomásodat arról, szerinted miért a Biblia a könyvek könyve. Írd meg nekünk, miként változtatta meg az életedet a Biblia rendszeres olvasása, fogalmazd meg, másokat hogyan buzdítanál a testamentumok lapozgatására, vagy gyűjtsd csokorba, milyen érveid vannak a Szentírás mellett!

A pályázatra 16–24 év közötti evangélikus fiatalok írásait várjuk, pályázónként egy írást. A pályaművek terjedelme szóközökkel együtt nem haladhatja meg a kétezer karaktert.

Beküldési határidő: október 15., hétfő éjfél. A pályaműveket a következő e-mail címekre *(egyidejűleg mindkettőre!)* kérjük elküldeni: evelet@lutheran.hu és zs.v.judit@gmail.com.

A megjelent pályaművek szerzőit a Luther Kiadó egy-egy kötetével ajándékozzuk meg!

Így írtok ti…

Három „médiás" résztvevője volt a Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégium – *Lotz Jánosról* elnevezett – nyári diákegyetemének augusztus 6. és 12. között. A szekcióvezetők iránymutatásai alapján híreket, tudósításokat, riportokat és interjúkat is készítettek a fiatalok. Alább a tábor vendég előadóival folytatott beszélgetéseikből közlünk részleteket.

(VJ)

Barangolás a valóság és a képzelet határán

Interjú Grecsó Krisztián író-költővel

– A Viharsarokból érkezett. Mit tud az az országrész, hogy annyi írót, költőt köszönhetünk neki?

– Lehet, hogy nem így van, de nekem úgy tűnik, hogy máshol nincsenek ilyen rideg életkörülmények. Sokkal több fantázia kell ahhoz, hogy túléld azt a világot, mint például az ittenihez. A Völgység, ahol most vagyunk, gyönyörű, számtalan adottsága sokkal kedvezőbb. Itt nem kell annyi fantázia a létezéshez. Az a világ, amely engem ott körülvett – nem véletlenül nem egy turistacélpont –, teljesen más hangulatú. Nagyon szeretem, de valahogy az az érzésem, mintha az a világ nem is létezne, ha nem lenne megírva. (…)

– A nagymamája titokban írt. Mikor mutatta meg Önnek az írásait?

– Akkor, amikor az első könyvem megjelent. Ő azt gondolta, hogy a parasztasszonyt kigúnyolják azért, ha ír. Két regényt és sok verset írt, egyik regényét részenként küldtem el a *Szegvári Napló* című lapba. Imádták. Az igazi ízes, kedves szöveg a családjáról szól – születésről, életről, halálról. (…)

– A Pletykaanyuban *foglaltak miatt becsületsértéssel vádolták. Nem lehetett könnyű elviselni a következményeket.*

– A faluban egy idő után nem köszönt senki, már nem is szívesen mutatkoztam emberek előtt. Anyukámat rettentően megviselte, apukám ellenben jobban bírta. Szeretett szerepelni, és ez szereplési lehetőség volt a számára. Egyébként gyönyörűen meg lehetett figyelni, hogyan működik a bűnbakképzés mechanizmusa: ha a teljes közösség bűnösnek titulál, akkor önkéntelenül is bűnösnek érzi magát az ember, noha tudja, hogy valójában nem az. Az *Isten hozott* című regényem ebből az élményből táplálkozik. (…)

■ Krámli Lola Krisztina
Székács József Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium (Orosháza)

Etika, újságírás, műsorvezetés

Beszélgetés Fábián Mária rádiós műsorvezetővel

– Mi a feladata egy műsorvezetőnek?

– Évekig csak hírolvasóként, hírszerkesztőként dolgoztam. Amikor már kellő rutint szereztem, beugorhattam egy-egy kollégát helyettesíteni. Ekkor láttam, hogy egyfelől könnyebb a műsorvezető dolga, mint a riporteré, hisz tőlük kész anyagokat kap; másfelől nehezebb, mert neki kell kitalálnia a témát, megszerkesztenie a műsort. Mindenképp kedvemre való feladat.

– Az élő vagy a konzervműsort szereti jobban?

– Nagyon szeretek élőzni. Egyetlen félelmem van: rossz az időérzékem, nehezen tudom tartani az időkeretet. Ugyanakkor nem vagyok a konzervműsorok ellen, nagyon sok ilyet készítettem.

– Néha nem könnyű megfelelni az etikai kívánalmaknak. Történt-e már Önnel olyan, hogy áthágta ezek közül valamelyiket?

– Velem még nem fordult elő, bár bizonyos esetekben talán nehéz betartani minden szabályt. Talán azért sikerült elkerülnöm a buktatókat, mert már volt némi tapasztalatom az életről. A maiak nagyon fiatalon, élettapasztalat nélkül kezdenek azonnal dolgozni a médiában. Nagyon sok mindennel nincsenek még tisztában. Én már érettebben kerültem oda, éppen ezért nagyon figyelek például a személyiségi jogokra. Arra is, hogy informátort nem adok ki. (…)

– Ki a példaképe?

– Szeretem a régi vágású riportereket, akik korrektek voltak, érdekeseket tudtak kérdezni, de a maiak között is vannak ilyenek. A férfiak közül *Vitray Tamás,* a fiatalabb generációból *Gundel Takács Gábor.* A nők között nagyon sokra tartom *Al Ghaoui Hesnát.* (…)

■ Máthé Jenő
Péterfy Sándor Evangélikus Oktatási Központ (Győr)

A kutatásban eredménynek számít minden, ami új

Beszélgetés dr. Jakus Judit biokémikus rákkutatóval

– Harminc éve foglalkozik sejtbiológiával. Ennyi idő alatt nyilván sok mindent látott, és a technika is nagyot fejlődött. Ez mennyire befolyásolta a kutatásokat?

– A kutatás is egy szakma, bármilyen hihetetlen. Ugyanúgy kell hozzá képzés, továbbképzés, mint bármi máshoz. Nem tudom, mi lett volna, ha mondjuk rajzfilmkészítő leszek, de nem hiszem, hogy azt mondanám, megbántam, mert ezt élvezetből csinálom. A kutatásban nagyon egzakt dolgok és egzakt törvények vannak, és – akár a művészetek vagy a pedagógia esetében – az ember itt is szabadon ereszthetti a fantáziáját… Csak más céllal. De ugyanúgy, mint az említetteket, ezt is csak szerelemből lehet csinálni. Kevés kutató gazdagodott meg ezen a pályán – persze ez nem azt jelenti, hogy nyomorgunk, de ha valakinek az a célja, hogy pénzt csináljon, akkor ne ezt az utat válassza. Ritkán vannak olyan projektek, amelyek bejönnek anyagilag is, akkor is inkább csak mázlisták az anyagi sikert is elérők. (…)

– Mit tart eredménynek?

– A kutatásban eredmény minden, ami új és értelmes. Amit más még nem csinált, ami egy kicsit előbbre viszi a dolgokat, ami csak egy kicsit is hasznos valakinek. Azt pedig, hogy mi az új eredmény, nemcsak én döntöm el, hanem annak a szaklapnak a szerkesztősége, ahová beküldöm a cikkemet. Ott már nem újságírók ülnek, hanem szakmabeli kiválóságok, és ők döntenek: „Ez érdekes, ezt közöljük"; vagy: „Ilyesmit már hallottunk" – s akkor nem hozzák le. Természetesen vannak nívósabb és kevésbé tekintélyes szaklapok, ennek megítélése jórészt attól függ, hogy szakmai berkekben hányszor hivatkoznak a bennük megjelent cikkekre. (…)

– Mit szeretne elérni a szakterületén?

– Nem az a célom, hogy feltaláljam például a rák ellenszerét. Természetesen jó lenne, de én szűkebb területen tevékenykedem, egyfajta „kiszolgálóegység" vagyok azok számára, akik aztán majd kifejleszthetik. Szeretném, ha ez az egész egy kerek történet lenne, de olyan itt nincs. Amint kereknek látszik valami, abban a pillanatban három újabb kérdést generál. Emellett célja lehet még egy kutatónak az is, hogy minél több tanítványa legyen, minél több PhD-dolgozat megszületésénél bábáskodhasson, minél több fiatalnak tudja átadni azt, amit ő tud.

■ Nagy Sonia
Evangélikus Mezőgazdasági, Kereskedelmi, Informatikai Szakképző Iskola és Kollégium (Kőszeg)

Az oldalt szerkesztette: Vitális Judit

Jézusra tekintve

A nyolcvanhárom éves *Csonka Géza* a Sarepta Budai Evangélikus Szeretetotthonban fogad. Éppen betegségéből lábadozik. Szellemi frissességével azonban meghazudtolja korát. Különös és mélyen elgondolkodtató, hogy némely nyolcvan, kilencven év fölötti keresztény testvérünknél mennyire nincs arányban a fizikum és a lélek frissessége. A vele folytatott beszélgetés is azt igazolja, hogy az életkor sokszor valóban csak egy szám, míg a magasabb szellemi világok felé tekintő lélek nem ragad bele az anyagvilágba, s így magától értetődően bizonyítja az élet örök körforgását. Hazatérünk. A szellem birodalmába. Jézus Krisztus az, aki vár minket.

KÁROLY GYÖRGY TAMÁS FELVÉTELE

A budahegyvidéki gyülekezet anyakönyve Csonka Géza konfirmációs bejegyzésével kezdődik… Életútja a kezdetektől fogva oly erősen elkötelezett, hogy már ifjúként a „szerzetesi” életformát választotta.

A kommunizmus idején „polgári foglalkozását” tekintve kezdetben könyvvizsgálóként dolgozott, majd harminchét évesen szakmát váltott, és számítógépes rendszerszervező lett. Ez a hatvanas években forradalmi lépésnek számított, s szakmájában – angol–német nyelvtudásának is köszönhetően – nélkülözhetetlenné vált. Így történhetett, hogy noha folyamatos megfigyelés alatt állt az államvédelmi és az egyházügyi hivatal részéről, több ízben vehetett részt külföldi szakmai úton. Hosszabb időt töltött Londonban és más nyugat-európai városokban.

Barátsága a taizéi *Rudolf* szerzetessel, illetve az ottani rendházzal a hatvanas évekre nyúlik vissza. A szerzetesi életmódnak köszönhetően nem lehetett megzsarolni, de mint a magyar ökumenikus mozgalom oszlopos tagját sem tudták eltávolítani szakmai posztjáról. A közgazdasági egyetemen húsz évig tanított, emellett teológus végzettséggel is rendelkezik.

Nevéhez fűződik többek között a felemelő evangélikus úrvacsorai szertartás hagyományának bevezetése Budahegyvidéken. A beteljesülés – ahogyan Csonka Géza elmondja –, „Jézus élő valóságának felismerése ezekben a pillanatokban nyilvánul meg a legerőteljesebben”.

A kommunizmus zárt világával szemben állt a megtörhetetlen lelki szabadság, a Jézusra tekintő hit. Ma is mindennap imádkozik, illetve gyakorolja a keresztény meditációt.

A hatvanas évektől az általa szervezett balatoni lelkigyakorlatos hétvégék ma modernnek és természetesnek tűnnek, de a kommunizmus idején a legnagyobb fenyegetettséget jelentették a résztvevőknek. Óriási bátorságot kívántak ezek az együttlétek.

„Imádkozzál és dolgozzál” – ez a mottó érvényes Csonka Géza életére. Így a szakmai életében elért sikerek sem álltak ellentétben azzal a nézettel, hogy az anyagvilágban megszerzett javak és dicsőség átmenet… A közösség érdekében ma is tovább munkálkodik legjobb tudása szerint.

Csonka Géza élete példa arra, hogy minden tevékenységünk meghatározója a Jézusra figyelő tekintet. A szeretet, amely a Forrásból fakad. Az út, amely értelmet ad és vigaszt. Jézus. Az egyetlen.

■ Büky Anna

Szeptember 15-ig gyűjtik az egyes kerületi tisztségviselőkre az ajánlásokat

Szeptember 15-éig kell leadni a kerületi tisztségviselőkre az ajánlásokat. Ezután megtartják majd az egyes egyházkerületek választó közgyűléseit. (Déli Egyházkerület: szeptember 22., Északi Egyházkerület: szeptember 21., Nyugati [Dunántúli] Egyházkerület: szeptember 28.) Az alábbiakban a tisztségviselői listát olvashatják. (A törvényi változások miatt a küldöttek száma módosult.)

1. Egyházkerületi tisztségviselők választása:
- ügyész
- püspökhelyettes
- másodfelügyelő
- evangélizációs és missziói felelős
- GAS-felelős

2. Az Országos Presbitérium egyházkerületi küldötteinek választása:
- egy lelkészi tag, egy lelkészi póttag
- egy nem lelkészi tag, egy nem lelkészi póttag

3. A zsinat egyházkerületi küldötteinek választása:
- három lelkészi tag, két lelkészi póttag
- három nem lelkészi tag, két nem lelkészi póttag

4. Az országos munkabizottságok egyházkerületi küldötteinek választása:
- Diakóniai Bizottságba négy tag
- Egyházzenei Bizottságba négy tag
- Evangélizációs és Missziói Bizottságba négy tag
- Építési Bizottságba négy tag
- Gazdasági Bizottságba négy tag
- Gyűjteményi Tanácsba négy tag
- Nevelési és Oktatási Bizottságba négy tag
- Sajtóbizottságba négy tag

5. Más:
- jelölő- és szavazatbontó bizottságba három-öt tag (közülük egy elnök)
- Lelkészképesítő Bizottságba öt tag és három póttag
- kerületi és országos oktatási és diakóniai intézmények igazgatótanácsába küldöttek (MEE Országos Presbitériuma által jóváhagyott igazgatótanácsi tagok kerületenként változnak)

Forrás: evangelikus.hu

Olaszországi „zarándokok”

A Magyarországi Evangélikus Egyház (MEE) egyik legújabb partnerkapcsolata az Olasz Evangélikus Egyházhoz kötődik. Furcsa lehet erről olvasni, hiszen Olaszországról mindenkinek a Vatikán jut először eszébe, amely nem kifejezetten evangélikus „térség”. Mégis a *Chiesa Evangelica Luterana In Italia* (CELI)vagy *Evangelisch-Lutherische Kirche in Italien* (ELKI) – merthogy német és olasz nyelvű egyházról van szó – valóban lutheránus közösség, amelynek egyházi központja szintén Rómában (!) található.

Az CELI avagy ELKI mintegy nyolcezer hívőt számlál, mégis fontos szerepet játszik az olasz protestáns egyházak életében, melyek közül a legismertebb a valdens egyház. (Nota bene a CELI és a valdens egyház látja vendégül idén szeptemberben az Európai Egyházak Közösségének – GEKE vagy Leuenbergi Egyházközösség – hatévente megrendezésre kerülő nagygyűlését Firenzében, amely közösség tanácsának e sorok írója is tagja.)

Az olasz evangélikusok az elmúlt hetekben először utaztattak zsinati tagokból álló, laikus delegációt Szlovéniába és Magyarországra *Ulrich Eckert* dékánhelyettes vezetésével. (A dékán Olaszországban evangélikus egyházvezetőt jelent.)

A szeptember 1–4. között hazánkban tartózkodott, tizennyolc főből álló csoport először a dombóvári szeretetotthont tekintette meg *Szabó Szilárd* lelkész kalauzolásával, majd Balatonszárszóra utaztak, hogy ott töltsenek két napot az evangélikus üdülőben.

Az első szeptemberi vasárnap délelőtt Siófokra látogattak, részt vettek az istentiszteleten, és Eckert dékánhelyettes együtt szolgált *Lampért Gáborral,* a gyülekezet lelkészével, majd délután Balatonboglárra utaztak, ahol *Czöndör István* lelkész és a gyülekezet tagjai fogadták és látták vendégül őket.

Hétfőn kora reggel továbbutaztak Budapestre, hogy a neves fasori gimnáziumban találkozzanak *Fabiny Tamás* püspökkel, aki a gimnázium történetébe belefoglalta egyházunk és hazánk történelmét is, így tájékoztatva az olasz vendégeket a magyar történelmi, társadalmi helyzetről. Ezután városnézés következett.

Végül a délután során a budavári gyülekezetben találkoztak *Bencze Imre* esperessel, *Johannes Erlbruch* német lelkésszel, valamit *Krámer György* esperessel, akit már korábbi olasz zsinati útjáról ismertek a vendégek. A beszélgetés során kiderült, hogy sok közös vonás van az itteni és az olaszországi német gyökerű gyülekezetek között, de a közös diaszpórahelyzet miatt egyházunk egészének problémáira is nyitottak voltak.

Örömmel láttuk őket vendégül, mert nem sajnálták az időt és az energiát, hogy megnézzék, hogy vannak a (magyarországi) testvérek és a nyáj…

■ Cselovszkyné dr. Tarr Klára

HIRDETÉS

Az északi egyházkerületi felügyelő iktatása – *helyszínváltozás*

Dr. Fábri Györgynek, az Északi Evangélikus Egyházkerület megválasztott felügyelőjének beiktatására a csömöri evangélikus templomban kerül sor szeptember 21-én, pénteken 14 órai kezdettel. Ezt követően 16 órakor kezdődik az egyházkerület alakuló közgyűlése. Ezekre az alkalmakra minden érdeklődőt szeretettel vár az egyházkerület elnöksége.

Meghívó felügyelőiktatásra

„Ezüstöm és aranyam nincsen, de amim van, azt adom neked…” (ApCsel 3,6)

A Déli Evangélikus Egyházkerület közgyűlése szeretettel meghívja Önt és kedves családját arra az ünnepi istentiszteletre, amelyen *Radosné Lengyel Annát,* az egyházkerület ismét megválasztott felügyelőjét *Gáncs Péter* püspök beiktatja tisztségébe.

Az alkalomra szeptember 22-én, szombaton fél 11-kor a kecskeméti evangélikus templomban (6000 Kecskemét, Szabadság tér 3.) kerül sor. Az istentiszteletet ünnepi közgyűlés követi.

Erős vár a mi Istenünk!

Elhunyt Dolinszky Árpád, a vajdasági magyar evangélikusok lelkészi vezetője

▶ Múlt vasárnap (szeptember 9-én) a 10 órai istentiszteleten jelentették be a szabadkai evangélikus gyülekezetnek, hogy gyülekezetük püspök-lelkésze, *Th. mgr. Dolinszky Árpád* rövid, súlyos betegség után szeptember 7-én, pénteken elhunyt.

Dolinszky Árpád 1949-ben született a felvidéki Sajógömörön. A pozsonyi Hittudományi Egyetemen magisztrált, majd 1976-ban a kötelező káplánvizsga és lelkésszé szentelés után gyülekezeti lelkészi szolgálatra kapott kinevezést. Egy év lelkészi szolgálat után a Délvidékre költözött, ahol a kúlai, a nagybecskereki és a kikindai gyülekezetben végzett lelkészi szolgálatot.

1981-ben az Ágostai Hitvallású Evangélikus Keresztyén Egyház esperesévé nevezték ki, majd 1998-ban az ő vezetésével alakult vissza az Ágostai Hitvallású Evangélikus Keresztyén Egyház Szerbiában–Vajdaságban. A szerbiai egyház zsinatának püspök-elnöke, 1998-tól szuperintendense volt.

A kommunista időkben a szlovák evangélikus egyházba erőszakkal egyesített magyar evangélikus egyház önállóságáért szállt síkra, azután pedig az egyház intézményi-gyülekezeti erősítésén dolgozott. Dolinszky püspök a lelkipásztorkodáson túl a vajdasági magyar közélet egyik meghatározó személyisége volt. Számos közéleti szerepvállalása mellett legfontosabb a vajdasági magyarság országos kisebbségi önkormányzatában, a Magyar Nemzeti Tanácsban való aktív részvétele.

Dolinszky Árpád a keresztény ökumené harcosa volt: jó kapcsolatot ápolt a szerb ortodox, a római katolikus és a református egyházzal is.

▶| *Forrás: Religio.rs*

„A szegények papja akartam lenni”

In memoriam Záborszky Csaba (1927–2012)

1927. február 16-án született Budapesten. Szülei Piliscsabán éltek, nevét is ennek köszönheti. Édesapja *József* főherceg uradalmának gazdatisztjeként dolgozott. 1929-ben Alcsútra kerültek, itt kezdte a református elemi iskolában tanulmányait. 1945-ben érettségizett az esztergomi bencés gimnáziumban.

Édesanyjának korai elvesztése (1942-ben) nagyon megrendítette. Gyászának feldolgozásában édesapja és bátyja mellett *Molnár Gyula* lelkész volt nagy segítségére. Ő indította el a lelkészi pálya felé. Soproni teológiai tanulmányait édesapja betegsége és 1947-ben bekövetkezett korai halála miatt egy időre félbe kellett szakítania.

Záborszky Csabát 1951-ben a kis esztergomi templomban szentelte lelkésszé *Szabó József* püspök. Szolgálatát is itt kezdte. Tizenkét községbe járt vonaton, busszal és kerékpáron igét hirdetni, hitoktatást végezni. 1953-ban, lelkészvizsgáját követően rövid ideig Ózdon szolgált, majd a felsőpetényi gyülekezet hívta meg parókusnak. Ugyanebben az évben kötött házasságot a balassagyarmati templomban *Demeter Évával,* akivel példás szeretetben nevelték *Éva* lányukat és *Csaba* fiukat.

1956 októberében személyes tanúja volt az Almássy-kastélyban fogva tartott *Mindszenty József* bíboros kiszabadításának.

1971-ben a szügyi gyülekezet hívta meg lelkészéül. Itteni szolgálatának egyik nagy feladata és öröme volt a csesztvei templom építtetése; 1973-ban szentelték fel. Az akkori nehéz időkben – a hívek nem kis áldozatkészségének és lelkészük szervezőkészségének köszönhetően – még megvalósult a mohorai és a szügyi templom belső felújítása, valamint a patvarci imaház felépítése is.

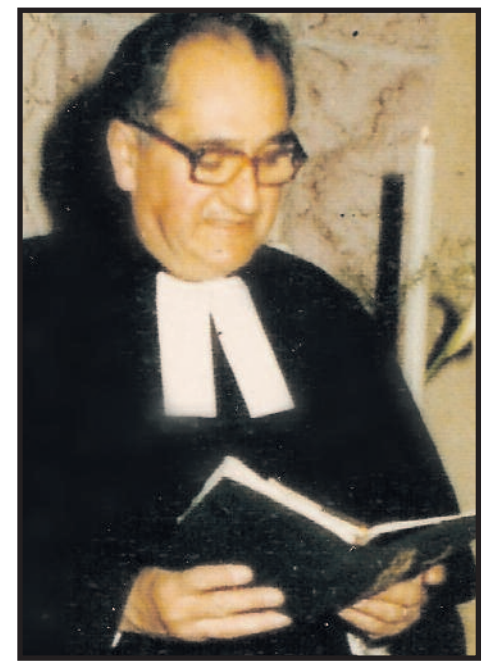

Igehirdetői, lelkipásztori szolgálatának központi gondolata volt Isten szeretetének továbbadása. Saját személyét, szolgálatát a „szegények papjaként” határozta meg. Egyik legnagyobb öröme volt, hogy egykori konfirmandusai közül többen is a lelkészi pályán indultak el. Munkáját több egyházi és világi kitüntetéssel is elismerték. Egyik méltatásában szépen fogalmazták meg: „Záborszky Csaba lelkész úr élete és szolgálata azt bizonyítja, hogy az is tud egyházunkért kiemelkedően sokat tenni, akit nem kiemelt helyre rendelt Urunk.”

2012. szeptember 3-án hajnalban, életének nyolcvanötödik évében otthonában, felesége és gyermekei gondoskodó szeretetétől körülvéve, türelemmel viselt, súlyos betegség után adta vissza lelkét Teremtőjének. Utolsó, nehezen kimondott szavaival is egymás szeretetére intette a körülötte lévőket.

A balassagyarmati temetőben ravatala körül szeptember 7-én, péntek délután az ország sok helyéről érkezett, nagyszámú gyülekezetnek *dr. Fabiny Tamás* püspök ApCsel 3,6 alapján hirdette Isten vigasztaló szavait: *„Ezüstöm és aranyam nincsen, de amim van, azt adom neked…”*

■ (B. I.)

HIRDETÉS

Meghívó – férfikonferencia Fóton

Férfikonferenciát tartunk október 5–7. között, péntek déltől vasárnap délig Fóton, a Kántorképző Intézet épületében (2151 Fót, Berda József u. 3.).

A programból: előadás a férfiak hitének kérdéseiről, a hit és természettudomány kapcsolatáról, az iszlámról mint férfias vallásról, továbbá áhítat, sport és kirándulás. Részvételi díj teljes ellátással 6800 forint. Rövidebb idejű részvételre is van lehetőség.

Jelentkezni lehet a ferenc.kohary@lutheran.hu e-mail címen, illetve telefonon a 96/360-013-as vonalas vagy a 20/824-7122 egyházi mobilszámon. Mindenkit szeretettel várunk!

Istentiszteleti rend • 2012. szeptember 16.

Szentháromság ünnepe után 15. vasárnap. Liturgikus szín: zöld.
Lekció: Mt 6,24–34; Gal 5,25–6,10. Alapige: Péld 16,1–9. Énekek: 372., 331.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bence Imre; de. 10. (német) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) Balicza Iván; du. 6. dr. Agod Anett; **Fébé, II., Hűvösvölgyi út 193.** de. 9. (úrv.) Gertrud Heublein; **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Sztojanovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; **Csillaghegy–Békásmegyer, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv., összegyülekezés napja) dr. Béres Tamás; du. 2. (Ferencz Győző költő és Kincses Károly fotóművész beszélget Ted Hughes Prométheusz a sziklán című kötetéről); **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10.; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Cselovszky Ferenc; de. 11. (úrv., kantátazenés istentisztelet) Smidéliusz Gábor; du. 6. Gerőfiné dr. Brebovszky Éva; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. fél 10. (angol nyelvű, úrv.) Scott Ryll; de. 11. (úrv.) Aradi András Péter; **Józsefváros, VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. (úrv.) Románné Bolba Márta; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák, úrv.) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. Románné Bolba Márta; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv., énekes liturgia) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. dr. Blázy Árpád; de. fél 11. (úrv.) dr. Blázy Árpád; du. 6. (vespera) Gáncs Tamás; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. Gáncs Tamás; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Balicza Iván; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Keczkó Pál; negyed 12. (zenés istentisztelet) Keczkó Pál; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. 11. (úrv., tanévnyitó) Tamásy Tamás; **XIV. Gyarmat u. 14.** de. fél 10. Tamásy Tamás; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Régi Fóti út 73. (nagytemplom)** de. 10. Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Batthyány I. u.** de. fél 11. Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. Nagyné Szeker Éva; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. Nagyné Szeker Éva; **Rákoscsaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. Kovács Áron; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u.** de. 11. Kovács Áron; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. Deák László; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. Deák László; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. Széll Éva; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. Széll Éva; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. Solymár Gábor; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza; **Soroksár, Otthon Közösségi Ház, Szitás u. 112.** du. 4. Győri János Sámuelné; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. (úrv.) dr. Lacknerné Puskás Sára.

Összeállította: Boda Zsuzsa

Hármas ünnep Terényben

▶ Augusztus 25-én hármas ünnepet ültek a Nógrád megyei Terény községben. A hagyományos falunap keretében idén itt tartották meg Bér–Bokor–Terény Szlovák Nemzetiségi Önkormányzatainak találkozóját, egybekötve a „Terényi helyi védelem alatt álló épületek homlokzatfelújítása” című európai uniós pályázat záróünnepségével.

Az ünnepsorozat a Hunnia Csipke-múzeumban vette kezdetét, ahol *Mészáros László,* az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap Nógrád Megyei Kirendeltségének vezetője mondott ünnepi köszöntőt. Ezt követően *Brozsó Edit* polgármester asszony köszönte meg mindenkinek többéves alázatos munkáját, különösen is elődjének, *Fáy Dánielnek,* aki építészként szívügyének tekintette a régi házak megóvását, felújítását és új funkcióval való ellátását. Így jöhetett létre a szlovák tájház, amelynek anyagát a vízelvezetési munkálatok elhúzódása miatt az ünnepnapon sajnos még nem lehetett megtekinteni.

Faluszerte megismerkedhettek azonban az érdeklődők a palóc vendégház ételreceptjeivel, a cukorgyártás rejtelmeivel, valamint megtekinthették a palóc házak külső nyeregkemencéjét, a palóc ősök népviseletét, berendezési tárgyait és használati eszközeit. A kézművesházban a szövés, nemezelés, csuha-, gyékény- és kosárfonás régi mesterségeinek fogásait próbálhatták meg elsajátítani. Eközben a legkisebbeknek játszóház kötötte le a figyelmét, de lovas kocsikázást is szerveztek a számukra. Nem maradhatott el a muzsika házából a hegedű- és a furulyaszó. Ugyanitt Terény növény és állatvilágát *Antman Mira* fotói mutatták be.

Miután a vendégek a sok látnivalóval elteltek, és a nyárutói hőségben is jól elfáradtak, jólesett hűsölni az evangélikus gyülekezeti házban, ahol a többi vendéggel együtt *Brozsó Zsuzsa* helyi elnök köszöntötte Bér–Bokor Szlovák Nemzetiségi Önkormányzatának – terített asztalokhoz telepedett – képviselőit… (Eközben az általános iskolában sütemények és saláták zsűrizése zajlott.)

Ebéd után ökumenikus istentisztelettel vette kezdetét a szintén tartalmas délután *Vagyóczky József* helyi plébános, *Fűke Szabolcs* és *Gulácsiné Fabulya Hilda* evangélikus lelkész szolgálatával. E sorok írója – úgy is, mint a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Szlovák Lelkészi Szolgálatának vezetője – szlovák nyelven buzdított az Istennel és egymással való kapcsolat ápolására, a szeretet és a békesség eggyé kovácsoló kötelékének megerősítésére.

Az istentisztelet után ismét a polgármester köszöntötte a vendégeket és a falu lakosságát. A helyi gyermekekből alakult *Csak Te* kórus koncertje és a *Kalácska* népdalkör műsora után a terényi születésű *Varga Pál* vehetett át díszpolgári címet. (Eközben a legkisebbek a művelődési házban a *Hüvelyk Matyi* című bábjátékot nézhették meg a rozsnyói Meseszínház előadásában.)

A sütemény- és salátaverseny eredményhirdetését követően a vendégek és a falu lakói a finom gulyást elfogyasztása után megkóstolhatták a nyertes „költeményeket”. Vacsora után *Zsuzsa Mihály* béri származású énekes szórakoztatta a közönséget. A tartalmas, eseményekben gazdag napot éjfélig tartó mulatság, bál zárta.

■ Gulácsiné Fabulya Hilda

A SZERZŐ FELVÉTELE

Őszi séta

Fedezzük fel a Vácrátóti Botanikus Kertet

Lassan elmúlik a nyár, vele a hosszú szünidő, a nyaralás, a nagy strandolások ideje. A feltöltődésről, az élményekről azonban ősszel sem kell lemondanunk. Gondoljunk csak a frissen lehullott avar illatára, a ropogós, piros alma ízére, a tervezett szüretre a rokonok, barátok társaságában vagy éppen egy kellemes sétára a színpompás lombok között – például a Vácrátóti Botanikus Kertben. *Szakács Évát,* a kert – 2009-ben áldozatos munkájáért kitüntetett – kommunikációs programfelelősét kérdeztem munkájáról és a botanikus kertben az elmúlt időszakban történt fejlesztésekről.

– Ön végzettsége szerint tanár, biológus, de mit takar pontosan a kommunikációs programfelelősi beosztás? Milyen feladatokat lát el?

– Igen szerteágazó a munkaköröm, de ami a feladatok többségében közös: a látogatók tájékoztatása, az ismeretterjesztés. A kertben található Berkenyeház látogatóközpont koordinálásán túl rendezvények, gyermekprogramok szervezését, ismeretterjesztő kiadványok, tájékoztató táblák szerkesztését, az intézetünkhöz tartozó honlapok gondozását végzem, valamint rendhagyó biológiaórát és más gyermekfoglalkozásokat tartok, és csoportos sétákat is vezetek.

– A tavalyi évben két fontos esemény is történt, vegyük először sorra ezeket. Az egyik: a botanikus kertben október 27-én újabb tansétaútvonal nyílt „Kínai növények" elnevezéssel. Hogyan kell elképzelnünk egy tansétát?

– A botanikus kerti tansétákat a nemzeti parkokból, természetvédelmi területekről jól ismert tanösvények mintájára készítettük, melyek mindig egy-egy témát dolgoznak fel. A tansétákhoz vezetőfüzet is tartozik, amelyben az egyes állomásokat térképen jelöltük, s a füzetben leírtak mellé a kert növényei szolgálnak élő illusztrációul. Eddig két tansétaútvonal létesült nálunk: az első botanikai alapfogalmakat magyaráz, és hozzájuk fűződő érdekességeket ír le, a második a kínai tanséta, amely kínai eredetű növényekhez vezet, és azokat mutatja be.

– Milyen különleges növényeket érdemes kiemelni erről az útvonalról?

– A botanikus kert fás szárú növényanyagában kiemelkedően nagy számban vannak ázsiai eredetű fajok, amelyek itt egymáshoz viszonylag közel találhatók; közülük emeltünk ki és fűztünk sorba egy sétaútvonallá húsz fa- és cserjefajt. Ilyen többek között a jülan liliomfa, melynek hófehér virágai a kínai virágszimbolikában a tisztaság, egyenesség jelképei; vagy a különleges kéregmintázata miatt népszerű dísznövény, a bordáskérgű lonc; illetve a császártölgy, melynek termésből lisztet őrölnek; vagy a Dávid-fenyő, melyet az ősi kínai szertartáskönyv szerint kizárólag uralkodók sírjához volt szabad ültetni.

– A másik fontos esemény decemberben történt: A vácrátóti nemzeti gyűjteményes kert fejlesztése *címen az Új Széchenyi Terv Közép-magyarországi Operatív Program keretében megvalósuló, közel kétszáztízmillió forintos gyűjteménymegóvási és -fejlesztési célú projekt zárórendezvénye. Melyek voltak a fejlesztés fontosabb elemei?*

– A projekt 2010 márciusa és 2011 decembere között valósult meg a *Gyűjteményes növénykertek és védett történeti kertek megőrzése és helyreállítása* című pályázati konstrukció keretében. Többek között jutott forrás növénygyűjteményünk bővítésére, idős fáink ápolására, a gyomosító növényfajok visszaszorítására, a tórendszer zsilipjeinek felújítására, szerves iszapjának biológiai bontására. Az egyre inkább jellemző szélsőséges időjárás is szükségessé tette az ágyások menti csapadékvíz elvezetésének megoldását, valamint az öntözőrendszer korszerűsítését. A speciális növénygyűjtemények védelmét kerítések cseréjével, a botanikus kertek egyik fontos feladatát, az élőhelyen kívül történő növénymegőrzést pedig a felújított holland- és mélyágyakkal tudjuk továbbra is biztosítani.

SZAKÁCS ÉVA FELVÉTELE

– 2007-ben nyílt meg a Berkenyeház látogatóközpont, melynek megtekintése szinte felér egy külön programmal. Miért pont a berkenyéről nevezték el a házat, és milyen fő témák köré épül a kiállítás anyaga?

– A kiállítás névadója a barkócaberkenye, amely a hazai középhegységi tölgyesek és bokorerdők jellegzetes fája. Nem is gondolnánk, hogy a berkenyék nemzetségének hazánkban negyven faja és alfaja ismert, így jól szimbolizálja a növényvilág változatosságát. A kiállítás szól a biológiai sokféleség életünkben betöltött szerepéről, fontosságáról; bemutatja, hogyan kapcsolódnak az ökológiai kutatások a globális környezeti krízis elemeihez; és bevezet a botanikus kertekben folyó munka rejtelmeibe. Látogatóink választ kaphatnak például ilyen kérdésekre: mi a biodiverzitás? Mi mindent köszönhetünk a növényeknek? Mit tehetünk mi magunk a növények megóvásáért? Milyen feladataik vannak a botanikus kerteknek?

– Nem titkolt szándékunk, hogy olvasóinkat egy kellemes őszi sétára invitáljuk. Mivel csalogatják a látogatókat szeptember–október hónapban?

– Kertünk minden évszakban más és más. Ősz közeledtével a fészkesvirágzatúak családjának képviselői virítanak a rendszertani gyűjteményben, szeptemberben e gyűjtemény egyik fő érdekessége a pázsitfűfélék családja. Az októberi időjárással a fő látványosság a lombos fák színeződése lesz. Ebben az időszakban a nagy körút mentén található ázsiai növényekhez érve a szebbnél szebben színeződő juharfajokban gyönyörködhetnek látogatóink, de a kert egészére jellemző ilyenkor a színgazdagság. Október 7-én *Földi javak asztalunkon* címmel termékkiállítás és -vásárt rendezünk. Itt a látogatók közel negyven kiállító – biotermelők, helyi termelők és kézművesek – termékeivel ismerkedhetnek meg, ezenkívül a tavalyi évhez hasonlóan kiegészítő programokkal is kedveskedünk. Októberben egész hónapban időszakos terméskiállítás lesz a botanikus kert terméseiből a Berkenyeházban, valamint tök- és gyógynövény-bemutatót állítunk össze a rendszertani gyűjteményben.

– És végül egy személyes kérdés. Napi kapcsolatban van a természettel, mind elméleti, mind gyakorlati tekintetben. Evangélikusként tudja-e elhivatottságát, természetszeretetét szűkebb vagy tágabb, akár gyülekezeti közösségében kamatoztatni?

– Éppen a munkám az, ami miatt a saját gyülekezetemtől viszonylag távolabb élek, ugyanakkor feladataim ellátása során több alkalommal is találkoztam evangélikus emberekkel és közösségekkel, akik körében népszerűsíthettem a természet szeretetét, szépségeit és megóvását Balassagyarmattól Budapesten át Sopronig.

Befejezésül egy személyes gondolatot szeretnék megosztani: éppen ma, az interjú készítésekor van a nagypapám születésnapja. Ezúton is szeretném megtisztelni őt, drága emlékét, aki szintén természetszerető ember volt, és élete végéig az *Evangélikus Élet* előfizetője és rendszeres olvasója.

■ JCsCs

A Kert nyitva tartása október 31-ig naponta 8.00–18.00, télen 8.00–16.00 óra között. Egyéb létesítmények nyitva tartása és túravezetés igénylése részletesen a honlapon: www.botanikuskert.hu.

ÜZENET AZ ARARÁTRÓL

Rovatgazda: Sánta Anikó

EVÉL&LEVÉL

Bácsfaluban jártunk

Hálát adunk az Úr Jézusnak, hogy a múlt hónapban testvérgyülekezeti találkozón vehettünk részt a Brassó melletti Bácsfaluban, csángó magyar testvéreink körében. *Barcsa István* lelkész és családja, valamint a gyülekezet igazi testvéri szeretettel fogadott bennünket, és a találkozó idejére tartalmas programról gondoskodott.

Finn testvéreinkkel közösen immár huszonöt éve rendezzük meg a hármas találkozót, melyen Csepel–Bácsfalu–Helsinki-Alppila (most már Kallio) és Juankoski (most már Järvi-Kuopio) evangélikusai találkoznak. Finn testvéreink lelkészeik vezetésével ezúttal mintegy húszan érkeztek. *Heikki Ahonen* – aki a kezdetektől bábáskodott a testvérgyülekezeti kapcsolat körül – idén utoljára vezette a kalliói küldöttséget, mivel hamarosan nyugdíjba vonul. Reméljük, ennek ellenére még sokszor találkozhatunk vele, és hallhatjuk „finn ízű" magyar beszédét, hiszen ő – megtanulva nyelvünket – gyakran a tolmács szerepét is vállalta.

Szombati érkezésünk estéjén a templomban közös áhítatra gyűltünk össze, melyet a testvérgyülekezetek közelmúltjáról és jelenéről tartott beszámolók követtek. A fordítás szolgálatát itt és az egész találkozó folyamán *Zólyominé Kovács Ildikó* vállalta.

Vasárnap az úrvacsorás istentiszteleten majd kétszázan lehettünk együtt. Itt a hagyományoknak megfelelően elhangzottak a köszöntések, és a gyülekezetek megajándékozták egymást olyan tárgyakkal, amelyek a hit és a szeretet kifejezői. Finn testvéreink most is – mint a korábbi találkozókon mindig – anyagi segítséget nyújtottak a magyar gyülekezeteknek.

A közös ebéden a bácsfalusiak is szép számmal vettek részt, és a terített asztal mellett vidáman folyt a beszélgetés magyarul, finnül, németül, angolul vagy éppen kézzel-lábbal – ki hogy tudta megértetni magát. Este, a csángó esten érdekes előadást hallhattunk az ottani magyarság néprajzi hagyományairól, és egy tánccsoport előadását is megcsodálhattuk. Finom palacsintával és helyi tájborral kedveskedtek a vendéglátók mindenkinek.

Hétfőn autóbusszal Székelyföldre kirándultunk. A reggeli áhítatot a sepsiszentgyörgyi evangélikus templomban *Horváth Kálmán,* a csepeli gyülekezet felügyelője tartotta, és ez alkalommal meghívta a testvérgyülekezeteket a két év múlva soron következő találkozóra. Ezután a Székely Nemzeti Múzeum meglátogatása következett, majd továbbindultunk a történelmi faluba, Csernátonba, innen pedig Kézdivásárhelyre. Itt a Gábor Áron Múzeum kiállításán székely-magyar népviseletbe öltöztetett babákat csodálhattunk meg százszámra.

Finn testvéreinktől másnap reggel vettünk búcsút. A csepeliek még maradtak, és a keddi napon meglátogathatták a bácsfalusi ortodox templomot, ahol a pópa megkülönböztetett szeretettel és figyelmességgel fogadott mindenkit. Délután a Brassói-hegyek közé indultunk kirándulni. Szerdai hazautazásunk délelőttjén pedig még módunk volt megtekinteni a festői Törcsvárat, amelytől alig harminc kilométerre húzódott egykor a Magyar Királyság határa.

ZÓLYOMI MÁTYÁS *lelkész (Csepel)*

Helyreigazítás. Értesítjük kedves Olvasóinkat, hogy lapunk múlt heti számának 10. oldalán, az *Új evangélikus oktatási intézmények tanévnyitója* című összeállításunkban a soltvadkerti felvétel alatt téves adat szerepel. A helyi Kossuth Lajos Evangélikus Általános Iskola igazgatója *Udvarhelyi Attila.* A hibáért az érintettek szíves elnézését kérjük!

* * * * * * * * *

Lapunk múlt heti számában jelent meg interjúnk *Radosné Lengyel Annával,* a Déli Egyházkerület felügyelőjével. Megválasztandó helyettesére vonatkozó mondatait többen is megdöbbenéssel értelmezték úgy, mintha jelenlegi helyettese a jövőben nem kívánná elvállalni a tisztséget. Mint azt *Andorka Árpádtól* megtudtuk, ha az egyházkerület közgyűlése bizalmat szavaz neki, a jövőben is örömmel kész elvállalni a helyettes felügyelői szolgálatot.

Utolsó útján az elsőként a Holdra lépő Neil Armstrong...

Augusztus 25-én elhunyt *Neil Armstrong* amerikai űrhajós. Az asztronauta volt az emberiség első küldötte, aki idegen égitestre lépett.

Neil Alden Armstrong 1930. augusztus 5-én született. Az *Űrhajózási lexikon* adatai szerint 1949 és 1952 között haditengerészeti pilóta volt. Leszerelését követően, 1955-ben repülőmérnöki diplomát szerzett. Az 1960–1962-es időszakban az X–15-ös kísérleti, rakétahajtású repülőgép tesztpilótájaként repült. 1963-ban került az első amerikai űrhajósok felkészítő csoportjába. 1966-ban a második generációs amerikai űrhajó, a Gemini–8 útjának parancsnoka volt. 1969-es holdutazását követően egyetemi tanárként, űrprojektek tanácsadójaként dolgozott – valódi nemzeti hősként tisztelték.

1969. július 21-e mérföldkő az emberiség történetében. Az amerikai Apollo–11 űrhajósai kiléptek a Holdra – az ember első ízben jutott el egy idegen égitest felszínére.

Az űrhajó – fedélzetén Armstronggal, az űrmisszió parancsnokával, *Michael Collinsszal,* a Columbia parancsnoki kabin pilótájával és *Edwin Eugene Aldrinnal,* az Eagle holdkomp pilótájával – 1969. július 16-án startolt az amerikai Cape Kennedy űrközpontból egy száztíz méter magas Saturn–V hordozórakéta csúcsán. A Föld körüli keringés után az űreszköz a Hold felé vezető pályára állt, majd július 19-én megkezdte keringését a Hold körül.

A következő napon Armstrong és Aldrin átszálltak a holdkompba, a kompot leválasztották a parancsnoki egységről, és leereszkedtek a Hold felszínére, a Nyugalom tengerére. Az asztronauták július 21-én léptek Földünk hűséges kísérőjének felszínére, majd július 24-én tértek vissza szülőbolygójukra, szerencsésen leereszkedve a Csendes-óceánra.

Neil Armstrong augusztus elején ünnepelte 82. születésnapját. Röviddel ezután szívkoszorúér-műtéten esett át. A beavatkozás sikeresnek tűnt, látszólag elindult a gyógyulás útján, de fellépő komplikációk következtében augusztus 25-én elhunyt.

Munkássága *„Kis lépés egy embernek, de hatalmas ugrás az emberiségnek".*

■ REZSABEK NÁNDOR

HÍREK, HIRDETÉSEK

GYÁSZHÍR

„…ő hű marad.” (2Tim 2,13)

Szomorú, de hálatelt szívvel, a feltámadás reményében tudatjuk, hogy *Csepregi Béláné* született *Medgyaszay Piroska* gazdag és tartalmas földi életét befejezve szeptember 3-án, 92 évesen, családi körben hazatért Teremtőjéhez. A sárszentlőrinci evangélikus templomban búcsúzunk tőle szeptember 16-án, vasárnap délután 2 órakor.

A gyászoló család

Meghívó csillaghegyi összegyülekezésre

A Csillaghegyi Evangélikus Egyházközség szeretettel hívja híveit és barátait szeptember 16-án a békásmegyeri templomba (Budapest III. ker., Mező u. 12.) az összegyülekezés napjára.

Délelőtt 10 órakor az istentiszteleten *Béres Tamás* prédikál. Délben közös ebédre várjuk vendégeinket. 14 órakor *Ted Hughes* brit költő *Prometheus on his crag – Prométheusz a sziklán* című, angol–magyar nyelvű kötetét *Várady Szabolcs* költő, szerkesztő és a fordító, *Lázár Júlia* költő mutatja be. A verses-képes albumot illusztráló fényképekről – *Horváth Dávid* fotográfus felvételeiről – *Kincses Károly* fotómuzeológus ad szakmai értékelést. Játszik a *Hanem* női tangózenekar. Az alkalomra a belépés ingyenes, önkéntes adományokat azonban jó szívvel fogadunk.

Meghívó a Déli Egyházkerület alakuló közgyűlésére

Szeretettel és bizalommal hívjuk és várjuk a Déli Evangélikus Egyházkerület alakuló közgyűlésére, amelyet szeptember 22-én 14 órától, a Kecskeméti Evangélikus Egyházközség gyülekezeti termében tartunk. Erre az alkalomra a közgyűlési tagokat és minden kedves érdeklődőt szeretettel várunk. Az ülés legfontosabb feladata az egyházkerületi tisztségviselők megválasztása.

Radosné Lengyel Anna
egyházkerületi felügyelő
Gáncs Péter *püspök*

myLuther
WWW.MYLUTHER.HU

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból szeptember 16-ától szeptember 23-áig

VASÁRNAP

8.05 / Régió rádió
Kapocs
(vasárnapi ökumenikus műsor)
10.05 / M1
Református magazin
10.30 / M1
Evangélikus ifjúsági műsor
13.35 / Bartók rádió
Budapesti Bach-hét 2012
Kovács Péter orgonál
a Deák téri
evangélikus templomban
15.30 / Duna World
Szabadságunk szobra
(magyar dokumentumfilm)
18.00 / Duna World
Kossuth, magyarok Mózese – Töredékek a Kossuth-kultuszról
(magyar dokumentumfilm)
21.05 / Bartók rádió
Az emberi hang dicsérete
Benne: Bruckner: e-moll mise

HÉTFŐ

9.30 / Duna Tv
Élő egyház (vallási híradó)
9.30 / M1
Századfordító magyarok
(magyar dokumentumfilm-sorozat)
Szent-Györgyi Albert
12.05 / Bartók rádió
A Budapesti Vonósok hangversenye
Benne:
Holst: Szent Pál – szvit
13.13 / Bartók rádió
A Hägresten motettakórus hangversenye
Benne:
Sandström: Agnus Dei
14.06 / Kossuth rádió
Arcvonások
Vajda László kovácsmester
20.10 / Duna Tv
Petőfi 6/5. rész
(magyar tévéfilmsorozat)

KEDD

11.30 / Kossuth rádió
Vendég a háznál
Gyerekekről felnőtteknek
13.03 / Bartók rádió
Budapesti Bach-hét 2012
Balatoni Sándor
orgonahangversenye
a Deák téri evangélikus
templomban
15.25 / Duna World
Ajándék a végzettől – Márai Sándor
(magyar dokumentumfilm)
21.10 / M1
Borvacsora
(gasztronómiai magazin)
21.25 / Duna Tv
Nagyítás
(angol játékfilm, 1966) (107’)
23.35 / M1
Rejtélyes XX. század
Kun Miklós
történelmi műsora

SZERDA

11.40 / Duna Tv
Magyar történelmi arcképcsarnok
(magyar ismeretterjesztő sorozat)
Kossuth Lajos
13.30 / Kossuth rádió
„Tebenned bíztunk eleitől fogva…”
A református egyház félórája
14.00 / Bartók rádió
A hét zeneszerzője: Dohnányi Ernő
Operák, oratorikus művek
15.00 / Duna Tv
Civilizált vadonok – Európa nagy folyói
(német ismeretterjesztő sorozat)
Az Elba
21.10 / Duna Tv
Mezítlábas szerelem
(német játékfilm, 2005) (118’)

CSÜTÖRTÖK

5.20 / M1
Hajnali gondolatok
9.05 / M1
A mézédes források földje – Tokaj-Hegyalja, a világ öröksége
(magyar dokumentumfilm, 2003)
12.00 / Kossuth rádió
Déli harangszó a szombathelyi evangélikus templomból
12.05 / Bartók rádió
Bravissimo!
Benne:
Gergely Ferenc játszik
a budavári Mátyás-templom
orgonáján
21.25 / Duna Tv
A tizedes meg a többiek
(magyar játékfilm, 1965)
22.10 / M2
Kaviár és lencse
(magyar vígjáték, 1985) (79’)

PÉNTEK

8.35 / Duna Tv
Talpalatnyi zöld
(magyar ismeretterjesztő sorozat)
Illancs –
egy ismeretlen magyar táj
9.05 / Bartók rádió
Hang-fogó
Benne: Emanuele d’Astorga:
Stabat Mater
11.31 / Pax Tv
Händel: Messiás (oratórium)
13.30 / Hálózat Tv
Nyitott egyetem Pécsről
Dr. Zacher Gábor:
Pszichoaktív szerek használata
15.50 / M2
Beavatás
Czakó Gábor
televíziós esszéje
22.45 / M1
Csörte
A Békéscsabai Jókai Színház
előadása a Thália Színházban

SZOMBAT

9.05 / Bartók rádió
Hang-fogó
Benne:
Bach: 82. kantáta –
Ich habe genug
18.05 / Kossuth rádió
130 év, 130 dal
Népzenei portré
Kodály Zoltán születésének
évfordulójára
18.25 / Duna World
Napraforgók
(magyar dokumentumfilm)
19.30 / Duna Tv
Az óceánjáró zongorista legendája
(olasz játékfilm, 1998) (120’)
19.35 / Bartók rádió
Wagner: Parsifal
(háromfelvonásos ünnepi játék)
20.15 / M1
Jane Eyre
(angol–amerikai filmdráma, 2011) (115’)

VASÁRNAP

8.30 / Duna Tv
Isten kezében
9.05 / M1
Kérdések a Bibliában
9.15 / M1
Evangélikus magazin
(ismétlés: M2 / 12.10)
10.04 / Kossuth rádió
Baptista istentisztelet közvetítése a rákoscsabai imaházból
Igét hirdet:
László Gábor lelkipásztor
12.35 / M1
Angi jelenti
(dokumentumműsor)
15.05 / Bartók rádió
Jubilate Deo
Évszázadok egyházi
muzsikája
21.30 / Duna World
Pilinszky János – Gyerekek és katonák
(magyar tévéfilm, 2007)

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (szeptember 16.)
Így szól az Úr: Szeretetet kívánok, és nem áldozatot, Isten ismeretét, és nem égőáldozatokat. Hós 6,6 (Mk 12,33; Mt 6,25–34; 1Pt 5,5–11; Zsolt 139) A bűnökért felajánlott áldozat, amelyet Mózes törvénye rendelt el, eredetileg az áldozathozót hivatott emlékeztetni, hogy ami az áldozati állattal történt, az övele csak azért nem kell, hogy megtörténjék, mert Isten kegyelmesen tekint rá, és időt ad neki a megtérésre. Hóseás korára az áldozatnak ez a jellege elhomályosult. Az áldozatot a bűnért való fizetőeszköznek tekintették. De akik úgy gondolták, hogy a bűnük súlyosságával arányos értékű áldozat felajánlásával rendezték Istennél a bűnös adósságukat, a próféta szerint nem igazán ismerték Istent, és nem is szerették. Különben tudták volna, hogy Istennek ilyen üzleti viszonyt létesítő áldozatra nincs szüksége. Hóseás nekik tolmácsolja az Úr üzenetét: *„Szeretetet kívánok, és nem áldozatot, Isten ismeretét, és nem égőáldozatokat.”*

Hétfő (szeptember 17.)
Ha a bűnös megtér, és nem követi el többé bűnét, hanem törvény és igazság szerint él, akkor megmenti az életét. Ez 18,27 (2Pt 3,15; Fil 4,8–14; Jer 20,7–18) Hajlamosak vagyunk rá, hogy úgy hallgassuk Istennek a szájába adott igéjét, mint ami nem nekünk szól, hanem a bűnösöknek. Mert mi már túl vagyunk a megtérésen. Pedig a *„törvény és igazság szerinti”* élet nem egyszeri elhatározás vagy döntés kérdése, hanem naponta kell megvalósítanunk. Naponta le kell győznünk az ellene ható külső és belső késztetéseket. Nem elég, ha egyszer már Isten útjára tértünk: naponta kell megmaradnunk és járnunk rajta. Ez a naponkénti megtérés.

Kedd (szeptember 18.)
Menjünk eléje hálaadással, ujjongjunk előtte énekszóval! Mert nagy Isten az Úr. Zsolt 95,2–3 (Mk 12,17; 1Tim 6,/3–5/6–11a; Jer 21,1–14) A nagyság elismerést, csodálatot, néha irigységet vált ki belőlünk. Isten nagysága azonban nem önmagáért van, hanem értünk: ezért kell, hogy hálára késztessen. Isten értünk véghezvitt csodás tetteiben, mindenekelőtt bűntől és haláltól való megváltásunk művében mutatja meg nagyságát.

Szerda (szeptember 19.)
Ha én, az Úr, szólok, akkor az az ige, amelyet én mondok, valóra válik. Ez 12,25 (Mt 8,8; ApCsel 27,33–44; Jer 23,1–8) Isten prófétái által előre hirdettette a babiloni fogság ítéletét, de népe nem hitte el. Azt gondolták, bármilyen bűnösök is, lehetetlen, hogy Isten ellenség kezére adja szent lakóhelyét, a Sion hegyén épült templomot. Mi is gyakran gondoljuk, hogy Isten egyházát nem érheti ítélet, és ha az egyházhoz tartozunk, bennünket sem. Pedig Péter apostol által Isten nekünk is mondja: *„…itt van az az idő, amikor elkezdődik az ítélet az Isten háza népén.”* (1Pt 4,17)

Csütörtök (szeptember 20.)
A tökéletes szépségű Sionon ragyogva jelenik meg Isten. Jön a mi Istenünk, nem hallgat. Zsolt 50,2–3a (Mk 1,9–11; Lk 10,38–42; Jer 23,21–32) A Sion tökéletes szépsége külső fényben és pompában nyilvánult meg. A lelki Sion, az egyház szépsége azonban belső ékesség kell, hogy legyen. Mindenekelőtt a hit egységében és a Lélek többi gyümölcsében kell megnyilvánulnia, amelyeket az apostol így sorol fel: *„szeretet, öröm, békesség, türelem, szívesség, jóság, hűség, szelídség, önmegtartóztatás”* (Gal 5,22–23). Ha Isten nem ezekkel felékesítve találja egyházát, amikor meglátogatja, akkor ítéletet tart fölötte.

Péntek (szeptember 21.)
Te vagy, Uram, reménységem, te vagy, Uram, bizodalmam ifjúkorom óta. Zsolt 71,5 (2Tim 1,14; Lk 22,35–38; Jer 25,1–14) Megalapozott reménységünk nekünk is csak Istenben lehet. Az ő ígéreteibe vetett bizalom soha nem szégyenít meg. Akkor sem, ha sokszor úgy tűnik, hogy inkább a közmondásnak van igaza: »Segíts maghadon, és Isten is megsegít!« Isten segítségére azonban éppen akkor számíthatunk biztosan, ha nem a magunk erejével akarunk kimászni a bajból. Az idősödő zsoltáros életének erről a tapasztalatáról tesz tanúságot.

Szombat (szeptember 22.)
Te vagy az én fellegváram, menedékem és szabadítóm, megszabadítasz az erőszaktól. 2Sám 22,3 (Ef 6,10; Lk 6,20–26; Jer 26,1–19) Dávid tanúságtétele ez, akit Saul ok nélkül tartott ellenségének, és ezért ok nélkül üldözött. Mi is csak akkor számíthatunk Isten oltalmára mások agresszivitásával szemben, ha nem adtunk rá okot. Aki azonban erőszakot vet, annak számítania kell rá, hogy erőszakot is fog aratni.

■ Véghelyi Antal

Evangélikus műsorok a Magyar Televízióban

Evangélikus ifjúsági műsort közvetít a Magyar Televízió szeptember 16-án, vasárnap az M1-en 10.30-kor, az M2-n 13.30-kor. *Lopez Dávid* képzőművészt mutatja be az adás.

Mai hitvallások címmel *Schneller Istvánhoz* látogatunk szeptember 16-án a Magyar Televízióban az M1-en 10.40-kor, az M2-n 13.40-kor. Szerkesztő: Nagy *László*, rendező: *Horváth Tamás.*

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu. • **EvÉlet on-line**: www.evelet.hu, www.evangelikuselet.hu. • **Hirdetésfelvétel**: hirdetes@evelet.hu.
Előfizetés: elofizetes@evelet.hu. • **Szerkesztőség**: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108; 20/824-5519, fax: 1/486-1195.
Szerkesztőségi titkár (előfizetési és hirdetési ügyek referense): Balla Mária (maria.balla@lutheran.hu).
Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu).
Olvasószerkesztő: Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). **Korrektor**: Fedor Sára (sara.fedor@lutheran.hu).
Tervezőszerkesztő / EvÉlet on-line: Nagy Bence (bence.nagy@gmail.com). **Tördelőszerkesztő:** Károly György Tamás (evelet@kgyt.hu). **Rovatvezetők**: Hafenscher Károly – Régi-új liturgikus sarok (hafo@lutheran.hu), Kendeh K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), Véghelyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghelyi@lutheran.hu).
Szerkesztőbizottság: Adámi Mária, Boda Zsuzsa, B. Walkó György, dr. Fabiny Tamás, Horváth-Hegyi Áron, Kendeh K. Péter, Kiss Miklós, Orosz Gábor Viktor, Prőhle Gergely, Radosné Lengyel Anna, T. Pintér Károly.

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu) 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228; 20/824-5518; fax: 1/486-1229. **Felelős kiadó**: Kendeh K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu).
Nyomdai előállítás: Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). Felelős vezető: Nagy Zoltán.
Árusítja a kiadó és a Magyar Posta Rt. (ÜLK) INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3250 Ft, fél évre 6500 Ft, egy évre 13 000 Ft, európai országba egy évre 43 800 Ft (168 euró), egyéb külföldi országba egy évre 51 200 Ft (196 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével töröltetni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzártakor kizárólag a hét végi eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.